

ADALNÁMSKRÁ GRUNNSKÓLA - ÍSLENSKA

ADALNÁMSKRÁ GRUNNSKÓLA

ÍSLENSKA

1999

Auglýsing um gildistöku aðalnámskrár grunnskóla

1. gr.

Með vísan til 29. og 30. gr. laga nr. 66/1995 um grunnskóla, með áorðnum breytingum, staðfestir menntamálaráðherra hér með að ný aðalnámskrá grunnskóla tekur gildi frá og með 1. júní 1999. Aðalnámskráin kemur til framkvæmda í skólum frá og með skólaárinu 1999-2000 eftir því sem við verður komið og nánar er kveðið á um í almennum hluta hennar og skal að fullu vera komin til framkvæmda eigi síðar en að þremur árum liðnum frá gildistöku. Jafnframt fellur aðalnámskrá grunnskóla frá 28. apríl 1989 úr gildi.

2. gr.

Aðalnámskrá grunnskóla er gefin út í tólf heftum og skiptist í almennan hluta aðalnámskrár og ellefu sérstaka greinahluta.

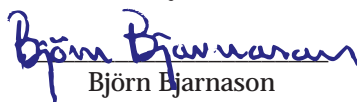
Í almennum hluta aðalnámskrár grunnskóla eru meðal annars tilgreindar kjarnagreinar, fjallað um uppeldishlutverk grunnskólans, meginstefnu í kennslu og kennsluskipan, meginmarkmið náms og kennslu og hlutfallslega skiptingu tíma milli námssviða og námsgreina. Almennur hluti aðalnámskrár grunnskóla er birtur sem fylgiskjal með auglýsingu þessari.

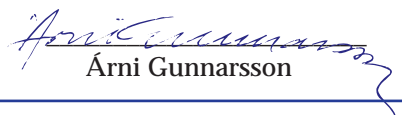
Í greinahlutum aðalnámskrár grunnskóla, sem gefnir eru út í ellefu heftum, er fjallað um markmið, inntak og skipulag náms á tilteknum námssviðum og bera heftin þessi heiti:

Íslenska
Stærðfræði
Erlend tungumál
Heimilisfræði
Íþróttir – líkams- og heilsurækt
Kristin fræði, siðfræði, trúarbragðafræði
Listgreinar
Lífsleikni
Náttúrufræði
Samfélagsgreinar
Upplýsinga- og tæknimennt.

Heftin eru útgefin á tímabilinu frá 1. mars 1999 til 31. maí 1999 af menntamálaráðuneytinu og dreift jafnóðum til sveitarstjórna.

Menntamálaráðuneytinu 24. febrúar 1999

Björn Bjarnason

Árni Gunnarsson

AÐALNÁMSKRÁ GRUNNSKÓLA

ÍSLENSKA

1999

Menntamálaráðuneytið

Menntamálaráðuneytið : námskrár 3

Mars 1999

Útgefandi: Menntamálaráðuneytið
Sölvhólsögötu 4
150 Reykjavík
Sími: 560 9500
Bréfasími: 562 3068
Netfang: postur@mrn.stjr.is
Veffang: www.mrn.stjr.is

Hönnun og umbrot: XYZETA ehf.
Ljósmyndun: Kristján Maack
Myndskreytingar: XYZETA ehf.
Prentun: Gutenberg

© 1999 Menntamálaráðuneytið

ISBN 9979-882-11-5

EFNISYFIRLIT

Formáli	5
Íslenska	7
Inngangur	
Nám og kennsla	
Námsmat	
Lokamarkmið í íslensku	
Áfangamarkmið í íslensku við lok 4. bekkjar	
Prepamarkmið í íslensku fyrir 1.-4. bekk	
Áfangamarkmið í íslensku við lok 7. bekkjar	
Prepamarkmið í íslensku fyrir 5.-7. bekk	
Áfangamarkmið í íslensku við lok 10. bekkjar	
Prepamarkmið í íslensku fyrir 8.-10. bekk	
Íslenska sem annað tungumál	83
Inngangur	
Sérstaða barna með önnur móðurmál en íslensku	
Nám og kennsla	
Námsmat	
Lokamarkmið í íslensku sem öðru tungumáli	
Áfangamarkmið í íslensku sem öðru tungumáli	
Áfangamarkmið í íslensku sem öðru tungumáli við lok 4. bekkjar	
Áfangamarkmið í íslensku sem öðru tungumáli við lok 7. bekkjar	
Áfangamarkmið í íslensku sem öðru tungumáli við lok 10. bekkjar	
Íslenska fyrir heyrnarlausa	109
Inngangur	
Nám og kennsla	
Námsmat	
Lokamarkmið í íslensku fyrir heyrnarlausa	
Áfangamarkmið í íslensku fyrir heyrnarlausa við lok 4. bekkjar	
Áfangamarkmið í íslensku fyrir heyrnarlausa við lok 7. bekkjar	
Áfangamarkmið í íslensku fyrir heyrnarlausa við lok 10. bekkjar	
Táknmál fyrir heyrnarlausa	128
Inngangur	
Nám og kennsla	
Námsmat	
Lokamarkmið í táknmáli fyrir heyrnarlausa	
Áfangamarkmið í táknmáli fyrir heyrnarlausa við lok 4. bekkjar	
Prepamarkmið í táknmáli fyrir heyrnarlausa fyrir 1.-4. bekk	
Áfangamarkmið í táknmáli fyrir heyrnarlausa við lok 7. bekkjar	
Prepamarkmið í táknmáli fyrir heyrnarlausa fyrir 5.-7. bekk	
Áfangamarkmið í táknmáli fyrir heyrnarlausa við lok 10. bekkjar	
Prepamarkmið í táknmáli fyrir heyrnarlausa fyrir 8.-10. bekk	

FORMÁLI

Í aðalnámskrá grunnskóla er íslenskukennslu skipt í fjögur svið. Auk almennrar móðurmálskennslu í grunnskólum er sérstök námskrá fyrir nýbúa, þ.e. þau börn sem hafa annað móðurmál og íslensku sem annað tungumál. Einnig má telja íslensku fyrir heyrnarlausu sem sérstakt svið og loks táknmálskennslu heyrnarlausra. Er þetta í fyrsta sinn sem sett eru ákvæði í aðalnámskrá grunnskóla um sérstaka íslenskukennslu fyrir nemendur með annað móðurmál en íslensku, heyrnarlausu nemendur og táknmálskennslu fyrir heyrnarlausu.

Íslenskunámi er skipt í nokkra þætti, þ.e. **lestur, talað mál og framsögn, hlustun og áhorf, ritun, bókmenntir og málfræði**. Innbyrðis tengsl þessara þátta eru mikilvæg en einnig er lögð áhersla á að nemendur þjálfist í íslensku í öllum námsgreinum grunnskóla. Áherslurnar geta verið mismunandi eftir námsgreinum en einkum skal leggja áherslu á þjálfun í töluðu máli, lestri og lesskilningi og ritun, þ.m.t. réttiritun. Námsgreinin íslenska í grunnskóla á því að vera heildstæð þar sem lögð er áhersla á innbyrðis tengsl þátta og viðfangsefna, innbyrðis jafnvægi allra þátta og eðlilega stigandi í náminu. Íslenska er víðamesta námsgrein grunnskóla, með 6 kennslustundir að lágmarki í 1.-4. bekk og 5 stundir að lágmarki í 5.-10. bekk grunnskóla. Samræmd próf eru haldin í íslensku í 4., 7. og 10. bekk samkvæmt grunnskólalögum.

Nemendur með annað móðurmál en íslensku hafa ólíkan menningarlegan, mállegan og námslegan bakgrunn. Þessir nemendur hafa því misjafnar forsendur til að takast á við almennt nám í íslenskum skólum. Þeir eiga rétt á því að fá íslenskukennslu við hæfi í grunnskólum með það að markmiði að þeir verði hæfir til að taka fullan þátt í skólalífi og íslensku samfélagi. Íslenskukennslan þarf að taka mið

af stöðu nemenda almennt í námi og mállegum og menningarlegum bakgrunni þeirra.

Heyrnarlaus börn læra ekki íslensku á sama hátt og önnur börn. Þau heyra ekki málið í umhverfinu og þurfa því að reiða sig á annars konar aðstæður til að eignast sitt fyrsta mál. Í aðalnámskránni eru kröfur um að skólar bjóði heyrnarlausum börnum að læra og þroskast á eigin forsendum til að þau geti tileinkað sér íslensku. Táknmál hefur grundvallarþýðingu fyrir málþroska, persónuleika og hugsun heyrnarlausra nemenda og fyrir líf og starf nemenda síðar. Hjá heyrnarlausum er táknmálið mikilvægasta uppspretta þekkingar og leið til að taka þátt í íslenskri menningu og menningu heyrnarlausra.

Í námskránni eru sett lokamarkmið fyrir alla námsþætti íslensku í grunnskóla. Sérstök lokamarkmið eru einnig sett fyrir íslenskunám nýbúa, þ.e. um íslensku sem annað tungumál fyrir nemendur sem hafa annað mál að móðurmáli. Einnig eru sett lokamarkmið fyrir íslenskunám heyrnarlausra og táknmálsnám heyrnarlausra. Áherslur á einstökum skólastigum koma fram í áfangamarkmiðum eftir 4., 7. og 10. bekk. Loks eru sett þrepamarkmið fyrir hvern þátt íslenskunáms í grunnskóla fyrir 1.-10. bekk. Ekki eru þó sett sérstök þrepamarkmið fyrir íslenskunám heyrnarlausra og íslenskunám nýbúa en gert ráð fyrir að áfangamarkmiðin séu útfærð fyrir nemendur og eftir því sem kostur er einnig tekið mið af þrepamarkmiðum sem skilgreind eru almennt fyrir íslensku.

Litið er á þrepamarkmiðin sem nánari útfærslu á áfangamarkmiðum þar sem fram kemur eðlileg stígandi í náminu allt frá upphafi grunnskóla til loka. Ólíkir nemendur eiga að fá viðfangsefni eftir því sem þroski, hæfni og áhugamál leyfa. Því geta nemendur á sama aldri verið staddir á mismunandi þrepum í námi. Skólar geta raðað þrepamarkmiðum á annan hátt en aðalnámskrá gerir og birt þau í skólanámskrá.

ÍSLENSKA

Inngangur

Traust kunnátta í íslensku er ein meginundirstaða haldgóðrar menntunar. Íslenskukennsla er einn hornsteina grunnskólanáms og íslenska er ásamt stærðfræði kjarnagrein grunnskóla. Í aðalnámskrá grunnskóla er námsgreinin íslenska skipulögð sem heildstæð námsgrein auk þess sem þjálfun í íslensku er felld inn í allar námsgreinar grunnskóla. Í námskránni er einnig lögð mikil áhersla á öflugt samstarf við heimilin um þjálfun í íslensku á öllum stigum grunnskóla.

Móðurmál eða íslenska er í eðli sínu flókin og margbrotin námsgrein. Þjóðtungan, íslenska, gegnir mikilvægu hlutverki í því að efla þjóðernislega samkennd, ekki síst þegar um er að ræða fámenna þjóð eins og Íslendinga. Námsgreinin fjallar m.a. um þau menningarlegu verðmæti sem felast í móðurmálinu og íslenskum bókmenntum. Þar er líka fjallað um málið sem félagslegt fyrirbæri þar sem meðal annars er nauðsynlegt að átta sig á breytileika í máli, til dæmis eftir landshlutum eða kynslóðum, og nauðsyn þess að temja sér ákveðið umburðarlyndi í þessum efnum. Móðurmálið er samskiptatæki sem er notað bæði í hagnýtu og listrænu skyni, til að tjá tilfinningar eða vekja þær, tjá skoðanir eða leita eftir þeim, afla og miðla upplýsingum. Loks er í móðurmáli verið að fjalla um eitt megineinkenni hvers einstaklings, persónulegt málfar, sem er hluti af honum og sjálfsmynd hans. Því telst þekking á móðurmálinu, eðli þess, sögu og sérkennum, nauðsynlegur þáttur í almenntri menntun. Góð þekking á máli gefur og færir á að beita því af listfengi og að meta gott og vandað mál. Gildi móðurmáls er mikið fyrir hvern einstakling og þroska hans. Í móðurmálskennslu er bæði fengist við mál fyrirmyndanna (bókmennta, kennara og foreldra) og mál nemenda.

Markviss öflun og miðlun upplýsinga með aðstoð tölvu- og upplýsingatækni er vaxandi þáttur í nútímasamfélagi. Þáttur tölvutækni í hvers konar ritun og ritvinnslu verður einnig æ mikilvægari. Traust undirstaða í móðurmáli og íslensku gerir nemendur hæfari til þess að tileinka sér þessa tækni, vega og meta á gagnrýninn hátt þær upplýsingar sem nálgast má með tölvutækni og margvíslegum öðrum miðlum nútímans.

Mikilvægt er að grunnskólanemendur öðlist skilning á sögulegu, menningarlegu og félagslegu gildi máls og bókmennta, átti sig á eðli móðurmálsins og lögmálum þess og fræðist um málnotkun í fjölmiðlum. Mikilvægt er að nemendur nái góðri færni á öllum sviðum málnotkunar bæði í ræðu og riti, geti tjáð skoðanir, hugmyndir og tilfinningar og öðlist traust á eigin málnotkun. Þá er einnig mikilvægt að þeir læri að virða og meta móðurmálið og temji sér umburðarlyndi gagnvart málnotkun annarra.

Nám og kennsla

Með íslenskukennslu í grunnskólum eiga nemendur að öðlast jákvætt viðhorf til íslensku og kynnast áhrifamætti málsins og margbreytileika. Þeir eiga að nýta móðurmálskunnáttu sína við lausn skólaverkefna og í félags- og tómstundastarfi og þjálfast í notkun handbóka og gagnabanka á íslensku. Þeir eiga að fá ríkuleg tækifæri til að leika sér með tungumálið með margvíslegum hætti, fá tækifæri til túlkunar, tjáningar og sköpunar, fá viðfangsefni í samræmi við þroska, hæfileika og áhugamál, þjálfast í sjálfstæðum vinnubrögðum og öðlast hæfni í að leysa verkefni í samstarfi við aðra.

Öflug samvinna við heimilin um móðurmálskennslu og móðurmálsuppeldi er lykilatriði á öllum stigum grunnskóla. Leggja þarf áherslu á að móðurmálskennsla sé samstarfsverkefni heimila og skóla og að foreldrar gegni veigamiklu hlutverki í að styrkja og rækta móðurmálið og

viðhalda áhuga nemenda, ekki síst hvað varðar lestrarþjálfun, meðferð talaðs máls og almenna málrækt. Mikilvægt er að foreldrar taki virkan þátt í að treysta kunnáttu barna sinna í móðurmáli á öllum sviðum í nánú samstarfi við skólann, m.a. með stuðningi við heimanám og heima-
verkefni sem krefjast þátttöku foreldra.

Í aðalnámskrá grunnskóla er íslenskunámi skipt í nokkra þætti, þ.e. lestur, talað mál og framsögn, hlustun og áhorf, ritun, bókmenntir og málfræði. Þessir þættir eiga að styðja hver annan, tengjast og skarast og fléttast þannig saman í eina heild. Í þessu felst til dæmis það að hugtakakerfi bókmenntafræði og málfræði verði ekki meginviðfangsefni í sjálfu sér heldur verði hugtökin kynnt, kennd og notuð í tengslum við umfjöllun um talað mál og ritað, til stuðnings og skilningsauka. Einnig er lögð áhersla á að nemendur þjálfist í íslensku í öllum námsgreinum í grunnskóla. Áherslurnar geta verið mismunandi eftir námsgreinum en einkum skal leggja áherslu á þjálfun í töluðu máli, lestri og lesskilningi og ritun, þ.m.t. réttiritun. Íslenskukennsla á að vera heildstæð í grunnskóla þar sem lögð er áhersla á innbyrðis tengsl þátta og viðfangsefna, innbyrðis jafnvægi þeirra og eðlilega stigandi í náminu.

Lestur

Góð lestrarfærni er nauðsynleg til þess að menn geti tekið virkan þátt í lýðræðisþjóðfélagi. Lestrarkunnátta er undirstaða almennrar menntunar. Hún er einnig forsenda lestraráhuga og þess að njóta bókmennta til afþreyingar og skemmtunar. Lestur bókmennta er mikilvægur liður í almennri lestrarþjálfun. Lestur stuðlar að auknum orðaförða og betra valdi á máli, en hvort tveggja er mikilvægt í mannlegum samskiptum.

Mikilvægt er að vekja áhuga nemenda á lestri og gera þeim grein fyrir mikilvægi góðrar lestrarkunnáttu á öllum stigum grunnskólans. Nauðsynlegt er að lestrarkennsla og

lestrarþjálfun sé haldið áfram allan grunnskólann. Í upphafi grunnskóla er einkum um það að ræða að ná tökum á undirstöðuatriðum í lestri, en á síðari stigum grunnskólans er áherslan á lestur til gagns og ánægju og þar tengist lestrarþjálfunin upplýsingaöflun, öðru námi og kynningu bókmennta af ýmsu tagi. Leggja skal áherslu á fjölbreytt les efni, bæði prentað efni í bókum og hvers konar ritum og einnig lesefni á Netinu. Gera þarf nemendum jafnframt grein fyrir því að nauðsynlegt er að ná tökum á ólíkum tegundum lestrar, svo sem nákvæmnislestri, yfirlitslestri, leitarlestri, upplestri, hraðlestri, skimlestri og lestri stiklurefni. Lestrarkeppni, þar sem mest áhersla er lögð á að lesa sem flestar bækur eða texta á sem skemmstum tíma, getur verið þáttur í því að þjálfa nemendur í ákveðinni tegund lestrarfærni. Slik þjálfun getur líka vakið áhuga á bóklestri. Nemendur þjálfast einnig í að lesa vandlega með áherslu á skilning, listræna nautn og gagnrýnið hugarfar.

Við byrjendakennslu í lestri er mikilvægt að taka tillit til þess hve lestrarerfiðleikar eru útbreiddir og að hefðbundið lestrarnám sækist mörgum nemendum seint. Mikilvægt er að laga byrjendakennslu í lestri að þörfum beggja kynja.

Talað mál og framsögn

Í lýðræðisþjóðfélagi er brýnt að geta tekið virkan þátt í umræðum af ýmsu tagi þar sem móðurmálið er mikilvægt samskiptatæki manna. Nauðsynlegt er að geta tjáð skoðanir sínar, hvort sem er við nám, atvinnu, í félagslífi eða einkalífi. Þeir sem hafa gott vald á töluðu máli, framsögn og samræðulist eiga auðveldara með að miðla fræðslu- og menningarefni til annarra og taka virkan þátt í félagslegum samskiptum. Samræðan gegnir því veigamiklu hlutverki í máluppeldi í skólum og á heimilum frá upphafi til loka grunnskóla.

Mikilvægt er að nemendur þjálfast á öllum skólastigum í að gera skipulega grein fyrir kunnáttu sinni og skoðunum. Góð framsögn og skýr framburður getur nýst í flestum

námsgreinum. Í móðurmáli stuðlar þjálfun í töluðu máli að betra valdi á máli og festir orðaforða í sessi. Gott vald á munnlegri tjáningu í móðurmáli er einnig góð undirstaða undir tungumálanám.

Leggja skal áherslu á þjálfun í töluðu máli og framsögn á öllum skólastigum. Þrátt fyrir að talað mál og framsögn sé samofið í reynd má greina þjálfunina í tvo þætti, annars vegar framburðar- og framsagnarþátt og hins vegar frásagnar-, samræðu- og umræðuþátt. Æskilegt er að tengja þjálfun í töluðu máli og framsögn við bókmenntalestur.

Nauðsynlegt er að áherslur á einstaka þætti séu mismunandi eftir aldri og þroska nemenda og að eðlileg stigandi sé í náminu. Í upphafi er æskilegt að leggja mesta áherslu á skýran og eðlilegan framburð allra málhljóða, þjálfun í einföldum frásögnum, þátttöku í almennum samræðum og hlutverkaleikjum. Síðar bætist við kennsla um einkenni talmáls, fræðsla um mállýskur, frekari þjálfun í leikrænni tjáningu og rökræðum. Í þessari kennslu er kjörið að nýta málfræðipækkingu nemenda við útskýringar.

Hlustun og áhorf

Veigamikill þáttur í almennri menntun er að kunna að hlusta og skoða með athygli á gagnrýninn hátt. Nauðsynlegt er að geta numið þær upplýsingar sem miðlað er með ýmiss konar hljóð-, mynd- og margmiðlum og túlkað og metið þær með gagnrýni í huga. Lestur á ýmiss konar myndrænu efni er einnig þáttur í lestrarkunnáttu. Hlustun er einnig stór þáttur í mannlegum samskiptum og hvers konar félagsstarfi. Þess vegna er brýnt að kunna að hlusta.

Mikill hluti upplýsingamiðlunar nútímans á sér stað um ýmiss konar hljóð- og myndmiðla, s.s. útvarp, sjónvarp, myndbönd, kvikmyndir, geisladiska og Netið. Nauðsynlegt er að geta numið þær upplýsingar sem þannig er miðlað og metið þær með gagnrýni í huga.

Námsefni er gjarnan miðlað með aðstoð hljóð- og myndefnis, auk þess sem kennsla og umræður í kennslustundum gera kröfur um nákvæma hlustun og úrvinnslu. Ýmiss konar myndir, línurit og töflur koma mikið við sögu í nytjatextum og mikilvægt er að geta túlkað slíkt efni og nýtt sér þessa tækni, en myndefni er einnig oft tengt bókmenntatextum þótt á annan hátt sé. Nauðsynlegt er að geta notið menningarefnis af ýmsu tagi sem miðlað er með hljóði, mynd eða á leikrænan hátt.

Hlustun og áhorf tengist ýmsum öðrum þáttum móðurmálskennslu, svo sem lestri, töluðu máli, ritun og kynningu bókmenntalegs efnis og er snar þáttur í flestum námsgreinum grunnskóla. Líkt og kennsla í töluðu máli og framsögn þarf kennsla í hlustun og áhorfi að ná frá upphafi til loka grunnskóla þótt viðfangsefnið breytist eftir því sem færni eykst.

Ritun

Stöðugt aukast kröfur samfélagsins um að geta skrifað margvíslega texta og tjáð sig skriflega, bæði í námi, starfi, félagslífi og einkalífi. Þeir sem hafa gott vald á rituðu máli af ýmsu tagi hafa góð tækni á að miðla fræðslu- og menningarefni til annarra. Þeir eru einnig líklegir til að njóta þess sem vel er gert á sviði ritaðs máls.

Nauðsynlegt er að nemendur þjálfist í að gera skipulega grein fyrir kunnáttu sinni og skoðunum í rituðu máli í flestum námsgreinum á öllum skólastigum. Því er ýmiss konar glósugerð, skýrslugerð og fleiri ritunarverkefni ríkur þáttur í öllu námi svo og samskipti við annað fólk, t.d. með tölvupósti. Í móðurmáli stuðlar þjálfun í ólíkum þáttum ritaðs máls að betra valdi á málinu. Leggja ber mikla áherslu á að nemendur nái tökum á að setja eigið efni skýrt og skipulega fram með ýmsum hætti fyrir ólíka hópa lesenda, bæði handskrifað, á tölvutæku formi og á vefsíðum.

Sinna þarf ritun á öllum skólastigum. Greina má þjálfun í ritun í tvo meginþætti, þótt þeir séu oft samofnir í reynd, annars vegar tæknileg atriði sem varða frágang, stafsetningu og uppsetningu og hins vegar efnisleg atriði sem tengjast framsetningu, málsniði, skipulagi og efnistöfum. Góð framsetning, viðeigandi málsnið og gott skipulag á ekki eingöngu við um bókmenntalega texta, s.s. ljóð, sögur og frásagnir, og frumsamda nytjatexta heldur einnig endursagt efni, skýrslur og þess háttar. Þess vegna má ekki einskorða þjálfun og kennslu í slíkum „efnisþáttum“ við þjálfun í því að skrifa ljóð, sögur eða viðamiklar ritgerðir heldur er mikilvægt að tengja þessi atriði við hvers konar efni og skrif, bæði í móðurmálstímum og í öðrum námsgreinum. Nauðsynlegt er að áherslur á einstaka þætti séu mismunandi eftir aldri og þroska nemenda þannig að eðlileg stígandi verði í náminu.

Bókmenntir

Lestur bókmennta er stór liður í almennri lestrarþjálfun. Bókmenntalestur getur stuðlað að betri skilningi á manninum og eðli hans. Almenn menntunar- og menningarrök veða þungt þegar hugað er að bókmenntakennslu. Bókmenntir og bókmenntaarfur skipa háan sess í menningarlífi þjóðarinnar. Þess vegna er mikilsverður þáttur í íslenskri menntun og menningu að þekkja íslenskar bókmenntir, geta notið þeirra og miðlað þeim og samið nýjar.

Bókmenntalestur er mikilvægur liður í mótun sjálfsmyndar barna og unglinga. Í bókmenntum leita ungir lesendur að fyrirmyndum og máta sig inn í aðstæður skáldsagnapersóna. Þannig getur bókmenntakennsla í skólum stuðlað að sterkari sjálfsmynd beggja kynja, aukið skilning hvors kyns á sérstöðu hins og búið nemendur undir virka þátttöku í sibreytilegu upplýsingasamfélagi framtíðar.

Sú lestrarþjálfun sem fæst við bókmenntalestur er veigamikil undirstaða alls náms. Þekking á undirstöðuhugtök-

um um bókmenntir er mikilvæg á ýmsum skólastigum, bæði í tengslum við móðurmálskennslu og umfjöllun um bókmenntir á öðrum tungumálum, auk þess sem umfjöllun um bókmenntasögu tengist almenntri sögu, félagsfræði og menningarsögu. Bókmenntalestur auðgar orðaforða, eflir máltilfinningu og styrkir vald á máli, en þau atriði skipta miklu í námi.

Viðfangsefni í bókmenntum og bókmenntalestri verða að miðast við aldur og þroska nemenda. Í efri bekkjum grunnskóla er hægt að nýta bókmenntafræðileg hugtök og rýni til að skerpa skilning nemenda á bókmenntunum og eðli þeirra.

Söngur og ljóðlist hafa verið tengd órjúfanlegum böndum og mörg kvæði og ljóð er æskilegt að læra í söng og nemendur læra að njóta ljóðlistar í söng.

Málfræði

Færni í notkun tungumála, bæði móðurmáls og annarra mála, er grundvallaratriði í mannlegum samskiptum. Til þess að ná valdi á málinu og geta beitt því á markvissan hátt í ræðu og riti er nauðsynlegt að geta nýtt sér hjálpargögn, svo sem handbækur, orðabækur og gagnasöfn. Þar eru notuð málfræðileg hugtök af ýmsu tagi sem gagnlegt er að þekkja. Markmið málfræðikennslu í grunnskóla er bæði að gera nemendur viðræðuhæfa um mál og málfar og að betri málnotendum.

Málfræðileg hugtök eru notuð í umfjöllun um móðurmál og önnur mál í skólum, allt frá stafsetningarkennslu til stílfræði. Þess vegna er grundvallarþekking á þeim hugtökum forsenda þess að geta nýtt sér ýmiss konar hjálpargögn um mál og málnotkun, bæði talað mál og ritað. Kunnátta í málfræði auðveldar nemendum að ræða um ýmsa þætti, s.s. mál, málfar, stíl, málnotkun, málbreytingar, texta og mállýskur. Þekking í málfræði gerir nemendum kleift að ræða

um málið, flétta þætti þess saman og jafnvel tengja saman kennslu í íslensku og erlendum málum.

Lögð er áhersla á að í grunnskóla, einkum í neðri bekkjum, er æskilegast að kenna málfræðileg hugtök með það meginmarkmið í huga að þau geri nemendum kleift að fjalla um móðurmálið og tengja það málþjálfun og leiðbeiningum um málfar. Í efstu bekkjum grunnskóla verður fyrst tímabært að gefa yfirlit yfir málkerfið og sérkenni íslensks nútímamáls. Lögð verði áhersla á þjálfun í notkun handbóka og annarra hjálpargagna, m.a. á tölvutæku formi, en þó er ákveðin grunnþekking nauðsynleg til þess að menn geti nýtt sér handbækur. Bein málfræðikennsla getur verið þáttur í móðurmálþjálfun, svo sem kennsla í beygingu sjaldgæfra orða eða nafna, en tæknilegar aðferðir við málfræðilega greiningu mega ekki verða íþrótt í sjálfu sér.

Námsmat

Námsmat á að byggjast á stöðugu eftirliti með vinnu nemenda. Það þarf að vera í samræmi við þau markmið sem sett eru og í samræmi við innihald kennslunnar. Námsmat verður að taka til fjölbreyttra þátta námsins. Varast ber að miða eingöngu við þekkingarmarkmið í námsmati, einnig verður að horfa til færni- og skilningsmarkmiða. Námsmat skal útfæra í ljósi viðeigandi áfanga- og þrepamarkmiða fyrir alla námsþætti.

Mikilvægt er að námsmat sé leiðbeinandi og hvetjandi fyrir nemendur. Nauðsynlegt er að það sé greinandi fyrir kennarann til að hann viti á hvað hann á að leggja áherslu í kennslu hvers nemanda.

Námsmat þarf að vera upplýsandi fyrir foreldra og nemendur. Auk mats á stöðu nemandans þurfa að fylgja námsmatinu upplýsingar um leiðir sem nemandinn getur farið til að bæta stöðu sína.

Mikilvægt er að greinandi próf séu lögð fyrir nemendur á fyrstu árum grunnskólanáms til að fá vísbendingar um veikar og sterkar hliðar. Niðurstöður prófa skal nota til að veita nemendum leiðsögn og kennslu við hæfi.

Á fyrstu fjórum námsárunum má meta

Lestur	- lesskilning með því t.d. að láta nemendur svara munnlega eða skriflega spurningum úr lesnu efni eða myndskreyta lesinn texta, skrá hvort nemendur geti lesið fyrirmæli úr námsbókum og farið eftir þeim og með stöðluðum lestrarprófum- lestraráhuga með því að fylgjast með fjölda og tegundum frjálslestrarbóka- leshraða með því að leggja fyrir stöðluð lestrarpróf
Talað mál og framsögn	- málþroska með því að leggja fyrir stöðluð málþroskapróf- virkni með því að skrá reglulega þátttöku nemenda í munnlegri tjáningu- framsögn með því að leggja reglulega fyrir markviss verkefni sem gera kröfur um skýra framsögn og skrá og meta frammistöðu nemenda- málflutning með því að leggja reglulega fyrir verkefni sem gera kröfur um skipulegan málflutning og skrá og meta frammistöðu nemenda
Hlustun og áhorf	- virkni með því að skrá og meta reglulega hvort nemendur geti farið eftir munnlegum fyrirmælum, endursagt munnlegar frásagnir og myndrænt efni og skrá og meta reglulega hvort nemendur taki virkan þátt í umræðum
Bókmenntir	- lestur með því að láta nemendur tjá sig munnlega eða skriflega um lesið efni og skrá frammistöðu þeirra- ljóðakunnáttu með því að skrá hvort nemendur hafi lært valin ljóð utanbókar og þekki einfalt myndmál

Á fyrstu fjórum námsárunum má meta

- umfjöllun með því að leggja reglulega markvissar æfingar fyrir nemendur sem gera kröfur um að þeir segi frá efni valinna bókmenntatexta munnlega eða skriflega
- áhuga með því að fylgjast með og skrá fjölda og tegundir frjálislestrarbóka

Ritun

- skrift með því að athuga og skrá reglulega hvort dregið er rétt til stafs, taka sýnishorn og meta framfarir bæði í formlegum skriftarverkefnum og í frjálstri ritun og með því að skoða verkefnaöppur með sýnishornum af verkefnum
- frjálsta ritun með því að meta og skrá framfarir og skoða verkefnaöppur með sýnishornum af verkefnum
- stafsetningu með því að skoða verkefnaöppur með sýnishornum af verkefnum og lesa upp stuttar stafsetningaræfingar sem nemendur hafa fengið að skoða áður
- frágang með því að skoða verkefnaöppur með sýnishornum af verkefnum og meta færni í að fylgja fyrirmælum um frágang ákveðinna verkefna

Málfræði

- þekkingu á tungumálinu með því að skrá frammistöðu nemenda í fjölbreyttum verkefnum sem reyna á þekkingu og skilning á einföldum málfræðiatríðum
- vald á tungumálinu með því að skrá frammistöðu nemenda í munnlegri og skriflegri tjáningu og frammistöðu nemenda í ýmsum verkefnum sem reyna á málnotkun

Á fimmta til sjöunda námsári má meta

- Lestur**
- upplestur með því að skrá framfarir nemenda í undirbúnum upplestri á lausu og bundnu máli
 - myndlestur með því að skrá hvort nemendur geti lesið úr ýmsum kortum, t.d. götukortum og veðurkortum, áætlunartöflum og upplýsingum á tölvuskjá
 - lesskilning og orðaforða með því að skrá færni nemenda í að svara munnlega eða skriflega spurningum úr lesnu efni eða færni í að skrifa stuttan útdrátt úr ákveðnu efni, skrá hvort nemendur geti lesið fyrirmæli úr námsbókum og farið eftir þeim, skrá færni nemenda við að finna umbeðnar upplýsingar í texta og með stöðluðum lestrarprófum
 - lestraráhuga með því að skrá fjölda og tegundir frjálslestrarbóka
 - leshraða með því að leggja fyrir stöðluð lestrarpróf
- Talað mál og framsögn**
- virkni með því að skrá reglulega þátttöku nemenda í munnlegri tjáningu
 - framsögn með því að leggja reglulega fyrir markviss verkefni sem gera kröfur um skýra framsögn með viðeigandi látbragði og skrá frammistöðu nemenda
 - málf lutning með því að leggja reglulega fyrir verkefni sem gera kröfur um vel rökstuddan og skipulegan málf lutning og skrá frammistöðu nemenda
- Hlustun og áhorf**
- virkni með því að skrá reglulega hvort nemendur geti farið eftir munnlegum fyrirmælum, endursagt munnlegar frásagnir og myndrænt efni og skrá reglulega hvort nemendur taki virkan þátt í umræðum
 - lestur með því að láta nemendur tjá sig munnlega eða skriflega um lesið efni og skrá frammistöðu þeirra
 - ljóðakunnáttu með því að skrá hvort nemendur hafi lært valin ljóð utanbókar, skilji efni þeirra, einfalt myndmál og form

Á fimmta til sjöunda námsári má meta

- Bókmenntir**
- umfjöllun með því að leggja reglulega markvissar æfingar fyrir nemendur sem gera kröfur um að þeir fjalli um valda bókmenntatexta á fjölbreyttan hátt munnlega eða skriflega
 - áhuga með því að fylgjast með og skrá fjölda og tegundir frjáslestrarbóka
- Ritun**
- skrift með því að skrá reglulega skriftarhraða og hvort rithönd er læsileg, taka sýnishorn og meta framfarir bæði í formlegum skriftarverkefnum og í frjálsri ritun og skoða verkefnamöppur með sýnishornum af verkefnum
 - frjálsa ritun með því að skrá framfarir, skoða verkefnamöppur með sýnishornum af verkefnum og meta dagbók sem haldin er undir handleiðslu kennara
 - ritunarverkefni með því að halda skrá yfir hvort fyrirmælum um byggingu, orðalag, málfar og efnistöð sé fylgt
 - stafsetningu með því að skoða verkefnamöppur með sýnishornum af verkefnum, skrá og kanna hvort reglum um stafsetningu er fylgt í verkefnum og upplestraræfingum sem nemendur hafa fengið að skoða áður
 - frágang með því að skoða verkefnamöppur með sýnishornum af verkefnum og meta færni í að fylgja fyrirmælum um frágang ákveðinna verkefna
- Málfræði**
- þekkingu á tungumálinu með því að skrá frammi- stöðu nemenda í fjölbreyttum verkefnum sem reyna á þekkingu og skilning á ýmsum málfræðiatríðum
 - vald á tungumálinu með því að skrá frammistöðu nemenda í ýmsum verkefnum sem reyna á mál- notkun og ritun

Á áttunda til tíunda námsári má meta

- Lestur**
- upplestur með því að skrá frammistöðu í undirbúnum upplestri á lausu og bundnu máli
 - myndlestur með því að skrá færni í að lesa úr ýmsum kortum, t.d. götukortum og veðurkortum, áætlunartöflum og upplýsingum á tölvuskjá
 - nákvæmnis- og leitarlestur með því að skrá færni nemenda við leit að lykilorðum, skrá færni í að greina aðalatriði frá aukaatriðum og skrá færni í að svara spurningum og gera útdrætti
 - lesskilning og orðaforða með því að skrá færni nemenda í að svara spurningum úr lesnu efni eða færni þeirra við að skrifa útdrátt úr því, skrá færni nemenda við að lesa fyrirmæli úr námsbókum og fara eftir þeim, skrá færni nemenda í að finna umbeðnar upplýsingar í texta og með stöðluðum lestrarprófum
 - lestraráhuga með því að skrá fjölda og tegundir frjálslestrarbóka
- Talað mál og framsögn**
- virkni með því að skrá framlag nemenda í ýmsum verkefnum
 - framsögn með því að leggja fyrir verkefni sem gera kröfur um að flutningur hæfi efni og að notað sé viðeigandi látbragð, áherslur og tónfall og skrá frammistöðu
 - málflutning með því að leggja reglulega fyrir verkefni sem gera kröfur um vel rökstuddan og skipulegan málflutning og skrá frammistöðu
- Hlustun og áhorf**
- virkni með því að skrá reglulega hvort nemendur geti farið eftir munnlegum fyrirmælum, endursagt munnlegar frásagnir og myndrænt efni og skrá reglulega hvort nemendur taki virkan þátt í umræðum

Á áttunda til tíunda námsári má meta

- Bókmenntir**
- lestur með því að láta nemendur tjá sig munnlega eða skriflega um lesið efni og skrá frammistöðu þeirra
 - umfjöllun með því að leggja reglulega markvissar æfingar fyrir nemendur sem gera kröfur um að þeir fjalli um valda bókmenntatexta á fjölbreyttan hátt munnlega eða skriflega
 - ljóðakunnáttu með því að meta og skrá hvort nemendur hafi lært ljóð utanbókar, skilji efni ljóða og geti gert grein fyrir myndmáli þeirra, formi og stíl
 - áhuga með því að fylgjast með og skrá fjölda og tegundir frjálislestrarbóka
- Ritun**
- frjálsa ritun með því að meta dagbók og önnur persónuleg skrif sem unnin eru undir handleiðslu kennara
 - ritunarverkefni með því að skrá framfarir, skoða verkefnaöppur með sýnishornum af verkefnum og með því að skrá hvort fyrir mælum um byggingu, orðalag, málfar og efnistöð sé fylgt
 - stafsetningu og greinarmerkjasetningu með því að skoða verkefnaöppur með sýnishornum af mismunandi verkefnum, skrá og kanna hvort reglum um greinarmerkjasetningu og stafsetningu er fylgt í verkefnum og upplestraræfingum, skrá hversu vel nemendur geta gengið frá eigin texta og hvort nemendur geti notað orðabækur og leiðréttingarforrit
 - frágang með því að skoða verkefnaöppur með sýnishornum af verkefnum og meta færni í að fylgja fyrir mælum um frágang ákveðinna verkefna
- Málfræði**
- þekkingu á tungumálinu með því að skrá frammistöðu nemenda í fjölbreyttum verkefnum sem reyna á þekkingu og skilning á ýmsum málfræðiatríðum og með því að láta nemendur útskýra skriflega ýmis hugtök málfræðinnar og sýna dæmi til að rökstyðja mál sitt
 - vald á tungumálinu með því að skrá frammistöðu nemenda í ýmsum verkefnum sem reyna á málnotkun og ritun

Lokamarkmið í íslensku

Í almennum hluta aðalnámskrár kemur fram að eðli lokamarkmiða sé að gefa heildarsýn yfir stefnu í einstökum námsgreinum sem kenndar eru í grunnskóla. Lokamarkmið í íslensku tilgreina almennan tilgang námsins í öllum sex námsþáttum greinarinnar. Áfanga- og þrepamarkmiðin fylgja svo í kjölfarið þar sem fram kemur útfærsla á einstökum skólastigum og námsárum. Auk þess velja kennarar staðbundin markmið í samræmi við stefnu viðkomandi skóla eða byggðarlags. Sum þrepamarkmiðin eru lítið sem ekkert breytt í nokkur námsár en ný þrepamarkmið bætast þó við á hverju námsári.

Markmiðin eru leiðarvísir í öllu skólastarfi og liggja til grundvallar skólanámskráargerð einstakra skóla, áætlunum um nám og kennslu og námsmat. Markmiðin eru einnig grundvöllur fyrir mat á gæðum skólastarfs.

Nemandi

Lestur

- nái góðum tókum á lestri margvíslegra texta sem settir eru fram með mismunandi hætti
- þekki nauðsynleg hugtök og tákni sem varða lestur og hugtök um ólíkar tegundir lestrar, t.d. nákvæmnis-, yfirlits- og leitarlestur
- öðlist áhuga á lestri og jákvætt viðhorf til lestrarþjálfunar
- geri sér grein fyrir mikilvægi margþættrar lestrar-kunnáttu í upplýsingasamfélagi nútímans
- geti nýtt sér lestur til upplýsingaöflunar
- þjálfist í að lesa texta á tölvuskjá og á Netinu
- geti lesið texta með gagnrýnu hugarfari
- geti lesið margbreytilega texta frá ólíkum tímum

Talað mál og framsögn

- nái tókum á að flytja mál sitt skýrt, áheyrilega og skipulega frammi fyrir áheyrendum
- geri sér grein fyrir ólíkum kröfum til talaðs máls og framsagnar eftir aðstæðum

Nemandi

- læri að meta góða framsögn og skýran málflutning og öðlist skilning á tengslum líkamsbeitingar við framsögn
- þekki algeng hugtök sem varða mál og framsögn og þekki mun talmáls og ritmáls
- þjálfist í að tjá eigin tilfinningar og skoðanir og fái tækifæri til að láta sköpunargáfu og frásagnargleði njóta sín
- þjálfist í að taka virkan þátt í samræðum

Hlustun og áhorf

- geti fylgst með, túlkað og greint efni sem flutt er munnlega og/eða á myndrænan hátt
- kynnist helstu hugtökum sem notuð eru um málflutning og myndræna framsetningu efnis
- þjálfist í að hlusta á ólíkan flutning á textum, munnlegan málflutning og efni fjölmiðla samtímans
- kynnist vel fluttu efni og vandaðri myndrænni og leikrænni framsetningu

Ritun

- öðlist færni í að skrifa margvíslega texta, bæði frumsamið efni og endursagt, á formlegan og óformlegan hátt og sé óhræddur við að láta frá sér ritað mál
- geti gengið rétt og vel frá textum hvað varðar stafsetningu, frágang og uppsetningu og nýtt til þess viðeigandi hjálpargögn
- kynnist helstu hugtökum sem varða ritað mál
- geri sér grein fyrir ólíkum kröfum til ritaðs máls eftir eðli þess og aðstæðum
- geri sér grein fyrir því sem vel er gert á sviði ritunar
- geti gengið frá eigin ritunarverkefnum á tölvutæku formi, þ.m.t. á vefsíðum, og tekið virkan þátt í tölvusamskiptum
- geti nýtt sér tölvu- og upplýsingatækni við sköpun, framsetningu og miðlun og til samskipta

Nemandi

- Bókmenntir**
- verði læs á bókmenntatexta af ýmsu tagi, þekki ólíkar gerðir bókmennta og fái innsýn í fjölbreytileika íslensks bókmenningararfs
 - öðlist þekkingu á íslenskum bókmenntum frá upphafi til nútímans og kynnist nokkrum helstu höfundum og verkum þeirra, bæði karl- og kvenhöfundum
 - geti gert grein fyrir skoðunum sínum á ýmsum bókmenntaverkum og þeim áhrifum sem þau hafa á hann
 - kynnist verkum nokkurra erlendra barna- og unglingabókahöfunda í íslenskri þýðingu, erlendum ævintýrum og goðsögum
 - kunni skil á helstu hugtökum sem nýtast við umræðu um bókmenntir
 - öðlist áhuga á að lesa bækur og bókmenntir af margvíslegu tagi og læri að meta gildi þeirra, geti samsamað sig persónum og lifað sig inn í heim þeirra þar sem bæði kynin eru sýnd í fjölbreytileika sínum

- Málfræði**
- þekki og hafi á valdi sínu fjölbreyttan orðaforða
 - rækti með sér áhuga á móðurmálinu
 - öðlist trú á eigin málhæfni, læri að leggja metnað sinn í góða málnotkun og geti beitt málinu sem best við ólíkar aðstæður
 - kynnist málfræðiatríðum sem koma við sögu t.d. við notkun orðabóka, handbóka, gagnasafna og náms-efnis, í umræðu um málfar, málsnið, málvöndun, talmál og ritmál, bókmenntir, stíl og stafsetningu
 - kunni skil á helstu málfræðihugtökum sem nýtast í umræðu um mál, málbeitingu og skoðun á textum

Áfangamarkmið í íslensku við lok 4. bekkjar

Í þessum áfanga liggur megináhersla í íslenskukennslu á grunnþjálfun í lestri og ritun. Á fyrsta námsári er líklegt að verulegur hluti tímans fari í að kenna stórum hluta nemenda undirstöðuatriði lestrar. Þeir sem koma læsir í grunnskóla þurfa að fá verkefni við hæfi. Við lok þessa áfanga er ætlast til þess að nemandinn hafi náð tökum á undirstöðuatriðum lestrar og geti lesið viðeigandi texta sér til ánægju og léttu texta sér til gagns og upplýsingaöflunar. Lestrarkennslan og þjálfunin tengist bókmenntaþætti móðurmálsins með lestri bókmennta og upplestri. Um leið kynnist nemandinn grundvallarhugtökum á bókmenntasviði. Þá fer einnig fram þjálfun í hlustun og áhorfi þegar nemandi fær tækifæri til að hlusta á sögur og ljóð sér til skemmtunar og afþreyingar og taka þátt í og fylgjast með leikrænni tjáningu, leikritum og jafnvel kvikmyndum eða myndböndum. Æskilegt er að tengja bókmenntakynningu við beina málþjálfun, bæði með því að nemendur fái tækifæri til að flytja texta munnlega með upplestri, endursögn, söng, flutningi á efni sem hefur verið lært utan að, leikrænni tjáningu og að búa til bækur, blöð og veggspjöld. Einnig má nýta bókmenntalesturinn til að auðga orðaforða, ræða um orðafar og texta með einföldum málfræðilegum hugtökum.

Á fyrsta námsári felst ritunarnámið að mestu leyti í því að draga til stafs, þekkja skriftaráttina og þjálfu finhreyfingar. Hvetja skal nemanda til að semja texta sem hann fær aðstoð við að skrá þangað til hann er orðinn fær um slíkt sjálfur. Þegar nemandi er orðinn fær um að skrifa samfelldan texta er rétt að hann fái sem fyrst tækifæri til að skrifa texta sem er áhugaverður á einhvern hátt fyrir hann og jafnframt þjálfast í að skrifa þá skriftargerð sem honum hefur verið kennd og að skrifa rétt. Þetta geta verið textar sem lýsa atburðum, hlutum eða öðru sem tengist nemandanum sjálfum, heimili hans, fjölskyldu eða skólanum, lýsingar á eigin myndum eða annarra.

Í málfræðipætti þessa áfanga ber fyrst að leggja mesta áherslu á þau atriði sem nýtast beinlínis í öðrum þáttum íslenskukennslu, einkum hugtök sem koma við sögu í sambandi við lestur og ritun, svo sem bókstafur, orð, málsgrein, efnisgrein, greinaskil og síðar hljóð, sérhljóð og samhljóð. Síðar má fara að nýta hugtök eins og nafnorð og skiptingu þeirra í sérnöfn og samnöfn í tengslum við ritun og stafsetningu. Mikilvægt er á þessu stigi að vekja áhuga og skilning nemenda á tungumálinu sem fyrirbæri, skoða það og leika sér með málið með margvíslegum hætti. Brýnt er að hafa í huga að markmið málfræðikennslu er annars vegar að kynna nemandanum hugtök sem hann getur nýtt sér í umfjöllun um málið í tengslum við aðra þætti þess, t.d. lestur og ritun, og hins vegar að auka skilning hans á málinu og þjálfa hann í að beita því og gera hann að betri málnotanda.

Við lok 4. námsárs á nemandi að

Lestur

- hafa náð tökum á undirstöðuatriðum lestrar, m.a. að
 - geta lesið upphátt og í hljóði á sæmilegum hraða
 - geta lesið og skilið einfaldar sögur og ljóð
 - geta nýtt sér helstu lestrarmerki
 - geta lesið texta á íslensku sem fylgja erlendu myndefni
- geta lesið texta sér til gagns og upplýsingaöflunar, m.a. að
 - geta lesið og skilið texta við hæfi
 - geta notað bækur til að afla sér upplýsinga vegna verkefna
 - geta lesið einföld fyrirmæli og farið eftir þeim
- hafa tileinkað sér jákvætt viðhorf til lestrar en í því felst m.a. að
 - hafa sókkt sér niður í bækur
 - hafa lesið texta við hæfi sér til ánægju
 - hafa lesið bækur að eigin vali

Við lok 4. námsárs á nemandi að

- Talað mál og framsögn**
- hafa náð tökum á undirstöðuatriðum íslensks framburðar, m.a. að
 - geta borið fram öll íslensk máhljóð
 - geta talað skýrt og áheyrilega
 - hafa náð valdi á undirstöðureglum umræðna og frásagna, m.a. að
 - geta sagt frá einfaldri atburðarás
 - geta sagt frá viðburðum úr daglegu lífi sínu af öryggi
 - geta tekið þátt í umræðum og grípa ekki fram í þegar aðrir tala
 - geta sett sig í hlutverk í leikrænni tjáningu og tjáð sig í samræmi við það
- Hlustun og áhorf**
- hafa náð tökum á undirstöðuatriðum hlustunar, m.a. að
 - hafa hlustað á sögur, leikrit og ljóð sér til skemmtunar og afþreyingar
 - hafa hlustað með athygli á samræður bekkjarfélaga og geta tekið virkan þátt í þeim
 - hafa hlustað með athygli á einföld fyrirmæli, upplýsingar og útskýringar og farið eftir þeim
 - hafa náð tökum á undirstöðuatriðum áhorfs, m.a. að
 - geta tengt myndefni við sögur
 - geta skilið einfaldar skýringarmyndir og farið eftir þeim
 - hafa kynnt sér margmiðlunarefni
- Ritun**
- geta skrifað einfalda texta af ólíkum gerðum, m.a. að
 - geta skrifað sögur með einfaldri atburðarás, ljóð, lýsingar á atburðum og vinnuferli í verkefnum
 - geta notfært sér einföld hugtök sem notuð eru í umræðu um stafsetningu og ritmál

Við lok 4. námsárs á nemandi að

- geta tjáð hugmyndir sínar og skoðanir af öryggi í rituðu máli
- hafa fengið tækifæri til tölvusamskipta
- geta sett fram ritaðan texta á skipulegan og læsi-
legan hátt, m.a. að
 - hafa tileinkað sér læsilega rithönd og vandað-
an frágang
 - vera byrjaður að skipta texta í efnisgreinar
 - hafa lagt sig fram um að stafsetja rétt
 - hafa notað tölvu sem verkfæri í ritun
- Bókmenntir**
 - hafa kynnst bókmenntum af ýmsu tagi, bæði
íslenskum og erlendum í íslenskri þýðingu, bæði
með eigin lestri og af upplestri annarra, m.a. að
 - geta lesið og hlustað á bækur
 - hafa lært nokkur ljóð og geta sungið þau
 - hafa notað skólasafn og valið sér bækur til að
lesa
 - hafa notað veraldarvefinn og fengið aðstoð til
að velja og vinna efni á Netinu
 - hafa lesið sem mest af ólíku tagi
 - geta fjallað um bókmenntatexta, m.a. að
 - geta rætt um bækur
 - hafa leiktúlkað bækur
 - hafa kynnst almennum hugtökum sem varða
bókmenntir og texta, s.s. persónu, söguþræði
og sögulokum
 - geta þekkt einfalt myndmál
- Málfræði**
 - hafa kynnst nokkrum grundvallarhugtökum mál-
fræði, m.a. að
 - hafa kynnst hugtökunum orð, setning, málsgrein,
efnisgrein, fall, kyn, samheiti, andheiti og samsett
orð og notað þau í tengslum við lestur og ritun

Við lok 4. námsárs á nemandi að

- hafa öðlast jákvætt viðhorf til móðurmálsins, m.a. að
 - hafa leikið sér með tungumálið og notað það á margvíslegan hátt
 - hafa ræktað með sér áhuga á móðurmálinu
- hafa tileinkað sér öryggi við beitingu tungumálsins, m.a. að
 - geta nýtt sér málfræðiatriði, t.d. í tengslum við greinarmerkjasetningu, skiptingu texta í málsgreinar og stafsetningarreglur

Prepamarkmið í íslensku fyrir 1. bekk

Nemandi

Lestur

- vinni með eigin frásagnir og sögur til að örva hann til lestrar
- vinni fjölbreytt verkefni sem örva hann til lestrar
- kynnist rími og hrynjandi, bókstöfum, orðum og setningum
- vinni verkefni sem stuðla að auknum orðaforða og málskilningi
- hafi greiðan aðgang að og nýti sér fjölbreytt val bóka, bæði í kennslustofu og á skólasafni
- kynnist skólasafni með verkefnavinnu
- fái tækifæri til að efla lesskilning með því að vinna fjölbreytt verkefni við hæfi
- fái tækifæri til að lesa bækur við hæfi, að eigin vali og vali kennara
- taki sérstakt lesskimunarpróf sem spáir fyrir um hvort hann geti átt í lestrarerfiðleikum og fái viðeigandi lestrar- og málþjálfun í kjölfarið

Talað mál og framsögn

- fái þjálfun við hæfi í framburði íslenskra málhjóða
- fái tækifæri til að tjá sig frammi fyrir bekkjarfélögum sínum

Nemandi

- fari í leiki sem gera kröfur um munnlega tjáningu
- fái tækifæri til að segja frá eigin reynslu
- fái tækifæri til að ræða við bekkjarféлага, t.d. þegar upp koma vandamál, og reyna að komast að sameiginlegri niðurstöðu
- fái tækifæri til að kynna vinnu sína fyrir bekkjarfélögum og foreldrum
- endursegi og/eða lesi eigin sögur og ljóð upphátt fyrir bekkjarféлага sína
- fái tækifæri til að undirbúa stuttar frásagnir
- fái tækifæri til að taka þátt í stuttum leikþætti og/eða söngatriði
- kynnist þeim reglum sem gilda þegar margir þurfa að tjá sig í einu
- sé hvattur til að tala skýrt og áheyrilega
- fái tækifæri til að nota leikræna tjáningu
- fái tækifæri til að syngja algenga íslenska barna-söngva og taki þátt í fjöldasöng, m.a. söngva sem tengjast jólum

Hlustun og áhorf

- hlusti á upplestur á sögum og ljóðum, bæði sem kennari les og flutt eru á annan hátt, t.d. af hljóð-eða myndbandi
- hlusti á umræður bekkjarféлага sinna
- fari í leiki sem gera kröfur um að hlustað sé á og farið eftir munnlegum fyrirmælum
- hlusti á fyrirmæli kennara og fari eftir þeim
- skoði myndir og segi frá efni þeirra
- horfi á leikþætti og söngatriði, ýmist á sviði eða af myndbandi
- fái tækifæri til að hlusta á upplestur á stuttum og lengri sögum eftir íslenska og erlenda höfunda
- hlusti á upplestur ljóða með sterkri hrynjandi

Nemandi

Ritun

- þekki skriftaráttina
- þjálfist í finhreyfingum með fjölbreyttum verkefnum
- þjálfist í að draga til stafs
- fái margs konar tækifæri til að skrifa á þann hátt sem hann er fær um
- semji texta við eigin myndir og annarra og skrifi sjálfur eða með aðstoð
- fái tækifæri til að semja sögur og ljóð og skrifi sjálfur eða með aðstoð
- þjálfist í að lýsa hlutum og athöfnum í rituðu máli og skrái sjálfur eða með aðstoð
- skrái sjálfur eða með aðstoð frásagnir um atburði úr eigin lífi

Bókmenntir

- kynnist þekktum íslenskum þjóðsögum, m.a. úr heimabyggð
- læri nokkrar einfaldar vísur og ljóð til söngs
- fái tækifæri til að taka þátt í leikrænni tjáningu á bókmenntatexta
- fari á skólasafn og skoði/lesi þar bækur
- þjálfist í að fá bók að láni á skólasafni
- þjálfist í að ræða um bókmenntaverk sem hann hefur hlustað á
- fái tækifæri til að lesa bækur sér til fróðleiks og skemmtunar miðað við lestrargetu og áhuga

Málfræði

- læri m.a. að þekkja hugtökin bókstafur, hljóð, orð og setning í tengslum við lestrarnám
- fái tækifæri til að nota tungumálið á fjölbreyttan hátt
- fái tækifæri til að leika sér með tungumálið, t.d. með rími og orðaleikjum

Prepamarkmið í íslensku fyrir 2. bekk

Nemandi

- Lestur**
- örvist til lestrar með fjölbreyttum verkefnum við hæfi, t.d. með því að skoða myndabækur, hlusta á fjölbreytilegar sögur og með ýmsum stafa- og orðaleikjum
 - kynnist rími og hrynjandi, bókstöfum, orðum og setningum
 - auki orðaforða sinn og eflí málskilning með fjölbreytilegum verkefnum við hæfi
 - vinni með eigin frásagnir og sögur til að hann örvist til lestrar
 - hafi greiðan aðgang að og nýti sér bækur og annað lesefni, bæði í kennslustofu og á skólasafni
 - kynnist skólasafni með verkefnavinnu
 - fái tækifæri til að lesa bækur við hæfi, bæði að eigin vali og sem kennari velur
 - eflí lesskilning sinn með því að vinna fjölbreytt verkefni við hæfi
 - auki lestrarhraða sinn með því að vinna fjölbreytt verkefni
 - taki sérstakt lesskimunarpróf sem spáir fyrir um hvort hann geti átt í lestrarerfiðleikum og fái viðeigandi lestrar- og málþjálfun í kjölfarið
- Talað mál og framsögn**
- þjálfist í að bera fram öll íslensk máhljóð
 - þjálfist í að tjá sig frammi fyrir bekkjarfélögum sínum
 - tjái sig munnlega í leikjum
 - fái tækifæri til að segja frá eigin reynslu
 - fái tækifæri til að ræða við bekkjarfélaga sína, t.d. þegar upp koma vandamál, og reyni að komast að sameiginlegri niðurstöðu
 - vinni verkefni sem gera kröfur um munnlega tjáningu
 - fái tækifæri til að kynna vinnu sína fyrir bekkjarfélögum og foreldrum
 - þjálfist í að endursegja og/eða lesa sögur og ljóð upphátt fyrir bekkjarfélaga
 - fái tækifæri til að undirbúa stuttar frásagnir

Nemandi

- taki þátt í stuttum leikþætti og/eða söngatriði
- geri sér grein fyrir þeim reglum sem gilda þegar margir þurfa að tjá sig í einu og læri að fara eftir þeim
- sé hvattur til að tala skýrt og áheyrilega
- fái tækifæri til að syngja algenga íslenska barna-söngva og taki þátt í fjöldsöng, m.a. söngva sem tengjast ólíkum árstíðum

Hlustun og áhorf

- hlusti á upplestur á sögum og ljóðum, bæði sem kennari les og flutt eru á annan hátt, t.d. á hljóð-eða myndbandi
- hlusti á umræður bekkjarfélaga sinna
- fari í leiki sem gera kröfur um að hlustað sé á og farið eftir munnlegum fyrirmælum
- hlusti á fyrirmæli kennara og fari eftir þeim
- skoði myndir og segi frá efni þeirra
- horfi á leikþætti og söngatriði ýmist á sviði eða af myndbandi
- geti endursagt efni sem hann hefur hlustað eða horft á
- hlusti á upplestur á sögum og leiktextum eftir íslenska og erlenda höfunda
- hlusti á upplestur ljóða með sterkri hrynjandi

Ritun

- læri að draga rétt til stafs
- þjálfist í að nota þá skriftargerð sem honum hefur verið kennd
- þjálfist í að stafsetja rétt með því að vinna marg-vísleg ritunarverkefni
- semji texta við eigin myndir og annarra og skrifi sjálfur eða með aðstoð
- fái tækifæri til að semja sögur og ljóð og skrifi sjálfur eða með aðstoð
- lýsi hlutum og athöfnum og skrái sjálfur eða með aðstoð

Nemandi

- skrái sjálfur eða með aðstoð frásagnir um atburði úr eigin lífi
- skrái sjálfur eða með aðstoð verkefni sem hann hefur unnið í öðrum greinum, t.d. í náttúrufræði og samfélagsgreinum
- fái fjölbreytt tækifæri til að skrifa á þann hátt sem hann er fær um
- geri sér grein fyrir mikilvægi þess að vanda sig í ritun

Bókmenntir

- kynnist þekktum íslenskum þjóðsögum, ævintýrum og frásögnum, m.a. úr heimabyggð
- læri vísur og ljóð utanbókar til söngs
- taki þátt í leikrænni tjáningu á bókmenntatexta
- þjálfist í að fá bók að láni á skólasafni
- þjálfist í að ræða um bókmenntaverk sem hann hefur hlustað á
- fái tækifæri til að lesa frásagnir sem myndefni fylgir, t.d. myndskreyttar goðsögur, þjóðsögur og skopsögur
- fái tækifæri til að lesa sér til fróðleiks og skemmtunar miðað við lestrargetu og áhuga
- kynnist hugtökum eins og persóna, söguhetja og rím
- kynnist gamansögum og átti sig á kímni

Málfræði

- læri að þekkja hugtökin bókstafur, hljóð, orð og setning
- fái tækifæri til að nota tungumálið á fjölbreyttan hátt
- geri sér grein fyrir að orð eru til í mismunandi beygingarmyndum
- kynnist hugtökunum samheiti, andheiti, sérnöfn og samnöfn
- átti sig á mun sérhljóða og samhljóða
- fái tækifæri til að leika sér með tungumálið á fjölbreyttan hátt, t.d. með rími og orðaleikjum

Prepamarkmið í íslensku fyrir 3. bekk

Nemandi

- Lestur**
- vinni fjölbreytt verkefni sem stuðla að auknum orðaforða og málskilningi
 - örvist til að lesa með því að vinna með eigin frásagnir og annarra
 - hafi greiðan aðgang að fræðibókum, handbókum og skáldverkum fyrir börn, bæði í kennslustofu og á skólasafni
 - fái tækifæri til verkefnavinnu á skólasafni
 - fái tækifæri til að lesa ýmsar tegundir texta við hæfi
 - þjálfist í að velja sér bækur af skólasafni til að lesa sér til ánægju, upphátt eða í hljóði
 - auki lestrarhraða sinn og efla lesskilning með fjölbreyttum verkefnum
 - fái tækifæri til að lesa fyrirmæli og fara eftir þeim
 - þjálfist í upplestri, bæði undirbúinn og óundirbúinn
 - fái tækifæri til að gera munnlega og skriflega grein fyrir efni sem hann hefur lesið
 - sé hvattur til að lesa sem mest
 - lesi nokkrar bækur ætlaðar börnum á þessum aldri
- Talað mál og framsögn**
- þjálfist í að tjá sig frammi fyrir bekkjarfélögum sínum
 - öðlist færni í að tjá sig munnlega í leikjum
 - vinni verkefni sem gera kröfur um að hann tjái sig munnlega
 - segi frá eigin reynslu
 - ræði við bekkjarfélaga sína, t.d. þegar upp koma vandamál, og reyni að komast að sameiginlegri niðurstöðu
 - kynni vinnu sína fyrir bekkjarfélögum og foreldrum
 - segi frá hvernig hann komst að tiltekinni niðurstöðu og geti rökstutt hana
 - endursegi og/eða lesi sögur og ljóð upphátt
 - þjálfist í að flytja stuttar undirbúnar frásagnir
 - geti sagt skipulega frá verkefnum sem hann hefur unnið
 - fái tækifæri til að flytja texta frammi fyrir hópi, t.d. ljóð eða leiktexta

Nemandi

- átti sig á þeim reglum sem gilda þegar margir þurfa að tjá sig í einu
- sé hvattur til að flytja mál sitt skýrt og áheyrilega
- fái tækifæri til að syngja algenga íslenska söngva og taki þátt í fjöldasöng, m.a. söngva sem tengjast árstíðunum og hátíðum

Hlustun og áhorf

- hlusti á upplestur á sögum og ljóðum, bæði sem kennari les og flutt eru á hljóð- eða myndböndum
- svari spurningum varðandi efni sem hann hefur hlustað á
- hlusti á umræður bekkjarfélaga sinna og haldi athygli í töluverðan tíma
- fari í leiki þar sem þess er krafist að hlustað sé á og farið eftir munnlegum fyrirmælum
- hlusti á fyrirmæli kennara og fari eftir þeim
- horfi á leikþætti og söngatriði ýmist á sviði eða af myndbandi
- endursegi efni sem hann hefur hlustað eða horft á
- þjálfist í að hlusta á upplestur á sögum og leiktextum eftir íslenska og erlenda höfunda
- þjálfist í að hlusta á upplestur ljóða með sterkri hrynjandi, bæði hefðbundinna og óhefðbundinna ljóða

Ritun

- nái tókum á að draga rétt til stafs
- temji sér að nota þá skriftargerð sem honum hefur verið kennd
- þjálfist í að stafsetja rétt með margvíslegum verkefnum
- æfist í að semja sögur og ljóð og skrifi sjálfur
- þjálfist í að lýsa hlutum og athöfnum í nánasta umhverfi í rituðu máli
- skrái frásagnir um atburði úr eigin lífi
- fái tækifæri til að skrifa sendibréf og póstkort
- skrái framvindu og niðurstöður í verkefnum sem hann hefur unnið í öðrum námsgreinum, t.d. í náttúrufræði og samfélagsgreinum

Nemandi

- þjálfist í því að gera útdrætti og skrá efni munnlegra og/eða skriflegra frásagna
- þjálfist í að skrifa einfaldan texta eftir upplestri
- læri að fara eftir nokkrum stafsetningarreglum, t.d. að hafa bil á milli orða, hafa upphafsstafi á eftir punkti og enga upphafsstafi inni í orðum
- leggi sig fram um að skrifa vel og vanda allan frágang
- auki skriftarhraða sinn með ýmsum verkefnum

Bókmenntir

- læri nokkrar þekktar visur og ljóð til söngs og annars munnlegs flutnings
- taki þátt í leikrænni tjáningu á bókmenntatexta
- fái tækifæri til að lesa eða kynnast á annan hátt sögum, þjóðsögum, ævintýrum, dæmisögum og skopsögum
- kynnist markvisst skólasafni og fái aðstoð við að velja bækur á safninu
- þjálfist í að fá bækur að láni á skólasafni
- kynnist verkum valinna íslenskra rithöfunda
- þjálfist í að ræða um bókmenntaverk sem hann hefur hlustað á
- fái tækifæri til að lesa sér til fróðleiks og skemmtunar miðað við lestrargetu og áhuga
- geri sér grein fyrir hugtökum eins og sögupráður og sögulok

Málfræði

- þekki hugtökin bókstafur, orð og setning
- þjálfist í að þekkja og greina samheiti, andheiti, sérnöfn og samnöfn
- átti sig á mun sérhljóða og samhljóða
- geri sér nokkra grein fyrir orðflokkunum nafnorð, sagnorð og lýsingarorð
- átti sig á því hvernig orð geta verið samsett úr tveimur eða fleiri orðum

Nemandi

- fái fjölbreytt tækifæri til að nota tungumálið
- átti sig fallbeygingu nafnorða
- kannist við hvaða orðmynd er uppflettimynd nafnorðs og geti nýtt sér það við notkun orðabóka
- fái tækifæri til að leika sér með tungumálið á fjölbreyttan hátt, t.d. með rími og orðaleikjum

Prepamarkmið í íslensku fyrir 4. bekk

Nemandi

Lestur

- auki orðaforða sinn, málskilning og lesskilning með fjölbreyttum verkefnum
- hafi greiðan aðgang að fræðibókum og handbókum, bæði í kennslustofu og á skólasafni og noti þær til upplýsingaöflunar
- þjálfist í lestri á skólasafni
- hafi aðgang að margvíslegu fræðsluefni á tölvutæku formi og á Netinu
- þjálfist í nákvæmnislestri
- geti gert munnlega og skriflega grein fyrir efni sem hann hefur lesið
- nái tökum á því að lesa fyrirmæli og fara eftir þeim
- geti nýtt sér helstu lestrarmerki
- geti lesið upphátt, á viðunandi hraða, skýrt og áheyrilega
- velji sér bækur af skólasafni til að lesa sér til ánægju

Talað mál og framsögn

- þjálfist í að tjá sig frammi fyrir bekkjarfélögum sínum
- vinni verkefni sem gera kröfur um að hann tjái sig munnlega
- geti greint munnlega frá eigin reynslu, t.d. eftirminnilegum atburðum

Nemandi

- geti endursagt sögur, frásagnir, ævintýri, skop-sögur og kvikmyndir
- ræði við bekkjarfélaga sína, t.d. þegar upp koma vandamál, og reyni að komast að sameiginlegri niðurstöðu
- kynni vinnu sína fyrir bekkjarfélögum og jafnvel stærri hópi, t.d. foreldrum og öðrum skólafélögum, og geti sagt skipulega frá verkefnum sem hann hefur unnið
- geti sagt frá hvernig hann komst að tiltekinni niðurstöðu og rökstutt hana
- þjálfist í að lesa upphátt sögur og ljóð með réttum áherslum og hrynjandi
- þjálfist í að flytja stuttar undirbúnafrásagnir
- taki þátt í leikrænni tjáningu og leikspuna
- geri sér grein fyrir þeim reglum sem gilda þegar margir þurfa að tjá sig í einu og fari eftir þeim
- geti talað skýrt og áheyrilega við ýmis tækifæri
- þjálfist í að syngja ýmsa algenga íslenska söngva og taki þátt í fjöldasöng

Hlustun og áhorf

- hlusti á upplestur á sögum og ljóðum, bæði sem kennari les og af bandi
- geti fylgst með flutningi á leikriti
- geti svarað spurningum varðandi efni sem hann hefur hlustað á
- fylgist með umræðum, taki þátt í þeim og nái að einbeita sér í töluverðan tíma
- fari í leiki sem gera kröfur um að hlustað sé á munnleg fyrirmæli með athygli
- geti farið eftir munnlegum fyrirmælum kennara
- geti endursagt efni sem hann hefur hlustað eða horft á
- geti lýst munnlega eða skriflega ýmsum hlutum eða athöfnum úr nánasta umhverfi
- horfi á fræðslu- og skemmtiefni með athygli og vinni úr upplýsingum sem þar koma fram

Nemandi

Ritun

- hafi náð góðum skrifarhraða
- geti skrifað tengda skrift eftir forskrift
- þjálfist í að stafsetja rétt með fjölbreyttum verkefnum með áherslu á samfelld mál
- semji sögur með atburðarás og yrki ljóð og skrifi sjálfur
- geri sér grein fyrir hugtökum eins og upphaf, miðja og endir í frásögnum
- geti lýst hlutum og athöfnum í rituðu máli
- geti skráð lengri frásagnir um atburði úr eigin lífi
- þjálfist í að skrifa póstkort og sendibréf
- geti skráð framvindu og niðurstöður í verkefnum sem hann hefur unnið, t.d. í samfélagsgreinum og náttúrufræði
- þjálfist í að gera útdrætti og skrá efni munnlegra og/eða skriflegra frásagna
- læri að greina aðalatriði í texta
- geti skrifað einfaldan texta eftir upplestri
- þjálfist í að nota orðabækur og önnur hjálpargögn við ritun
- kynnist ritvinnslu sem hjálpartæki við ritun og átti sig á íslenska stafrófinu á lyklaborði
- kynnist tölvusamskiptum
- læri að fara eftir stafsetningarreglum, t.d. n- og nn-reglunni og reglum um stóran og lítinn staf í sérnöfnum og samnöfnum
- geti notað skriftargerðina sem honum hefur verið kennd í frjálstri ritun
- leggi sig fram um að skrifa skýrt og greinilega og vandi allan frágang

Bókmenntir

- hlusti á upplestur á sögum og leiktextum og ljóðum, bæði hefðbundnum og óhefðbundnum
- læri utanbókar vísur og ljóð til söngs og annars munnlegs flutnings
- geti leikið einfalda leikþætti eða atriði úr frásögnum

Nemandi

- taki þátt í leikrænni tjáningu á bókmenntatexta
- þjálfist í að fá bækur að láni á skólasafni
- geti lesið sögur, ævintýri, þjóðsögur, dæmisögur, gamansögur og stuttar bækur
- kannist við verk nokkurra íslenskra rithöfunda
- þjálfist í að ræða um bókmenntaverk sem hann hefur hlustað á og/eða lesið
- fái fjölbreytt tækifæri til að lesa sér til fróðleiks og skemmtunar miðað við lestrargetu og áhuga
- geri sér grein fyrir hugtökum eins og ljóðstafir og taktur
- þekki og geti notað hugtök eins og persóna, söguhetja, söguþráður, rim og sögulok

Málfræði

- þekki hugtökin samheiti og andheiti
- þekki mun samnafna og sérnafna og geti nýtt sér þá þekkingu við stafsetningu
- þjálfist í að búa til samsett orð
- geri sér grein fyrir muninum á orðflokkunum nafnorð, sagnorð og lýsingarorð
- þekki mun sérhljóða og samhljóða
- geri sér grein fyrir stigbreytingu lýsingarorða
- geri sér grein fyrir nútíð og þátíð sagna
- læri að greina kyn nafnorða og eintölu og fleirtölu
- átti sig fallbeygingu nafnorða, bæði eintölu og fleirtölu
- vinni með algeng orðtök og málshætti
- kannist við hvaða orðmynd er uppflöttimynd fallorðs og geti nýtt sér það við notkun orðabóka
- fái tækifæri til að beita móðurmálinu á fjölbreyttan hátt í leikjum, t.d. í rími, orðaleikjum og krossgátum og nýti sér algeng málfræðihugtök í því skyni

Áfangamarkmið í íslensku við lok 7. bekkjar

Á miðstigi grunnskóla skal leggja mikla áherslu á heildstætt nám í íslensku og fjölbreytileg viðfangsefni sem ná til allra námsþátta íslensku, í samræmi við þroska og áhuga nemenda. Áfangamarkmiðin gefa til kynna hvaða megináherslur skal leggja í náminu, en þau eru nánar útfærð í þrepamarkmiðunum. Mikils er um vert að vekja áhuga nemenda á móðurmálinu og bókmenntum.

Leggja skal áherslu á fjölbreytta lestrarþjálfun og bókmenntakynningu. Sumir nemendur á þessum aldri þurfa mikla þjálfun í lestri til að ná viðunandi árangri, bæði hvað varðar lesskilning og leshraða. Veita skal sérstaka athygli þeim nemendum sem af einhverjum ástæðum eiga í lestrarerfiðleikum og örva þá í lestri með margháttuðum verkefnum, t.d. með hljóðbókum, margmiðlunarefni, kennsluforritum og léttlestrarefni. Mikilvægt er að gott samstarf sé við foreldra um slíka þjálfun.

Í þessum áfanga á að kosta kapps um að tengja bókmenntakynningu við aðra þætti móðurmálskennslunnar á markvissan hátt. Í því felst m.a. að nemendur fái þjálfun í mismunandi lestri með því að lesa suma bókmenntatextana af nákvæmni en aðra hraðar; fái þjálfun í munnlegri tjáningu með því að lesa ljóð og aðra stutta texta upphátt, endursegi texta munnlega, fari með ljóð sem þeir hafa lært, syngi og taki þátt í leikrænum flutningi texta. Einnig eiga nemendur að þjálfast í ritun með því að reyna að skrifa texta af svipaðri gerð og þeir lesa, bæði með því að endursegja stuttar frásagnir skriflega og með því að semja sjálfir texta. Nemendur eiga að notfæra sér grundvallarhugtök í málfræði í umræðu um texta, svo sem hugtök á borð við staðhæfingu, spurningu, skipun, langar og stuttar málsgreinar, og gera sér grein fyrir mikilvægi þess hvaða orð er valið, t.d. þegar völ er á nokkrum samheitum.

Gerðar eru skýrar kröfur til nemenda um frágang verkefna í rituðu máli, bæði handskrifað með persónulegri rithönd og með aðstoð tölvu- og upplýsingatækni. Nemendur þurfa að eiga greiðan aðgang að margvíslegum gögnum til upplýsingaöflunar, bæði á skólasafni, í fjölmiðlum og á Netinu. Einnig er æskilegt að nemendur afli upplýsinga utan veggja skólans, vinni úr þeim og miðli með margvíslegum hætti.

Við lok 7. námsárs á nemandi að

- Lestur**
- geta lesið sér til gagns og vera orðinn vel læs á nytjatexta af ýmsu tagi, m.a. að
 - hafa öðlast góðan lesskilning og fjölbreyttan orðaforða
 - geta gert sér grein fyrir aðalatriðum í texta og helstu efnisorðum
 - geta safnað upplýsingum úr bókum, margmiðlunarefni og af Netinu, valið úr þeim og túlkað þær
 - geta unnið úr tölulegum og myndrænum upplýsingum
 - geta lesið sér til ánægju og afþreyingar bækur að eigin frumkvæði, m.a. að
 - hafa lesið nokkrar bækur ætlaðar sínum aldri og geta sagt frá skoðun sinni á efni þeirra
 - geta lesið laust og bundið mál áheyrilega, m.a. að
 - lesa upphátt skýrt og á blæbrigðaríkan hátt á viðeigandi hraða
- Talað mál og framsögn**
- geta talað skýrt og áheyrilega, m.a. að
 - geta sagt skýrt og skipulega frá og haldið athygli áheyrenda
 - geta gefið öðrum skýrar leiðbeiningar og fyrir-mæli
 - geta flutt texta blaðlaust með viðeigandi áherslum, tónfalli og látbragði, m.a. að
 - geta flutt ljóð áheyrilega
 - geta haldið stutt ávarp um undirbúið efni
 - geta sagt frá efni bóka sem lesnar hafa verið
 - hafa leikið stutta leikþætti
 - geta notað málið á markvissan hátt, m.a. að
 - geta sagt skipulega frá eigin reynslu

Við lok 7. námsárs á nemandi að

- geta rökstutt skoðanir sínar
- geta gert grein fyrir niðurstöðum í verkefnum
- hafa þjálfast í að flytja mál sitt með aðstoð upplýsingatækni, m.a. með glærugerð
- hafa tekið virkan þátt í samræðum og rökræðum og rökstutt skoðanir sínar
- fara eftir þeim reglum sem gilda í samræðum
- geta notað fjölbreyttan orðaforða og hafa þjálfast í að beita mismunandi málsniði

Hlustun og áhorf

- geta nýtt sér ýmiss konar upplýsingar í töluðu máli, m.a. að
 - hafa hlustað á munnleg fyrirmæli og leiðbeiningar
 - hafa hlustað á útskýringar kennara og nýtt sér þær
 - geta fylgst með umræðum og tekið þátt í þeim
- geta notfært sér upplýsingaefni sem sett er fram á myndrænan hátt, m.a. að
 - hafa horft á fréttu- og fræðsluefni, t.d. efni á myndböndum og geisladiskum, og ýmiss konar margmiðlunarefni og nýtt sér það
 - geta horft á myndefni með gagnrýnum hætti
 - geta greint aðalatriði frá aukaatriðum og áróður, t.d. í auglýsingum
- geta notið bókmennta- og afþreyingarefnis sem flutt er munnlega og/eða miðlað á myndrænan hátt, m.a. að
 - geta hlustað með athygli á upplestur á ljóðum og sögum
 - hafa horft á leikrit á sviði eða af myndbandi

Ritun

- geta sent frá sér ritað mál af ýmsu tagi, m.a. að
 - geta skrifað endursagnir, sendibréf, lýsingar og fyrirmæli

Við lok 7. námsárs á nemandi að

- hafa öðlast öryggi í að tjá hugmyndir sínar og skoðanir í rituðu máli
- hafa öðlast öryggi í tölvusamskiptum við íslenska jafnaldra hér á landi og erlendis
- geta fengist við skapandi skrif, m.a. að
 - geta samið sögur, ljóð og leikrit
 - geta myndskreytt frumsamið efni
 - hafa fengið tækifæri til að gefa út eigið efni
 - geta lýst tilfinningum sínum og líðan
- geta gengið frá texta á tilætlaðan hátt, bæði á tölvutæku og handskrifuðu formi og á vefsíðum, m.a. að
 - hafa tileinkað sér persónulega rithönd og náð góðum skrifarhraða
 - hafa öðlast hæfni í stafsetningu, greinarmerkjasetningu og vönduðum frágangi
 - geta skipt texta í setningar, málsgreinar og efnisgreinar
 - geta útbúið fyrirsagnir í eigin textum og sett saman eigin stiklútexta með viðeigandi efnisskipan og tengingum
 - hafa notað tölvu og leiðréttingarforrit við ritsmíðar
 - hafa náð góðum tókum á ritvinnslu
 - hafa notað markvisst réttritunarorðabækur

Bókmenntir

- hafa kynnst bókmenntatextum af ýmsu tagi, bæði með eigin lestri og upplestri, m.a. að
 - hafa lesið eða hlustað á vísur, ljóð, þjóðsögur, ævintýri, goðsögur, skopsögur, valið efni úr Íslendingasögum eða tengt þeim, smásögur og skáldsögur, frumsamdar eða þýddar
 - hafa lært nokkur valin ljóð
 - hafa rætt um bókmenntaefni

Við lok 7. námsárs á nemandi að

- hafa notað bókasófn og Netið
- hafa notað alfræðisöfn á tölvutæku formi
- geta túlkað bókmenntatexta, m.a. að
 - hafa tekið þátt í leikrænni tjáningu og/eða leiklesið bókmenntatexta
 - hafa sungið og flutt ljóð
 - geta myndskreytt ljóð og sögur á viðeigandi hátt
 - geta skrifað um bókmenntatexta
- geta notað bókmenntafræðileg hugtök við hæfi í umfjöllun um texta, m.a. að
 - hafa kynnst mismunandi stíltegundum bókmennta
 - geta nýtt sér helstu hugtök bókmenntafræði

Málfræði

- geta nýtt sér málfræðikunnáttu sína í tengslum við mælt mál og ritað, m.a. að
 - geta skilið málfræðilegar leiðbeiningar um málnotkun í ræðu og riti
 - geta notað orðtök, málshætti og föst orðasambönd í mæltu og rituðu máli á réttan hátt
 - hafa tileinkað sér öryggi við beitingu tungumálsins
- hafa kynnst uppbyggingu tungumálsins, m.a. að
 - geta þekkt einkenni helstu orðflokka og nýtt sér þá þekkingu við orðmyndun og stafsetningu
 - hafa gert sér nokkra grein fyrir setningaskipan og skiptingu texta í efnisgreinar
- hafa ræktað með sér áhuga á móðurmálinu, m.a. að
 - hafa tamið sér að vanda mál sitt
 - geta beitt tungumálinu rétt í ræðu og riti við ýmsar aðstæður
 - hafa leikið sér með móðurmálið á margvíslegan hátt, t.d. með orðaleikjum, þrautum, krossgátum, myndagátum, spuna og nýyrðasmíð og öðlast þannig betri tilfinningu fyrir og þekkingu á málinu

Prepamarkmið í íslensku fyrir 5. bekk

Nemandi

Lestur

- öðlist góðan lesskilning, orðaforða og málskilning
- þjálfist í að ná upp góðum lestrarhraða og lesi af öryggi
- nái tökum á að lesa ólík fyrirmæli og geti farið eftir þeim
- þjálfist í að lesa margvíslega texta og vinna með þá á fjölbreyttan hátt
- þjálfist í að beita nákvæmnislestri og leitarlestri
- geti aflað sér upplýsinga úr rituðum heimildum, bókum, margmiðlunarefni eða af Netinu og unnið úr þeim
- geti greint aðalatriði frá aukaatriðum í lesnum texta með því að fást við margvíslegt lestrarefni
- geti lesið úr töflum og myndritum og greint aðalatriði frá aukaatriðum í slíkri framsetningu
- æfist í að velja sér bækur, af skólasafni eða annars staðar frá, til að lesa sér til ánægju og upplýsingaöflunar

Talað mál og framsögn

- þjálfist í að tjá sig frammi fyrir bekkjarfélögum sínum og stærri hópum
- þjálfist í að tjá sig munnlega með margvíslegum verkefnum
- geti greint munnlega frá eigin reynslu, eftirminnilegum atburðum eða sérstakri lífsreynslu
- fái tækifæri til að segja frá eigin tilfinningum og líðan
- geti gert stutta munnlega útdrætti úr lesnu efni
- geti rætt við bekkjarfélaga sína, t.d. þegar upp koma vandamál, og reynt að komast að sameiginlegri niðurstöðu
- geti kynnt vinnu sína fyrir bekkjarfélögum og sagt skipulega frá verkefnum sem hann hefur unnið
- geti sagt frá hvernig hann komst að tiltekinni niðurstöðu og rökstutt hana
- þjálfist í að lesa upphátt sögur og ljóð með réttum áherslum

Nemandi

- þjálfist í að flytja undirbúna eigin frásagnir
- geti lýst munnlega ýmsum hlutum eða athöfnum úr nánasta umhverfi
- þjálfist í að segja skopsögur í minni hópum
- taki þátt í leikrænni tjáningu og leikjum þar sem reynir á meðferð talaðs máls
- tileinki sér þær reglur sem gilda þegar margir þurfa að tjá sig í einu
- temji sér að flytja mál sitt skýrt og áheyrilega við ýmis tækifæri
- þjálfist í að syngja ýmsa algenga íslenska söngva og dægurlög og taki þátt í fjöldasöng

Hlustun og áhorf

- þjálfist í að hlusta á upplestur á sögum og ljóðum, bæði sem kennari les og af bandi
- fylgist með flutningi á leikriti
- geti svarað spurningum varðandi efni sem hann hefur hlustað á
- þjálfist í að hlusta á umræður, taka þátt í þeim og halda athygli í töluverðan tíma
- taki þátt í leikjum þar sem gerð er krafa um að hlustað sé á munnleg fyrirmæli
- geti farið eftir munnlegum fyrirmælum kennara
- geti endursagt efni sem hann hefur hlustað eða horft á
- þjálfist í að horfa á fræðslu- og skemmtiefni með athygli og vinni úr upplýsingum sem þar koma fram

Nemandi

Ritun

- þjálfist í að skrifa tengda skrift í frjálsri ritun
- þjálfist í að skrifa skýrt og greinilega og vanda frágang
- þrói persónulega rithönd með ýmsum skriftarverkefnum
- nái góðum skriftarhraða
- þjálfist í að stafsetja rétt með margvíslegum verkefnum og ýmsum aðferðum
- semji sögur með atburðarás og semji ljóð og skrifi sjálfur
- þekki hugtökin upphaf, miðja og endir í frásögnum og geti nýtt sér þau í eigin skrifum
- geti lýst skriflega ýmsum hlutum og athöfnum
- geti gert stutta, skriflega útdrætti úr lesnu efni
- geti skráð lengri frásagnir um atburði úr eigin lífi
- skrifi bréf eða fyrirspurn til fyrirtækis
- geti skráð framvindu og niðurstöður í verkefnum sem hann vinnur, t.d. í sögu, landafræði eða náttúrufræði
- geti gert markvissa útdrætti og skráð efni munnlegra og/eða skriflegra frásagna
- kynnist því að skrifa mismunandi stíl sem hæfir efni og viðtakendum
- geti skrifað aðalatriði úr texta
- geti skrifað almenna texta rétt eftir upplestri þar sem reynir á flestar stafsetningarreglur
- þjálfist í að nýta sér orðabækur og önnur hjálpargögn við ritun
- þjálfist í að nota tölvur við ritun, m.a. við sögugerð og réttiritun
- þjálfist í réttri fingrasetningu með ýmsum ritunarverkefnum
- kynnist tölvusamskiptum, m.a. með tölvupósti til jafnaldra hér á landi
- læri að fara eftir helstu stafsetningarreglum, t.d. ng- og nk-reglunni og um i, í og y, ý

Nemandi

- Bókmenntir**
- lesi sögur, ævintýri, þjóðsögur, goðsögur, dæmisögur, skopsögur og lengri bækur
 - þekki til nokkurra íslenskra rithöfunda með áherslu á höfunda sem skrifað hafa bækur fyrir börn og unglunga
 - lesi fjölbreytt efni sér til fróðleiks og skemmtunar miðað við lestrargetu og áhuga
 - læri þekktar vísur og ljóð utanbókar til söngs og annars munnlegs flutnings
 - þjálfist í að hlusta á upplestur á sögum og leiktextum eftir íslenska og erlenda höfunda
 - þjálfist í að hlusta á upplestur á sögum og leiktextum eftir íslenska og erlenda höfunda
 - hlusti á upplestur ljóða, bæði hefðbundinna og óhefðbundinna
 - taki þátt í leikrænni tjáningu á bókmenntatexta
 - leiki einfalda leikþætti eða atriði úr frásögnum sem hann hefur lesið
 - þjálfist í að fá bækur að láni á skólasafni og sé hvattur til að nýta sér almenningubókasöfn
 - ræði um bókmenntaverk sem hann hefur hlustað á og/eða lesið
 - skrifi stutta greinargerð um bók eða stutta sögu sem hann hefur lesið
 - þekki hugtökin rím, ljóðstafir og taktur
 - þekki hugtökin persóna, söguhetja, söguþráður og sögulok
 - geri sér grein fyrir mikilvægi bókmennta í sögu þjóðarinnar

Nemandi

Málfræði

- þekki orðflokkana nafnorð, sagnorð og lýsingarorð og helstu einkenni þeirra
- geti fundið fall nafnorða og lýsingarorða
- geri sér grein fyrir mun eintölu og fleirtölu fallorða
- geri sér grein fyrir stigbreytingu og kynbeygingu lýsingarorða
- átti sig á muninum á nútíð og þátíð sagna
- þekki mun samnafna og sérnafna og geti nýtt sér þá þekkingu við stafsetningu
- læri að fallbeygja mannanöfn, t.d. allra nemenda í bekknum
- þekki kyn orða og geti nýtt sér þá þekkingu við stafsetningu
- geri sér grein fyrir samsetningu orða og þjálfist í orðmyndun
- læri að nýta sér stofn orða í réttitun
- leiki sér með orðtök og málshætti
- beiti tungumálinu á fjölbreyttan hátt í daglegu lífi, bæði í skóla og á heimili
- átti sig á hvaða orðmynd er uppflertimynd fallorðs og geti nýtt sér það við notkun orðabóka
- fái ríkuleg tækifæri til að leika sér með tungumálið á fjölbreyttan hátt, t.d. með myndagátum, krossgátum, orðaleikjum og nýyrðasmíð

Prepamarkmið í íslensku fyrir 6. bekk

Nemandi

Lestur

- náí góðum leshraða og geti lesið af öryggi og með viðunandi skilningi almenna texta
- geti lesið nokkuð flókin fyrirmæli og farið eftir þeim
- geti lesið margvíslega texta og unnið með þá á fjölbreyttan hátt
- þjálfist í að beita nákvæmnislestri, leitarlestri og yfirlitslestri, m.a. á Netinu
- geti gert útdrætti, munnlega og skriflega, úr því sem hann hefur lesið
- geti aflað sér upplýsinga úr rituðum heimildum, bókum, margmiðlunarefni og af Netinu og unnið úr þeim
- náí góðum tókum á að greina aðalatriði frá aukaatriðum í lesnum texta
- geti lesið úr töflum og myndritum
- velji sér bækur, af skólasafni eða annars staðar frá, til að lesa sér til ánægju
- geri sér grein fyrir mikilvægi góðrar lestrarkunnáttu í upplýsingasamfélaginu

Talað mál og framsögn

- geti tjáð sig frammi fyrir bekkjarfélögum sínum og stærri hópum
- tjái sig munnlega við lausn margvíslegra verkefna í minni og stærri hópum
- geti greint skipulega frá eigin reynslu, eftirminni- legum atburðum eða sérstakri lífsreynslu
- fái tækifæri til að segja frá eigin tilfinningum og líðan
- geti rætt við bekkjarfélaga sína, t.d. þegar upp koma vandamál, og reynt að komast að sameigin- legri niðurstöðu
- geti kynnt vinnu sína fyrir bekkjarfélögum og for- eldrum og sagt skipulega frá verkefnum sem hann hefur unnið
- geti sagt frá hvernig hann komst að tiltekinni niðurstöðu og geti rökstutt hana
- geti lýst munnlega ýmsum hlutum eða athöfnum úr umhverfinu og almennum fréttum

Nemandi

- geti lesið upphátt sögur og ljóð með réttum áherslum
- þjálfist í að syngja ýmsa algenga söngva og taki þátt í fjöldasöng
- geti flutt undirbúnafrásagnir og haldið athygli áheyrenda í nokkurn tíma
- þjálfist í leikrænni tjáningu og leikjum með áherslu á meðferð talaðs máls
- þjálfist í að segja skopsögur í minni og stærri hópum
- fari eftir þeim reglum sem gilda þegar margir þurfa að tjá sig í einu
- temji sér að tala skýrt og áheyrilega við öll tækifæri

Hlustun og áhorf

- þjálfist í að hlusta á upplestur á sögum og ljóðum, bæði sem kennari les og af bandi
- fái tækifæri til að fylgjast með flutningi á leikriti
- þjálfist í að hlusta á umræður, taka þátt í þeim og halda athygli í töluverðan tíma
- fari í nokkuð flókna leiki þar sem gerðar eru kröfur um að farið sé eftir munnlegum fyrirmælum
- þjálfist í að hlusta á fyrirmæli kennara og fara eftir þeim
- þjálfist í að horfa á fræðsluefni með athygli og vinna úr upplýsingum sem þar koma fram

Ritun

- skrifi tengda skrift í allri ritun
- geti skrifað hratt og af öryggi og sé farinn að þróa persónulega rithönd
- skrifi skýrt og greinilega og vandi allan frágang
- þjálfist í að stafsetja rétt með margvíslegum verkefnum og ýmsum aðferðum
- geti samið sögur með atburðarás og ort ljóð og skrifað sjálfur
- þekki hugtökin upphaf, miðja og endir í frásögn og geti nýtt sér þau í eigin ritun

Nemandi

- geti skráð frásagnir um atburði úr eigin lífi eða lífi fjölskyldunnar
- skrifi bréf eða fyrirspurn til fyrirtækis eða stofnunar
- geti skráð framvindu og niðurstöður í verkefnum sem hann vinnur, t.d. í landafræði, sögu eða náttúrufræði
- geti lýst skriflega ýmsum hlutum eða athöfnum úr umhverfinu og almennum fréttum
- geti gert markvissa útdrætti og skráð efni munnlegra og/eða skriflegra frásagna
- beiti mismunandi stíl við ritunarverkefni sem hæfir efni og viðtakendum
- þjálfist í að taka við gagnrýni á eigin texta og vinna úr henni með því að endurrita textann
- geti skráð aðalatriði úr texta
- geti skrifað almenna texta rétt eftir upplestri
- þjálfist í að nota orðabækur og önnur hjálpargögn
- geti notað tölvur við ritun og frágang skriflegra verkefna
- þjálfist í réttri fingrasetningu með ýmsum ritunarverkefnum
- taki þátt í tölvusamskiptum, m.a. með tölvupósti til jafnaldra hér á landi
- læri að fara eftir flestum stafsetningarreglum, t.d. n- og nn-reglunni, ng- og nk-reglunni og um i, í og y, ý

Bókmenntir

- lesi sögur, ævintýri, þjóðsögur, gamansögur, dæmisögur og lengri bækur
- þekki nokkra íslenska rithöfunda 20. aldar og helstu verk þeirra
- lesi fjölbreytt efni sér til fróðleiks og skemmtunar að eigin vali miðað við lestrargetu og áhuga
- hlusti á upplestur á sögum og leiktextum eftir íslenska og erlenda höfunda

Nemandi

- þjálfist í að hlusta á upplestur ljóða, bæði hefðbundinna og óhefðbundinna og geri sér grein fyrir mun þeirra
- læri vísur og ljóð til söngs og annars munnlegs flutnings
- taki þátt í leiktúlkun á bókmenntatexta
- leiki leikþætti eða atriði úr frásögnum sem hann hefur lesið eða samið
- þjálfist í að fá bækur að láni á skólasafni
- ræði um bókmenntaverk sem hann hefur hlustað á og/eða lesið
- geri sér grein fyrir hugtökunum aðal- og auka-persónur, umhverfi, boðskapur og ljóðstafir
- þekki hugtökin persóna, söguhetja, söguþráður og sögulok
- geri sér grein fyrir mikilvægi bókmennta í sögu þjóðarinnar

Málfræði

- geri sér grein fyrir að öllum orðum er skipt í flokka eftir formlegum og merkingarlegum einkennum
- þekki orðflokkana nafnorð, sagnorð og lýsingarorð og helstu einkenni þeirra
- geti sambeygt algeng nafnorð og lýsingarorð í eintölu og fleirtölu
- læri að fallbeygja mannanöfn og fræðist um tilurð þeirra
- geri sér grein fyrir stigbreytingu og kynbreytingu lýsingarorða
- átti sig á muninum á nútíð og þátíð sagna og geti breytt tíð frásagna
- þekki mun samnafna og sérnafna og kyn orða og geti nýtt sér þá þekkingu við stafsetningu
- geti búið til samsett orð af öryggi
- vinni með stofn orða og geti nýtt sér þá kunnáttu við stafsetningu
- vinni með algeng orðtök og málshætti

Nemandi

- beiti tungumálinu á fjölbreyttan hátt við lausn margvíslegra munnlegra og skriflegra verkefna
- átti sig á hvaða orðmynd er uppflettimynd fallorðs og geti nýtt sér það við notkun orðabóka
- fái ríkuleg tækifæri til að leika sér með tungumálið á fjölbreyttan hátt, t.d. með myndagátum, krossgátum, þrautum, spuna, nýyrðasmíð og ýmiss konar orðaleikjum

Þrepamarkmið í íslensku fyrir 7. bekk

Nemandi

Lestur

- nái góðum leshraða og geti lesið af öryggi og með viðunandi skilningi almenna texta
- geti fundið afþreyingarefni við sitt hæfi á bókasafni
- afli sér heimilda á bókasafni eða á tölvutæku formi til frekari úrvinnslu
- þjálfist í notkun orðabóka, annarra handbóka og gagnasafna
- lesi a.m.k. tvær unglingsbækur að eigin vali og geri grein fyrir efni þeirra
- geti gert stuttan útdrátt úr efni sem hann hefur lesið
- geti myndað sér skoðun á því sem hann hefur lesið
- geti skynjað boðskap texta
- taki þátt í umræðum um lesna texta
- þjálfist í að lesa og túlka myndasögur
- þjálfist í að lesa og túlka upplýsingar úr töflum og myndritum
- geti lesið margvísleg fyrirmæli og farið eftir þeim
- þjálfist í að lesa texta með gagnrýnu hugarfari, m.a. að greina áróðursefni og fréttáflutning ólíkra fjölmiðla

Talað mál og framsögn

- geti tjáð sig frjállega frammi fyrir bekkjarfélögum sínum, t.d. við kynningu á hópverkefnum

Nemandi

- geti sagt skipulega frá eigin reynslu og upplifun, t.d. eftir leiksýningar, kvikmyndir eða lestur bóka
- geti gert grein fyrir skoðunum sínum og rökstutt þær
- þjálfist í að taka þátt í samræðum um tiltekin mál-efni líðandi stundar
- geti lýst munnlega ýmsum hlutum eða athöfnum úr nánasta umhverfi
- taki þátt í leikrænni tjáningu, t.d. spunaæfingum, leiklestri eða söngatriði
- þjálfist í að segja skopsögur og brandara fyrir framan bekkjarfélaga
- geti endursagt og/eða lesið upphátt sögur og ljóð með viðeigandi látbragði, tónfalli og áherslum
- geti flutt laust og bundið mál upphátt með viðeigandi áherslum og túlkun
- nái valdi á viðeigandi framsögn og framkomu sem stuðlar að sjálfsöryggi
- tileinki sér skýran og áheyrilegan framburð og viðeigandi talhraða
- þjálfist í að svara í síma á viðeigandi hátt og lesa skilaboð inn á símsvara
- þjálfist í að syngja ýmsa algenga íslenska söngva og taki þátt í fjöldasöng, t.d. þekkt lög úr leikritum og söngleikjum og söngva tengda hátíðum

Hlustun og áhorf

- þjálfist í að hlusta á flókin fyrirmæli og fara eftir þeim
- geri sér grein fyrir meginatriðum í nákvæmum munnlegum upplýsingum
- þjálfist í að átta sig á samræðum um málefni daglegs lífs
- geti hlustað á frásögn og gert grein fyrir meginatriðum hennar
- þjálfist í að hlusta á upplestur ýmiss konar bókmenntaefnis
- geti skilið venjulegan fréttatexta í útvarpi og sjónvarpi

Nemandi

- geti hlustað á umræður og gert sjálfum sér og öðrum grein fyrir innihaldi þeirra
- geti nýtt sér fræðslu- eða skemmtiefni á myndbandi
- geti hlustað með eftirtekt á ljóð og laust mál
- geti fylgt þræði í sögu eða útvarpsleikriti sem hæfir aldri hans
- fái tækifæri til að hlusta á vandaðan upplestur, t.d. af myndbandi eða hljóðbandi
- geti hlustað á stutta sögu og endursagt hana á skipulegan hátt, munnlega eða skriflega
- tileinki sér viðeigandi framkomu þegar hlustað er t.d. á upplestur eða frásagnir
- fái tækifæri til að horfa á leiksýningar í leikhúsi eða af myndbandi

Ritun

- nái valdi á helstu atriðum stafsetningar
- nái nokkurri færni í greinarmerkjasetningu
- þjálfist í að nota stafsetningarorðabók við ritun
- þjálfist í að nota ritunar- og leiðréttingarforrit
- þjálfist í uppsetningu og frágangi á eigin texta, bréfum, umsóknum, ritgerðum og lýsingum
- þjálfist í að nota tölvur við frágang ritunarverkefna
- þjálfist í réttri fingrasetningu með ýmsum ritunarverkefnum
- taki þátt í tölvusamskiptum, m.a. með tölvupósti til jafnaldra hér á landi og íslenskra jafnaldra sem eru búsettir erlendis
- þjálfist í að setja eigið efni upp á vefsíður
- þrói persónulega rithönd í ritunarverkefnum
- geti skrifað skilmerkilega um eigin reynslu, hugsanir og tilfinningar
- geti lýst munnlega eða skriflega ýmsum hlutum eða athöfnum úr nánasta umhverfi
- geti skrifað útdrætti og endursagnir úr munnlegu og skriflegu efni

Nemandi

- geti skrifað skýr og greinileg fyrirmæli eða leiðbeiningar um algengar athafnir
- geti skrifað sögur og ljóð og þjálfist í að nota myndmál, málshætti og orðtök þar sem við á
- geti byggt upp texta á viðeigandi hátt
- fáist við ritun í tengslum við lesna bókmenntatexta
- taki við gagnrýni kennara, bekkjarfélaga og annarra á eigin texta og vinni úr henni
- þjálfist í að beita mismunandi stíl í rituðu máli með tilliti til viðtakanda og efnis

Bókmenntir

- lesi og ræði ítarlega um bækur sem fjalla um reynsluheim barna
- hraðlesi tvær til þrjár unglingsbækur, þýddar eða frumsamdar, og geri grein fyrir efni þeirra munnlega eða skriflega
- lesi og ræði um mismunandi lausamálstexta, smásögur, þjóðsögur, goðsögur og ævintýri
- læri utanbókar nokkrar vísur og ljóð og fjalli um mismunandi ljóðagerð
- taki þátt í leikrænni tjáningu á bókmenntatexta
- átti sig á hugtökunum tími og umhverfi og aðal- og aukapersónur í umfjöllun um skáldsögur
- þekki hugtökin rím, stuðlar, braglína, persónugerving og líking og geti notað þau í umfjöllun um bókmenntir
- geti gert grein fyrir þeim áhrifum sem tiltekið bókmenntaverk hefur á hann
- nýti sér margmiðlunarefni, bókmenntaefni á geisladiskum og vefsíðum, til að dýpka þekkingu sína

Málfræði

- átti sig á hvernig orð skiptast í sagnorð, fallorð og óbeygjanleg orð
- geti greint sagnorð og helstu fallorð, þ.e. nafnorð, lýsingarorð og fornöfn, í flokka af nokkru öryggi

Nemandi

- geti fundið föll fallorða, tölu og kyn og hafi kynnst hugtökunum fallstjórn og sambeyging
- þjálfist í að fallbeygja mannanöfn og fræðist um íslenska nafnsiði
- þekki nútíð og þátíð sagnorða og átti sig á mun reglulegrar beygingar og óreglulegrar
- geti fundið nafnhátt sagna
- geti fundið stofn orða og nýtt sér þá þekkingu við stafsetningu og orðmyndun
- átti sig á hvaða orðmynd er uppflertimynd fallorðs og geti nýtt sér það við notkun orðabóka
- kannist við hugtökin forskeyti og viðskeyti og átti sig á hlutverki þeirra við orðmyndun
- þekki mun á setningu, málsgrein og efnisgrein og geti sett viðeigandi greinarmerki rétt við ritun eigin texta
- þekki mun einhljóða og tvíhljóða og átti sig á hvernig hann birtist, t.d. í mun á framburði og stafsetningu
- geti nýtt sér orðabækur, handbækur og málfræðiforrit og nýti sér málfræðilegar upplýsingar sem þar er að finna, t.d. um kyn orða og beygingu
- fái ríkuleg tækifæri til að leika sér með tungumálið á fjölbreyttan hátt, t.d. með myndagátum, krossgátum, spuna, orðaleikjum og nýyrðasmíð

Áfangamarkmið í íslensku við lok 10. bekkjar

Á unglingsstigi er áfram haldið lestrarþjálfun nemenda og lögð áhersla á kynningu bókmennta frá ýmsum tímum. Á þessum aldri eru gerðar auknar kröfur um skilning nemenda á grunnhugtökum í málfræði og bókmenntum. Hugtakanám og greining má þó aldrei verða markmið í sjálfu sér heldur verður að tengjast þeim markmiðum sem sett eru í öllum þáttum íslensku. Á unglingsstigi er eðlilegt að nemendur fái nokkurt yfirlit yfir bókmenntasögu og málkerfi í því skyni að þeir geti betur gert sér grein fyrir samhengi bókmennta, uppbyggingu málsins og eigin málnotkun.

Lögð er áhersla á innihaldsrík viðfangsefni sem tengjast hvers konar textum, málnotkun fjölmiðla og málefnum líðandi stundar. Unglingar eiga að fá tækifæri til að fjalla um eigin málnotkun og málnotkun ólíkra hópa í samfélaginu og ræða um stöðu og gildi móðurmálsins og hlutverk þess í samfélaginu og samfélagi þjóða.

Gerðar eru auknar kröfur um að nemendur geti greint skipulega frá ýmsum viðfangsefnum bæði í mæltu máli og rituðu. Þeir eiga að fá markvissa þjálfun í framburði og framsögn og umræðum um margvísleg málefni í stórum og litlum hópum.

Nemendur eiga að þjálfast í stafsetningu, ritun fjölbreytilegra verkefna og frágangi þeirra, bæði með persónulegri rithönd og með aðstoð tölvu- og upplýsingatækni. Leggja skal áherslu á að nemendur vinni verkefni í anda ferliritunar, þ.e. skrifi í skrefum, og fái þjálfun í að umrita texta og bregðast við athugasemdum annarra. Einnig eiga þeir að fá tilsögn og þjálfun í notkun heimilda. Nemendur eiga að fá ríkuleg tækifæri til að nýta tölvutæknina til upplýsingaöflunar og -miðlunar og þjálfast í gagnaleit á skólasafni og víðar.

Við lok 10. námsárs á nemandi að

- Lestur**
- hafa náð góðum tókum á lestri, m.a. að
 - geta lesið sér til gagns og ánægju
 - geta lesið þó nokkuð hratt almenna texta af öryggi og með góðum lesskilningi
 - geta lesið flókna nytjatexta og áttað sig á innihaldi þeirra og boðskap
 - geta aflað sér heimilda, t.d. á bókasafni, í dagblöðum, tímaritum, gagnabönkum og á Netinu með aðstoð leitarvéla
 - geta greint aðalatriði og aukaatriði í texta
 - geta lesið texta með gagnrýnu hugarfari, m.a. að
 - geta myndað sér skoðun á því efni sem lesið er
 - geta áttað sig á mismunandi markmiðum höfundar með texta, t.d. fræðslu, skemmtun eða áróðri
 - geta lesið laust og bundið mál áheyrilega, m.a. að
 - geta náð til hlustenda í upplestri og beitt upplestri þannig að efni og form njóti sín
- Talað mál og framsögn**
- hafa náð góðum tókum á framburði og framsögn, m.a. að
 - geta áttað sig á skýrum og óskýrum framburði og í hverju hann felst
 - geta tjáð eigin tilfinningar og skoðanir skýrt og skipulega og haldið athygli áheyrenda
 - geta flutt bókmenntatexta þannig að það sé í samræmi við inntak og tilgang
 - hafa þjálfast í að nýta sér upplýsingatækni við gerð og flutning efnis í mæltu máli
 - gera sér grein fyrir algengum hugtökum sem varða framsögn og skýran málflutning, m.a. að
 - öðlast skilning á hlutverki áherslu, raddbeitingar, tónfalls og látbragðs í töluðu máli
 - geta skilið einfaldar leiðbeiningar um framburð

Við lok 10. námsárs á nemandi að

- Hlustun og áhorf**
- geta notið menningarlegs efnis í hljóð- og myndformi, m.a. að
 - hafa kynnst íslenskum kvikmyndum og þekkja dæmi um tengsl þeirra við bókmenntir og sögu lands og þjóðar
 - hafa fengið tækifæri til að njóta listræns efnis, s.s. leiksýninga, kvikmynda og myndlistar
 - hafa þjálfast í að meta gæði listræns efnis, s.s. leiksýninga og kvikmynda
 - geta notfært sér ýmiss konar upplýsingaefni, m.a. að
 - geta horft og hlustað á fréttir, umræðuþætti og fræðsluefni í fjölmiðlum og tekið gagnrýna afstöðu til þessa
 - hafa skoðað fræðsluefni í hljóð- og myndformi, t.d. efni á myndböndum, geisladiskum, snældum, ýmiss konar margmiðlunarefni og á Netinu
 - hafa hlustað á ítarlegar skýringar og umræður og skráð hjá sér aðalatriði
- Ritun**
- geta látið frá sér ritað mál af ýmsu tagi, m.a. að
 - hafa öðlast öryggi í að tjá hugmyndir sínar og skoðanir í rituðu máli
 - hafa fengist við skapandi skrif
 - hafa áttað sig á ólíku stílgildi orða og setningargerðum, orðtökum og málsháttum
 - geta nýtt sér málfræðihugtök við umfjöllun um frágang, málsnið og stíl
 - geta af öryggi tekið þátt í tölvusamskiptum, ráðstefnum á Netinu og spjallrásum
 - hafa öðlast öryggi í frágangi texta, á tölvutæku formi, á vefsíðum og handskrifað, m.a. að
 - hafa mótað persónulega rithönd
 - geta skrifað skýrt og greinilega

Við lok 10. námsárs á nemandi að

- geta skipt texta í málsgreinar, efnisgreinar og kafla með fyrirsögnum og undirfyrirsögnum og samið stiklutexta
- hafa kynnst því að umsemja og endurrita texta í samræmi við leiðbeiningar
- geta metið færni sína í stafsetningu og nýtt sér viðeigandi hjálpargögn, t.d. handbækur, orðabækur og leiðréttingarforrit
- geta nýtt sér tölvu við ritun/ritvinnslu og geta gengið af öryggi frá efni á tölvutæku formi, m.a. á vefsíðum

Bókmenntir

- hafa lesið og hlýtt á fjölbreytta íslenska bókmenntatexta, bæði forna og nýja, m.a. að
 - hafa lesið og rætt um Íslendingasögur, Íslendingapætti, skáldsögur, smásögur, leikrit, ævintýri, þjóðsögur, goðsögur, skopsögur, ljóð og dægurtexta
 - hafa lært valin ljóð utanbókar og fjallað um ýmsar tegundir ljóða
 - hafa lesið bókmenntaverk að eigin vali sér til ánægju og afþreyingar
 - hafa skoðað margmiðlunarefni og vefsíður tengdar bókmenntum
- hafa fengið tækifæri til að nota algeng hugtök í umræðum um bókmenntir og texta, m.a. að
 - geta notað nokkur grunnhugtök bókmenntafræði
 - hafa rætt um ólíkar gerðir bókmenntaverka, stílbrögð og stefnur
 - hafa skoðað tengsl bókmennta og þjóðfélagsháttá
 - hafa skoðað málfarsleg einkenni bókmenntaverka

Við lok 10. námsárs á nemandi að

- geta túlkað bókmenntatexta, m.a. að
 - geta lesið texta með gagnrýnu hugarfari og áttað sig á boðskap hans
 - hafa tekið þátt í leikrænni tjáningu bókmenntatexta
 - hafa sungið og flutt ljóð
 - hafa myndskreytt ljóð og sögur
 - hafa skrifað um bókmenntatexta

Málfræði

- gera sér grein fyrir grundvallaratriðum íslenska málkerfisins, m.a. að
 - geta notað ýmis málfræðihugtök í tengslum við talað mál og ritað
 - geta gert sér grein fyrir orðmyndun og orð-
einingum og geta nýtt sér þá þekkingu, t.d. við
stafsetningu
- hafa náð nokkurri leikni í að nota málfræðileg hug-
tök í umræðu um mál, m.a. að
 - hafa gert sér grein fyrir mismunandi málfari og
málsniði
 - geta gert sér grein fyrir helstu framburðarmál-
lýskum á Íslandi
 - hafa gert sér grein fyrir muninum á góðu máli
og vondu
 - hafa áttað sig á skyldleika íslensku við önnur mál
- hafa ræktað með sér áhuga á móðurmálinu, m.a. að
 - hafa tamið sér að vanda mál sitt í ræðu og riti
 - hafa velt fyrir sér merkingu orða og setninga
 - hafa notað orðabækur og aðrar uppflettibækur
og gagnabanka, t.d. við ritun

Prepamarkmið í íslensku fyrir 8. bekk

Nemandi

Lestur

- geti fundið afþreyingarefni við sitt hæfi á heimili sínu, bókasafni eða á Netinu
- afli sér heimilda á bókasafni eða á tölvutæku formi til frekari úrvinnslu
- þjálfist í notkun orðabóka og annarra handbóka
- lesi unglingabækur að eigin vali
- sé fær um að gera útdrátt úr efni sem hann hefur lesið
- geti myndað sér skoðun á því sem hann hefur lesið
- geti skynjað boðskap og markmið texta
- taki þátt í umræðum um lesna texta
- þjálfist í að lesa og túlka ýmiss konar myndmál og myndrænt efni
- geti lesið úr töflum og myndritum og tengt niðurstöður við ákveðin verkefni
- auki orðaforða sinn og lesskilning og efla málskilning með margvíslegum lestrarverkefnum í skóla og á heimili
- þjálfist í mismunandi lestri; leitarlestri, yfirlitslestri, skimlestri, hraðlestri og nákvæmnislestri
- geti lesið margvísleg fyrirmæli og farið eftir þeim

Talað mál og framsögn

- geti tjáð sig frjálstlega frammi fyrir skólafélögum sínum og öðrum hópum, t.d. við kynningu á hópverkefnum
- geti sagt skipulega frá eigin reynslu og upplifun, t.d. eftir leiksýningar, kvikmyndir eða lestur bóka
- geti gert grein fyrir skoðunum sínum og rökstutt þær
- þjálfist í að taka þátt í samræðum um tiltekin mál efni og komist að niðurstöðu
- geti lýst munnlega eða skriflega ýmsum hlutum eða athöfnum úr daglegu lífi
- geti sagt frá hvernig hann komst að tiltekinni niðurstöðu og rökstutt hana

Nemandi

- þjálfist í samræðum í litlum hópum um tiltekin mál-efni
- þjálfist í að tala blaðlaust um ákveðið efni, bæði að eigin vali og um málefni líðandi stundar
- öðlist sjálfsöryggi í framsögn og framkomu með margvíslegum verkefnum við hæfi
- þjálfist í framsögn með ýmsum hljóðmótunaræfingum
- geti flutt laust og bundið mál upphátt með viðeigandi áherslum og túlkun
- taki þátt í leikrænni tjáningu, t.d. spunaæfingum eða leiklestri
- geti endursagt og/eða lesið upphátt sögur og ljóð með viðeigandi látbragði, tónfalli og áherslum
- tileinki sér skýran og áheyrligan framburð og viðeigandi talhraða
- þjálfist í að segja og flytja skopsögur, bæði eigin og annarra, í minni og stærri hópum og skoði hvað kemur fólki almennt til að hlæja

Hlustun og áhorf

- þjálfist í að hlusta á flókin fyrirmæli og fara eftir þeim
- skilji meginatriði í nákvæmum munnlegum upplýsingum
- geti hlustað af þolinmæði, með athygli og skilningi á samræður annarra
- geti hlustað á umræður og gert sjálfum sér og öðrum grein fyrir innihaldi þeirra
- þjálfist í að hlusta á upplestur ýmiss konar bókmenntaefnis
- geti skilið almennan fréttatexta í útvarpi og sjónvarpi
- geti nýtt sér fræðsluefni á myndbandi til ýmiss konar úrvinnslu
- geti hlustað með eftirtekt á ljóð og laust mál og endursagt efnið á skipulegan hátt, munnlega eða skriflega

Nemandi

- geti fylgt þræði í sögu eða útvarpsleikriti sem hæfir aldri hans
- fái tækifæri til að horfa á leiksýningar í leikhúsi eða á myndbandi
- fái tækifæri til að hlusta á vandaðan upplestur bókmenntaefnis, t.d. af myndbandi eða hljóðbandi
- tileinki sér viðeigandi framkomu þegar hlustað er t.d. á upplestur eða frásagnir

Ritun

- þekki flestar stafsetningarreglur og hafi náð nokkurri færni í greinarmerkjasetningu
- þjálfist í að nota stafsetningarorðabók, ritunar- og leiðréttingarforrit
- þjálfist í uppsetningu og frágangi á eigin texta, m.a. bréfum, umsóknum, ritgerðum og lýsingum
- þjálfist í ritun með margháttuðum tölvusamskiptum, t.d. með tölvupósti, þátttöku í netráðstefnum og spjallrásum
- tileinki sér persónulega og læsilega rithönd
- geti skipt texta í setningar, málsgreinar og efnisgreinar af nokkru öryggi
- þjálfist í að taka glósur í námi sínu
- geti skrifað skilmerkilega um eigin reynslu, hugsanir og tilfinningar
- geti skrifað skýr og greinileg fyrirmæli eða leiðbeiningar
- skrifi útdrætti og endursagnir úr munnlegu og skriflegu efni
- geti skrifað sögur og ljóð og þjálfist í að nota myndmál, málshætti og orðtök þar sem við á
- geti byggt upp texta á viðeigandi hátt
- læri að nýta sér heimildir við ritun
- fáist við ritun í tengslum við lesna bókmenntatexta
- þjálfist í að beita mismunandi stíl í rituðu máli með tilliti til viðtakanda og efnis

Nemandi

- taki við ýmiss konar gagnrýni á eigin texta og vinni úr henni til að bæta textann
- geti nýtt sér tölvu við ritun/ritvinnslu

Bókmenntir

- lesi og ræði ítarlega um bækur sem fjalla um reynsluheim unglunga
- lesi og ræði um mismunandi lausamálstexta, s.s. smásögur, þjóðsögur, goðsögur, ævintýri og valda texta úr Íslendingasögum eða -þáttum
- hraðlesi tvær til þrjár skáldsögur, t.d. unglunga-bækur, og geri grein fyrir efni þeirra skriflega eða munnlega
- skoði hugmyndaheim teiknimyndasagna
- þekki mun óhefðbundinna og hefðbundinna ljóða
- lesi og ræði um valdar vísur og ljóð
- taki þátt í leikrænni tjáningu á bókmenntatexta
- kannist við þekktustu íslensku ljóðskáldin frá fyrri hluta aldarinnar og nokkur verka þeirra
- geri sér grein fyrir grunnhugtökunum í umfjöllun um skáldsögur, t.d. boðskapur, aðal- og auka-persónur og umhverfi
- þekki hugtökin rím, stuðlar, braglína, endurtekning, persónugerving og líking og geti notfært sér þau í umfjöllun um bókmenntatexta
- geti gert grein fyrir þeim áhrifum sem tiltekið bókmenntaverk hefur á hann
- geti nýtt sér margmiðlunarefni, efni á geisladiskum og Netinu til að dýpka þekkingu sína

Málfræði

- fái ríkuleg tækifæri til að leika sér með tungumálið á fjölbreyttan hátt, t.d. með myndagátum, krossgátum, þrautum, ýmiss konar orða- og málleikjum og spuna
- átti sig á flokkun í sagnorð, fallorð og óbeygjanleg orð og í hverju flokkunin felst

Nemandi

- þekki beygingaratriði fallorða og geti í því sambandi fundið fall, tölu og kyn og notfært sér þessi hugtök í leiðbeiningum um málfar og í tengslum við leiðbeiningar og frágang texta
- geri sér grein fyrir hvaða orðmynd er uppfletti-mynd fallorðs og geti nýtt sér það við notkun orðabóka
- geti fundið nútíð og þátíð sagnorða og átti sig á mun reglulegrar beygingar og óreglulegrar
- geti fundið nafnhátt og boðhátt sagna og átti sig á merkingarlegum mun þeirra
- geti fundið stofn orða og nýtt sér þá þekkingu við stafsetningu og orðmyndun
- geti greint forskeyti og viðskeyti og skilið hlutverk þeirra við orðmyndun
- þekki mun á setningu, málsgrein og efnisgrein og geti sett viðeigandi greinarmerki rétt við ritun eigin texta
- þekki mun einhljóða og tvíhljóða og átti sig á hvernig hann birtist, t.d. í mun á framburði og stafsetningu
- geti flett upp í orðabókum og nýtt sér málfræðilegar upplýsingar sem þar er að finna, t.d. um kyn orða og beygingu
- geti nýtt sér málfræðilegar leiðbeiningar í námsgögnum

Prepamarkmið í íslensku fyrir 9. bekk

Nemandi

- Lestur**
- geti fundið afþreyingarefni við sitt hæfi á heimili sínu, bókasafni og Netinu
 - afli sér heimilda á bókasafni og á tölvutæku formi til frekari úrvinnslu
 - geti nýtt sér orðabækur og aðrar handbækur til að auka orðaforða sinn og efla lesskilning
 - lesi nokkrar bækur að eigin vali
 - geti gert nákvæman útdrátt úr efni sem hann hefur lesið
 - geti lesið á gagnrýninn hátt og myndað sér skoðun á því sem hann hefur lesið og gert grein fyrir henni
 - geti skynjað boðskap og markmið texta
 - geti gert grein fyrir þeim tilfinningum sem ákveðinn texti hefur á hann
 - taki þátt í umræðu um lesna texta
 - geti lesið og túlkað ýmiss konar myndmál og myndrænt efni
 - geti lesið og túlkað töflur og myndrit og tengt niðurstöður við ákveðin verkefni
 - geti beitt mismunandi lestri; leitarlestri, skimlestri, yfirlitslestri, nákvæmnislestri og hraðlestri
 - þjálfist í samanburði á mismunandi textum
 - geti lesið stiklutexta sér til gagns við upplýsingaöflun á Netinu
- Talað mál og framsögn**
- geti tjáð sig frjállega frammi fyrir skólafélögum sínum, t.d. á fundum eða samkomum
 - geti sagt skipulega frá eigin reynslu og upplifun, t.d. eftir leiksýningar, kvikmyndir eða lestur bóka
 - geti gert grein fyrir skoðunum sínum og rökstutt þær
 - þjálfist í að taka þátt í samræðum um tiltekin mál-efni og komast að niðurstöðu
 - taki þátt í leikrænni tjáningu, t.d. spunaæfingum, látbragðsleik eða leiklestri
 - geti endursagt og/eða lesið upphátt sögur og ljóð með viðeigandi látbragði, tónfalli og áherslum

Nemandi

- geti flutt bundið mál þannig að rím, stuðlar og hrynjandi njóti sín
- öðlist sjálföruggi í framsögn og framkomu með margvíslegum verkefnum
- tileinki sér skýran og áheyrilegan framburð og viðeigandi talhraða
- þjálfist í að svara í síma á viðeigandi hátt og geti lesið skilaboð inn á símsvara
- þjálfist í samræðum í litlum hópum um tiltekin málefni
- geti sagt frá hvernig hann komst að tiltekinni niðurstöðu og rökstutt hana
- þjálfist í að tala blaðlaust um eitthvert ákveðið efni í tiltekinn tíma
- þjálfist í framsögn og upplestri með aðstoð upp-tökutækja
- geri sér grein fyrir mikilvægi raddverndar, slökunar, rétttrar öndunar og líkamsbeitingar við framsögn
- þjálfist í að segja og flytja skopsögur, bæði eigin og annarra, í stærri hópum og ræði um myndni

Hlustun og áhorf

- geti hlustað á tiltölulega flókið efni og skráð jafn-óðum hjá sér athugasemdir eða minnisatriði
- geti nýtt sér tilkynningar og upplýsingaefni, t.d. í textavarpi
- þjálfist í að horfa og hlusta á gagnrýninn hátt á fréttir, umræðupætti og auglýsingar í útvarpi og sjónvarpi
- geti hlustað á frásögn og gert grein fyrir meginatriðum hennar munnlega eða skriflega
- hlusti á úrval bókmenntaefnis, í bundnu og óbundnu máli
- geti hlustað af þolinmæði, með athygli og skilningi á samræður annarra
- geti hlustað með eftirtekt á ljóð og laust mál
- þjálfist í að hlusta á vandaðan upplestur bókmenntaefnis, t.d. af myndbandi eða hljóðbandi

Nemandi

- geti nýtt sér fræðslu- og skemmtiefni á myndbandi, margmiðlunarefni og á Netinu til ýmiss konar úrvinnslu
- tileinki sér viðeigandi framkomu þegar hlustað er t.d. á upplestur eða frásagnir

Ritun

- nái valdi á stafsetningu og þekki flestar reglur um greinarmerkjasetningu
- geti nýtt sér útskýringar í orðabókum og kennslubókum og leiðréttingarforrit þegar hann er í vafa um rithátt einstakra orða
- þjálfist í að nota stafsetningarorðabók, ritunar- og leiðréttingarforrit
- öðlist góða tilfinningu fyrir setningaskipan og skiptingu texta í málsgreinar og efnisgreinar
- geti gengið frá eigin texta, m.a. bréfum, umsóknum, ritgerðum og lýsingum, á lýtalausán hátt
- þjálfist í ritun með margháttaðum tölvusamskiptum, t.d. með tölvupósti, þátttöku í netráðstefnum og spjallrásum
- geti tekið glósur í námi sínu
- geti skrifað skilmerkilega um eigin reynslu, hugsanir, skoðanir og tilfinningar
- geti skrifað skýr og greinileg fyrirmæli eða leiðbeiningar
- geti skrifað sögur og ljóð og notað myndmál, málshætti og orðtök þar sem við á
- nái góðum tókum á að skrifa útdrætti og endursagnir úr munnlegu og skriflegu efni
- nái tókum á eðlilegri byggingu ritaðs máls
- þjálfist í ritun í tengslum við lesna bókmenntatexta
- geti beitt mismunandi stíl í rituðu máli með tilliti til viðtakanda og efnis
- vinni úr ýmsum heimildum og læri undirstöðuatriði heimildarritunar

Nemandi

- fái uppbyggjandi gagnrýni frá ýmsum aðilum á eigin texta og vinni úr henni
- sé vel meðvitaður um mun á töluðu máli og rituðu
- þjálfist í að leita að og skoða efni á Netinu og geti nýtt sér í ritunarvinnu
- geti nýtt sér tölvu við ritun/ritvinnslu og geti gengið frá efni á tölvutæku formi

Bókmenntir

- kynnist heimi Íslendingasagna með því að lesa og ræða um stutta Íslendingasögu eða Íslendingapátt
- lesi ítarlega og ræði um eina skáldsögu frá seinni tímum
- hraðlesi tvær skáldsögur, þýddar eða frumsamdar, og geri grein fyrir þeim skriflega eða munnlega
- lesi og læri fjölbreytt úrval ljóða, einkum eftir samtímahöfunda
- rýni í efni dægurtexta, bæði þekktra frá fyrri tímum og texta sem höfða til unglunga
- skilji hugtökin laust mál og bundið, hefðbundið og óhefðbundið ljóð
- geti fjallað um form og byggingu ljóða og notað til þess hugtökin rím, stuðlar, braglina, hrynjandi og endurtekning
- átti sig á hugtökunum tími, umhverfi, sjónarhorn, boðskapur, ris, persónusköpun og aðal- og auka-persónur í umfjöllun um skáldsögur
- þekki og geti fjallað um mismunandi gerðir myndmáls; bein mynd, líking, persónugerving og myndhverfing
- skoði mismunandi stíl og stílbrögð bókmenntaverka
- átti sig á stílhugtökunum einfaldur, flókinn og myndrænn
- lesi ritdóma um skáldverk sem hann hefur lesið
- geti gert grein fyrir þeim áhrifum sem tiltekið bókmenntaverk hefur á hann

Nemandi

- noti margmiðlunarefni, efni á geisladiskum og vefsíðum til að dýpka þekkingu sína
- velti fyrir sér mun á sögu og leikriti með því að horfa á leiksyningu á sviði eða af myndbandi

Málfræði

- fái ríkuleg tækifæri til að leika sér með tungumálið á fjölbreyttan hátt, t.d. með myndagátum, krossgátum, þrautum, ýmiss konar orða- og málleikjum, nýyrðasmíð og máli unglinga
- átti sig á því hvernig orðum er skipt eftir merkingarlegum og formlegum einkennum í fallorð, sagnorð og óbeygjanleg orð
- þekki helstu beygingaratriði fallorða og sagnorða, átti sig á því hvað er reglulegt og hvað óreglulegt og geti nýtt sér þá þekkingu, t.d. í tengslum við leiðbeiningar um málfar og stafsetningu
- þekki mun á beinni og óbeinni ræðu og skilji merkingarmun á framsöguhætti og viðtengingarhætti í því samhengi
- skilji merkingarlegan mun á háttum sagna
- geti notað handbækur um íslenskt mál og skilið útskýringar á hugtökum sem þar er að finna
- geti nýtt sér málfræðilegar leiðbeiningar í námsgögnum, þ.m.t. í erlendum málum sem kennd eru í grunnskóla
- skilji hugtökin setning, málsgrein og efnisgrein og geti nýtt sér þau í sambandi við greinarmarkja-setningu, leiðréttingar og frágang texta
- þekki hugtök, s.s. víðtækur og sértækur, gildishlaðinn og hlutlaus, hlutstæð orð og óhlutstæð, og geti beitt þeim við lýsingu á texta eða í umræðu um texta
- geti notað nokkur málfræðihugtök til að lýsa mun á íslensku máli og erlendu, t.d. orðaröð
- kannist við helstu hugtök í tengslum við orðmyndun, stofn, forskeyti, viðskeyti og beygingarendingu, og geti nýtt sér þau við stafsetningu og orðmyndun

Nemandi

- þekki og geti útskýrt mun orðtaka og málshátta og öðlist áhuga á að nota málshætti og orðtök við sem flest tækifæri
- öðlist áhuga á að vanda mál sitt sem best og láta það hæfa aðstæðum hverju sinni
- öðlist trú á eigin málkunnáttu og málhæfni

Prepamarkmið í íslensku fyrir 10. bekk

Nemandi

Lestur

- geti fundið afþreyingarefni við sitt hæfi á heimili sínu, bókasafni og á Netinu
- afli sér heimilda á bókasafni og á tölvutæku formi til frekari úrvinnslu
- fái markvissa þjálfun í að notfæra sér orðabækur, handbækur og gagnasöfn um íslenskt mál til að auka orðaforða og efla lesskilning
- lesi nokkrar skáldsögur að eigin vali
- geti gert nokkuð nákvæman útdrátt úr efni sem hann hefur lesið
- geti lesið á gagnrýninn hátt og myndað sér skoðun á því sem hann hefur lesið
- geti skynjað boðskap og markmið texta
- geti gert grein fyrir þeim tilfinningum sem ákveðinn texti hefur á hann
- taki þátt í umræðum um lesna texta
- geti lesið og túlkað ýmiss konar myndmál og myndrænt efni
- geti lesið úr og túlkað töflur og myndrit og tengt niðurstöður við ákveðin verkefni
- átti sig á áróðursefni, t.d. í auglýsingum
- geti beitt mismunandi lestri; leitarlestri, skimlestri, yfirlitslestri, nákvæmnislestri, hraðlestri og lestri stiklutexta á Netinu
- þjálfist í að bera saman mismunandi texta

Nemandi

Talað mál og framsögn

- geri sér grein fyrir mikilvægi raddverndar, slökunar, rétttrar öndunar og líkamsbeitingar við framsögn
- öðlist sjálfsöryggi í framsögn og framkomu með viðeigandi verkefnum
- tileinki sér skýran og áheyrilegan framburð og viðeigandi talhraða
- þjálfist í að taka þátt í samræðum um tiltekin mál-efni liðandi stundar og komast að sameiginlegri niðurstöðu
- geti sagt skipulega frá eigin reynslu og upplifun, t.d. eftir kvikmynda- og leiksýningar eða lestur bóka
- geti flutt mál sitt skýrt og áheyrilega við mismunandi aðstæður, t.d. á fundum eða samkomum, frammi fyrir einstaklingum eða hópum
- geti gert grein fyrir skoðunum sínum og rökstutt þær
- þjálfist í samræðum í litlum hópum um tiltekin mál-efni
- taki þátt í leikrænni tjáningu, t.d. spunaæfingum og leiklestri
- þjálfist í að tala blaðlaust um ákveðið efni að eigin vali eða um málefni liðandi stundar
- geti endursagt og/eða lesið upphátt sögur og ljóð með viðeigandi látbragði, tónfalli og áherslum
- geti flutt bundið mál þannig að rím, stuðlar og hrynjandi njóti sín
- geti tekið virkan þátt í samræðum
- þjálfist í framsögn og upplestri með aðstoð upp-tökutækja
- þjálfist í að flytja stutta tækifærissræðu eða ávarp
- geti notfært sér þekkingu á málhljóðum við um-ræðu um skýrmæli og góða framsögn
- kannist við helstu framburðarmállýskur á Íslandi
- þjálfist í að segja skopsögur, bæði eigin og annarra, í stærri hópum og greina frá spaugilegum atvikum

Nemandi

- Hlustun og áhorf**
- geti hlustað á og fylgt töluvert flóknum fyrirmælum
 - geti hlustað á umfangsmiklar skýringar eða umræður og skráð hjá sér aðalatriði þeirra
 - geti hlustað á viðamikið efni og skráð jafnóðum hjá sér athugasemdir eða minnisatriði
 - geti greint áróður frá málefnalegum rökum
 - geti nýtt sér tilkynningar og upplýsingaefni, t.d. í textavarpi
 - hlusti á úrval bókmenntaefnis, í bundnu og óbundnu máli
 - þjálfist í að hlusta á vandaðan upplestur bókmenntaverka, t.d. af myndbandi eða hljóðbandi
 - geti tekið saman aðalatriði þess sem hann hefur heyrt eða hlustað á
 - geti nýtt sér fræðslu- og skemmtiefni á myndbandi til ýmiss konar úrvinnslu
 - geti horft og hlustað á gagnrýninn hátt á fréttir, umræðuþætti og auglýsingar í útvarpi og sjónvarpi
 - geti hlustað af þolinmæði, með athygli og skilningi á samræður annarra
 - tileinki sér viðeigandi framkomu þegar hlustað er t.d. á upplestur eða frásagnir
 - velti fyrir sér mun á sögu og leikriti með því að horfa á leiksýningu á sviði eða af myndbandi
- Ritun**
- kannist við allar stafsetningarreglur og reglur um greinarmarkjasetningu og geti stafsett rétt almennan texta
 - geti nýtt sér útskýringar í orðabókum og kennslubókum þegar hann er í vafa um rithátt einstakra orða
 - geti gengið rétt frá eigin texta með aðstoð stafsetningarorðabókar og/eða leiðréttingarforrits
 - öðlist góða tilfinningu fyrir setningaskipan og skiptingu texta í málsgreinar og efnisgreinar
 - tileinki sér persónulega og skýra rithönd

Nemandi

- þjálfist í persónulegri ritun með margháttuðum tölvusamskiptum, t.d. með tölvupósti, þátttöku í netráðstefnum og spjallrásum
- geti tekið glósur í námi sínu
- geti skrifað skilmerkilega um eigin reynslu, hugsanir, skoðanir og tilfinningar
- geti skrifað stuttar greinar um málefni líðandi stundar
- geti skrifað skýr og greinileg fyrirmæli eða leiðbeiningar
- geti skrifað formlegt bréf og atvinnuumsókn með viðeigandi æviágripum
- geti skrifað sögur og ljóð og notað myndmál, málshætti og orðtök þar sem við á
- nái góðum tókum á að skrifa útdrætti og endursagnir úr munnlegu og skriflegu efni
- vinni sjálfstætt upp úr ýmsum heimildum og læri undirstöðuatriði heimildarritunar
- geti skrifað stutta ritdóma eða greinar um lesna bókmenntatexta, leikrit eða kvikmyndir
- nái tókum á eðlilegri byggingu ritaðs máls
- þjálfist í að þýða erlenda texta, t.d. einföld fréttaskeyti úr ensku og dönsku
- þjálfist í ritun í tengslum við lesna bókmenntatexta og kvikmyndir sem hann hefur séð
- geti beitt mismunandi stíl í rituðu máli með tilliti til viðtakanda og efnis
- fái uppbyggjandi gagnrýni á eigin texta og vinni úr henni
- sé vel meðvitaður um mun á töluðu máli og rituðu
- geti nýtt sér og metið upplýsingar á Netinu við ritunarverkefni
- geti nýtt sér tölvu við ritun/ritvinnslu og geti gengið frá efni á tölvutæku formi, t.d. á vefsíðum

Nemandi

- Bókmenntir**
- kynnist heimi Íslendingasagna með því að lesa og ræða um eina Íslendingasögu í fullri lengd
 - lesi ítarlega og ræði um eina nútímaskáldsögu
 - hraðlesi tvær skáldsögur, þýddar eða frumsamdar, og geri grein fyrir þeim skriflega eða munnlega
 - lesi og fjalli um fjölbreytt úrval ljóða eftir samtíma-höfunda
 - þekki og geti útskýrt mun á mismunandi bókmenntaformi; smásögu, skáldsögu, leikriti, heimildasögu, þjóðsögu, ævintýri, þulu, bréfi, dagbók, ljóði, prósaljóði og stöku
 - geri sér grein fyrir hugtökunum laust mál og bundið, hefðbundið og óhefðbundið ljóð
 - geti fjallað um form og byggingu ljóða og notað til þess hugtökin rím, stuðlar, braglína, hrynjandi og endurtekning
 - kannist við nokkra algenga bragarhætti
 - geti fjallað um skáldsögur og notað til þess hugtök-in tími, umhverfi, sjónarhorn, boðskapur, ris, persónusköpun og aðal- og aukapersónur
 - þekki og geti fjallað um mismunandi gerðir myndmáls; beina mynd, líkingu, persónugervingu og myndhverfingu
 - geti fjallað um þjóðfélagsleg einkenni sem endurspeglast í bókmenntum
 - geti fjallað um mismunandi stíl og stílbrögð og notað til þess hugtökin einfaldur, flókin, myndrænn og flatur
 - lesi ritdóma um lesin skáldverk og nýti sér þá í eigin umfjöllun
 - læri að umgangast heimildir og geri skýran greinarmun á milli eigin hugmynda og annarra í umfjöllun um bókmenntaverk
 - geti gert grein fyrir þeim áhrifum sem tiltekið bókmenntaverk hefur á hann
 - noti margmiðlunarefni, efni á geisladiskum og Netinu til að dýpka þekkingu sína

Nemandi

Málfræði

- fái ríkuleg tækifæri til að leika sér með tungumálið á fjölbreyttan hátt, t.d. með myndagátum, krossgátum, þrautum, ýmiss konar orða- og málleikjum, nýyrðasmið og máli unglinga
- skilji hvernig orðum er skipt eftir merkingarlegum og formlegum einkennum í fallorð, sagnorð og óbeygjanleg orð
- þekki flest beygingaratriði fallorða og sagnorða og geti nýtt sér þá þekkingu í tengslum við leiðbeiningar um málfar og stafsetningu
- þekki hugtökin fallstjórn og sambeyging og geti nýtt sér þá þekkingu í eigin ritun og í umræðu um málfar
- átti sig á því hvað er reglulegt og hvað er óreglulegt í beygingu fallorða og sagnorða
- geri sér grein fyrir í hverju munur á persónuháttum og fallháttum sagna felst
- skilji útskýringar á ýmsum málfræðihugtökum sem notuð eru í orðabókum og átti sig á hvaða orðmynd er uppflettimynd orðs
- þekki hugtökin aðal- og aukasetning, málsgrein og efnisgrein og geti nýtt sér þau í leiðbeiningum um frágang texta, við greinarmerkjasetningu og í umræðu um texta
- geti notfært sér þekkingu sína og skilning á orðflokki og setningafræði til að breyta orðaröð og stíl eða við stillýsingar, t.d. frumlag, andlag og um-sögn
- þekki algengar hljóðbreytingar íslensks máls og geti nýtt sér þá þekkingu í tengslum við stafsetningu og orðmyndun
- kannist við skiptingu orðaforðans í erfðarorð, nýyrði, tökuorð, slettur og slangur í þeim tilgangi að glæða máltilfinningu og auka orðaforða
- þekki nokkur atriði sem greina íslensku frá helstu nágrannamálum

Nemandi

- geti nýtt sér málfræðilegar leiðbeiningar í námsgögnum, þ.m.t. í erlendum málum sem kennd eru í grunnskóla
- þekki helstu hugtök í tengslum við orðmyndun og orðhluta, s.s. stofn, forskeyti, viðskeyti, beygingarending og samsett orð, og geti nýtt sér þau við stafsetningu og í umræðu um texta
- þekki mun einhljóða og tvíhljóða og geti notfært sér þá þekkingu í leiðbeiningum um framburð og í umfjöllun um málfar og mállýskur
- fræðist um merkingartengsl orða, s.s. um yfirhugtak og undirhugtak, samheiti og andheiti
- þekki hugtök á borð við hlutstæður og óhlutstæður, gildishlaðinn og hlutlaus, sértækur og víðtækur og geti beitt þeim við lýsingu á texta eða í umræðu um texta
- þekki og geti útskýrt mun orðtaka og málshátta, geti útskýrt frummerkingu og afleidda merkingu þeirra og tengsl við ólíka þjóðfélags- og atvinnuhætti
- geti útskýrt hugtökin gott mál og vont, viðeigandi og óviðeigandi, formlegt og óformlegt
- átti sig á því að gerðar eru ólíkar kröfur til máls eftir aðstæðum og málsniði
- öðlist áhuga á að vanda mál sitt sem best og láta það hæfa aðstæðum hverju sinni
- öðlist trú á eigin málkunnáttu og málhæfni

ÍSLENSKA SEM ANNAÐ TUNGUMÁL

Inngangur

Íslenska sem annað tungumál er námsgrein fyrir nemendur sem hafa ekki nægilegt vald á íslensku til að geta stundað nám í íslenskum skólum til jafns við aðra nemendur. Þetta á jafnt við um nemendur af íslenskum og erlendum uppruna.

Samkvæmt annarri grein laga um grunnskóla, nr. 66/1995, er hlutverk grunnskóla m.a. að haga störfum sínum í sem fyllstu samræmi við eðli og þarfir nemenda og stuðla að alhliða þroska, heilbrigði og menntun hvers og eins. Þessi lagagrein á líka við um nemendur sem hafa annað móðurmál en íslensku og stunda nám í íslenskum skólum.

Reglugerð nr. 391/1996 gefur öllum nemendum í grunnskólum, er hafa annað móðurmál en íslensku og hafa fasta búsetu hér á landi, rétt á sérstakri kennslu í íslensku. Skólanefnd þess skóla, sem slíkur nemandi stundar nám í, skal sjá til þess að hann fái þá kennslu í íslensku sem skólastjóri og sérfræðipjónusta skóla telur þörf á meðan hann stundar þar nám. Framkvæmd og eðli slíkrar kennslu í íslensku tekur einnig mið af alþjóðlegum sáttmálum sem Ísland er aðili að, s.s. barnasáttmála Sameinuðu þjóðanna, 29. gr., sem segir að menntun allra barna skuli stuðla að því að móta virðingu fyrir foreldrum barnsins, menningararfleifi þess, tungu og gildismati, þjóðernislegum gildum þess lands sem það býr í og þess lands er það kann að vera upprunið frá og fyrir öðrum menningarháttum sem frábrugðnir eru menningu þess sjálfs.

Með tilvísun í reglugerð nr. 391/1996 geta þeir sem hafa annað móðurmál en íslensku fengið kennslu í og á móðurmáli sínu í samráði við forráðamenn með samþykki

viðkomandi sveitarstjórnar. Með kennslunni skal stefnt að virku tvítyngi þessara nemenda.

Með kennslu í íslensku sem öðru tungumáli er stefnt að því að nemendur verði hæfir til að taka fullan þátt í íslensku samfélagi sem tvítyngdir einstaklingar með rætur og inn-sæi í tvo eða fleiri menningarheima og auðgi með því íslenskt mannlíf. Markmiðin fela í sér að íslenska sem annað tungumál sé lykill að

- íslensku skólasterfi
- íslensku samfélagi
- virku tvítyngi
- tveimur menningarheimum

Námsgreinin íslenska sem annað tungumál er meira en tungumálakennsla. Saman fara markmið þar sem leitast er við að þjálfar nemendur í íslensku máli og menningarfærni, viðhalda og þróa þekkingargrunn og læsi og örva námsgetu og námstækni og stuðla að félagslegri vellíðan nemandans. Með því að huga að öllum þáttum þroska barnsins eru minni líkur á að nemandi með annað móðurmál verði á eftir í náminu meðan hann leitast við að læra íslenskt mál og öðlast menningarfærni. Með því að taka mið af þessum markmiðum samhliða markmiðum annarra námsgreina verður kennslan markvissari og betur er hugað að öllum þáttum sem áhrif hafa á framvindu í námi barna sem læra á öðru máli en móðurmálinu.

Markmiðunum má ná með því að

- greina stöðu og þarfir einstakra nemenda áður en námsáætlun er gerð
- brúa bil milli móðurmáls og menningar annars vegar og íslensks máls og menningar hins vegar
- þjálfar markvisst mál sem tengist skólasterfi
- huga að menningar- og námslegum forsendum sem liggja að baki góðri námsframvindu

- stuðla að áframhaldandi þróun námsþroska og eflingu læsis með sérstakri áherslu á lesskilning
- byggja á þekkingu og undirstöðu sem fyrir er í einstökum námsgreinum og því er nauðsynlegt að athuga hvort þekkingargrunnur sé sambærilegur og hjá öðrum nemendum
- gera lokamarkmið allra annarra námsgreina að lokamarkmiðum íslensku sem annars tungumáls
- leggja áherslu á að nemendur öðlist sambærilega þekkingu og jafnaldrar þeirra samtímis því sem þeir læra íslensku, m.a. með því að laga allt námsefni að námsgetu og málþærni hvers einstaklings hverju sinni

Sérstaða barna með önnur móðurmál en íslensku

Nemendur með annað móðurmál en íslensku hafa ólíkan menningarlegan, mállegan og námslegan bakgrunn. Þessir nemendur hafa því misjafnar forsendur til að takast á við nám í íslenskum skólum. Þeir koma í skólann með mismikla undirstöðu í íslensku, eigin móðurmáli, læsi og námi og eru misjafnlega í stakk búnir til að takast á við almennt nám.

Kennsla í íslensku sem öðru tungumáli þarf að taka mið af stöðu nemenda í námi og þeirri staðreynd að málleg og menningarleg reynsla þeirra og þekking er önnur en nemenda sem hafa alist upp í íslenskri menningu. Íslenska sem annað tungumál felur því í sér þjálfun í íslensku og þátttöku í íslenskri menningu, viðhald læsis og þekkingar í öllum námsgreinum og eflingu námsþroska. Íslenska sem annað tungumál er því í eðli sínu námsgrein sem nær yfir allt skólastarfið.

Viðfangsefni íslenskukennslunnar eru samræmd og samhæfð öllum öðrum námsgreinum. Allir kennarar verða því íslenskukennarar og allir kennarar í íslensku sem öðru tungumáli stuðla að því að markmiðum annarra

námssgreina verði náð. Markmiðin lúta því ekki eingöngu að íslenskukennslu, heldur tengjast þau þekkingar-, færni-, viðhorfa- og sköpunarmarkmiðum annarra námssgreina og skólasterfinu í heild.

Með kennslunni þarf að brúa bilið milli málþroska í móðurmáli og íslensku. Málumhverfi barns hefur mikil áhrif á máltöku, hvort sem um er að ræða móðurmál eða seinna mál. Traust undirstaða í móðurmáli er forsenda færni í seinni málum. Börn virðast hafa meðfæddan hæfileika til máltöku upp að 11-12 ára aldri. Fram að þeim aldri eru börn að treysta málfærni í móðurmáli og víkka hana m.a. með því að læra að lesa og skrifa. Ef börn skipta um málumhverfi á viðkvæmu máltökuskeiði er farsælast að þróun móðurmáls haldi áfram og að seinna málinu sé bætt við, þ.e. að stuðlað sé að viðbótarmáli og virku tvítyngi en ekki málskiptum. Ef móðurmáli er aldrei haldið við er hættu á að tjáning og samskipti milli foreldra og barna geti orðið takmörkuð.

Tvítyngi hefur jákvæð áhrif á vitsmunapróska þegar báðum tungumálunum er viðhaldið en getur haft neikvæð áhrif þegar skipt er um tungumál. Reynsla barna hefur áhrif á uppbyggingu vitsmunapróska sem aftur hefur áhrif á þróun námsgetu. Börn, sem alast upp við tvö tungumál samtímis eða læra nýtt tungumál á grunnskólaaldri og viðhalda jafnframt móðurmálinu, lestri, ritun, tali o.s.frv., eru vel í stakk búin til að takast á við nám á hvoru máli um sig.

Samkvæmt barnasáttmála Sameinuðu þjóðanna eiga öll börn rétt á að viðhalda móðurmáli sínu þrátt fyrir flutning frá heimalandi. Með því að styrkja móðurmálskunnáttu innan eða utan skólans er stuðlað að jafnrétti til náms fyrir alla nemendur. Æskilegt er að hvetja foreldra til að viðhalda móðurmálinu á heimilum en í skólum má aðstoða nemendur við að styðja hver annan og nýta kosti fjar-kennslu og Netsins til að efla samskipti við nemendur með sama menningar- og tungumálagrunn.

Skýringar

Móðurmál: Með móðurmáli er átt við það tungumál sem barnið lærir fyrst, er því tamast og talað er á heimili þess, stundum aðeins af öðru foreldri.

Tvítýngi: Nemandi er tvítýngdur ef hann hefur færni í tveimur tungumálum. Hér er þó sérstaklega átt við nemendur sem stunda nám í skólum á öðru máli en móðurmálinu. Fæstir eru jafnvígir á bæði málin og getur þar munað miklu.

Virkt tvítýngi: Með virku tvítýngi er átt við það að nota tvö tungumál í daglegu lífi og lifa í tveimur menningarheimum, t.d. getur annað málið verið notað heima en hitt í skólanum og meðal félaga.

Nám og kennsla

Íslenska sem annað tungumál nær til allra námsgreina, þ.e. markmið allra námsgreina og skólastefnan í heild nær einnig til tvítýngdra barna. Samkvæmt því skal sníða nám að þörfum hvers og eins nemanda. Í íslensku sem öðru tungumáli er brýnt að samin sé einstaklingsnámsáætlun fyrir hvern einstakan nemanda sem ekki hefur íslensku að móðurmáli og að í henni sé lögð jafnmikil áhersla á eflingu málfærni, menningarfærni, læsis og námsþroska og undirstöðu í einstökum námsgreinum eins og eftirfarandi dæmi sýnir:

Dæmi um einstaklingsáætlun

Markmið í íslensku sem öðru tungumáli

- Orðaforði
- Tal
- Hlustun/skilningur
- Lestur
- Ritun
- Málfræði og málnotkun

- Námstækni
- Læsi
- Markmið námsgreinar
- Gagnrýnin hugsun

- Menningarfærni
- Félagsleg aðlögun

Hluti af einstaklingsnámskrá nemanda með annað móðurmál snýr að markmiðum þeirra námsgreina sem hann leggur stund á hverju sinni. Nemendur með annað móðurmál en íslensku skulu fylgja jafnöldrum sínum í öllum námsgreinum eins og unnt er. Hafa verður samstarf við umsjónarkennara um að greina hvað nemandinn kann fyrir og hvað megi búast við að nemandi geti skilið af því efni sem fyrir hann er lagt. Til þess að fá upplýsingar um þekkingargrunn nemenda í ýmsum námsgreinum er oft nauðsynlegt að fá aðstoð túlks svo að skipuleggja megi kennsluna með markvissum hætti.

Námsefnið skal vera í samræmi við þroska, mál færni og leshæfni nemandans og ávallt samhæft náms- og þekkingarkröfum námsgreina hvers skólastigs. Námsefni einstakra námsgreina verður því að aðlaga og nota sem inntak og efni í íslenskukennslu. Ef þekkingargrunnur nemanda er frábrugðinn þeim grunni sem íslenskt skólakerfi byggist á er nauðsynlegt að brúa það bil með aðstoð túlka.

Námsefni í öllum námsgreinum má laga að málfærni nemenda með annað móðurmál en íslensku á eftirfarandi vegu, t.d. að

- skýra markmið kennslunnar og hvað nemendur eiga að læra
- tengja nýtt efni fyrri reynslu nemenda eins og unnt er
- gera greinarmun á aðalatriðum og aukaatriðum í námsefni
- fjarlægja ónauðsynlegar upplýsingar
- byrja á hlutlægum atriðum áður en tekist er á við huglæg atriði
- undirbúa nemendur undir lestur, m.a. með forkennslu valins orðaforða, flokkun og getgátum til að auðvelda skilning
- nota einfaldar staðhæfingar í textum, forðast flóknar setningar
- draga saman og draga út meginatriði á einföldu máli fyrir og eftir kennslu
- ganga úr skugga um að nemendur skilji og greini texta og tengi skilning við eigin reynslu og annarra

Námsmat

Markmið námsmats í íslensku fyrir nýbúa eru margþætt. Skal m.a.

- meta alhliða stöðu í íslensku, læsi, námstækni og framvindu í einstökum námsgreinum í samræmi við kennslu
- gera greinarmun á mállegri stöðu og stöðu í námsgrein
- greina undirstöðu nemenda í íslensku, læsi og námsgreinum áður en farið er af stað með kennslu – þekking getur verið meiri eða minni en virðist við fyrstu sýn
- meta hæfilega kennslu í íslensku sem öðru tungumáli og hvenær hennar er ekki lengur þörf
- gera greinarmun á mati á málfærni og mati á þekkingu á málfræðireglum og skal hið fyrra sérstaklega metið
- forðast að gera þekkingu nemanda á formbyggingu íslenskrar tungu að aðalatriði

Matsaðferðir sem hafa reynst vel í kennslu nemenda með annað móðurmál

- mat á því hvernig nemendum gengur að fara eftir leiðbeiningum, sýna, myndskreyta, lýsa, skrifa og gera tilraunir
- mat á verkefnum nemenda, sem haldið er til haga í sérstökum verkmöppum, gefur gott yfirlit yfir framfarir og árangur nemenda
- mat á dagbókum nemenda

Tvítýngdir nemendur og námsmat í öllum námsgreinum

- eðlilegt er að nemendur með takmarkaða íslenskukunnáttu fái lengri tíma til að leysa prófverkefni
- stundum er nauðsynlegt að leyfa notkun orðabóka í prófum
- gera skal skýran greinarmun á kunnáttu í íslensku og kunnáttu í námsgreinum og gæti því þurft að laga prófspurningar og leiðbeiningar að íslenskukunnáttu nemenda

Lokamarkmið í íslensku sem öðru tungumáli

Í almennum hluta aðalnámskrár kemur fram að eðli lokamarkmiða sé að gefa heildarsýn yfir stefnu í einstökum námsgreinum sem kenndar eru í grunnskóla. Lokamarkmið í íslensku fyrir nýbúa eru í meginatriðum þau sömu og fyrir íslensku almennt en tilgreina einnig almennan tilgang námsins. Áfangamarkmiðin fylgja svo í kjölfarið þar sem fram kemur útfærsla á einstökum skólastigum og þrepum miðað við kunnáttu og getu nemenda. Markmiðin eru leiðarvísir í öllu skólastarfi og liggja til grundvallar skólanámskrárgerð, áætlunum um nám og kennslu og námsmat. Markmiðin eru einnig grundvöllur undir mat á gæðum skólastarfs.

Nemendur

- verði færir um að skilja og nota íslenskt mál og viðeigandi málsnið
- geti tjáð skoðanir sínar, hugmyndir og tilfinningar á skýru, töluðu og rituðu máli í samræmi við íslenska málhefð
- geti skilið skoðanir annarra á sama hátt og tekið með fullri reisn þátt í íslensku félags- og menningarlífi
- geti stundað nám í íslenskum grunnskólum og tekið þátt í íslensku samfélagi
- öðlist munnlega og skriflega færni í íslensku sem gerir þeim kleift að stunda nám við eðlilega framvindu til jafns við jafnaldra sína
- öðlist þekkingu á málhefðum íslenskra skóla, þ.e. skilji kennslu, leiðbeiningar, sérstakan orðaforða og stíl einstakra námsgreina
- öðlist þann námsþroska sem er undirstaða eðlilegrar námsframvindu
- fái nægilega þekkingu í námsgreinum til að geta fylgt jafnöldrum í námi
- geti tekið þátt í að skapa þann sameiginlega reynsluheim sem íslenskur skóli byggist á
- læri að þekkja og skilja sjálfa sig sem tvítyngda einstaklinga, félagsverur, samfélagsþegna og heimsborgara með rætur í tveimur menningarheimum

Áfangamarkmið í íslensku sem öðru tungumáli

Áfangamarkmiðunum er skipt í þrjú aldurssvið eins og markmiðum annarra námsgreina, þ.e. fyrir 1.-4. bekk, 5.-7. bekk og 8.-10. bekk. Innan hvers áfanga eru tvenns konar áfangamarkmið: áfangamarkmið 1 greina frá því hvað nemendur eiga að kunna í almennu máli og menningarfærni að loknum hverjum áfanga en áfangamarkmið 2 lýsa þeirri skólamálfærni í öllum námsgreinum sem stefnt er að. Áfangamarkmiðin eru að innihaldi mjög lík á öllum skólastigum en eru aðlöguð aldri, þroska, þekkingu, kunnáttu og áhuga á hverju aldurstigi og eiga að tryggja velgengi í námi í íslenskum skólum.

Markmið íslensku fyrir nýbúa eru annars eðlis en markmið annarra námsgreina þar sem námsgreinin nær í raun til allra námsgreina. Nemendur með annað móðurmál en íslensku geta hafið nám í íslenskum skólum á hvaða námsstigi sem er með mjög mismunandi íslenskukunnáttu og almennan menntunarbakgrunn. Nemendur með annað móðurmál en íslensku, sem koma t.d. í 5. bekk, geta verið á undan eða eftir í ýmsum námsgreinum, læsi og námsþroska en að auki með mjög mismunandi íslenskukunnáttu. Innan áfangamarkmiðanna þrenna eru því markmið sem lýsa hversu mikilli færni í íslensku máli og menningu, námsgreinum, læsi, námstækni o.s.frv. nemendur eiga að geta náð á hverju aldurstigi. Markmiðin byggjast á þeirri staðreynd að nemendur geta hætt í íslensku sem öðru tungumáli þegar markmiðunum er náð hvenær sem er á skólaferlinum en miðast ekki endilega við lok grunnskóla. Það getur tekið nemendur með annað móðurmál allt að 7 árum að ná skólamálfærni til jafns við íslenskumælandi nemendur.

Áfangamarkmið í íslensku sem öðru tungumáli við lok 4. bekkjar

Á þessu aldursstigi læra flest börn daglegt mál fáu næg tækfæri til að nota málið og leika sér með það. Markmið náms og kennslu á þessu stigi eru að veita nemendum tækifæri til málnotkunar en aðaláhersla á að vera á læsi, eflingu námsþroska og námstækni. Á þessu stigi er mikilvægt að fella markmið í íslensku sem öðru tungumáli saman við markmið í íslensku eins og unnt er.

Áfangamarkmið 1

Við lok 4. námsárs á nemandi að

Mál og menningarfærni	- geta notað íslenskt mál og menningarfærni sér til framdráttar í samskiptum við aðra í samræmi við aldur og þroska, m.a. að - nota íslensku til að tjá hug sinn og þarfir í töluðu og rituðu máli og skilja aðra- nota íslensku til að taka þátt í samræðum og leikjum og taka tillit til viðmælenda- hafa þroskað með sér menningarfærni sem auðveldar samskipti við önnur börn og fullorðna- geta leikið sér með málið og prófað tilgátur um mál og málnotkun- geta lesið einfalda texta sér til gagns og ánægju og tjáð sig um þá í töluðu og rituðu máli í samræmi við íslenskar málvenjur, aldur og þroska

Nemandi geti

- notað málvenjur og málhegðun í daglegum samskiptum við börn og fullorðna
- náð athygli viðmælanda og byrjað og lokið samtölum
- tekið þátt í leik og skólastarfi, m.a. með því að ná athygli og fá leyfi til að taka þátt
- heilsað og kvatt og látið í ljós þakklæti á viðeigandi hátt eftir aðstæðum
- áttað sig á íslenskum kurteisisvenjum
- spurt og beðið um útskýringar
- tjáð þarfir, tilfinningar og hugmyndir á máli sem samræmist íslenskri málfræði og framburði
- gefið upplýsingar um sjálfan sig og fjölskyldu
- hlustað á, skilið, lesið, skoðað, lýst og brugðist við bókum, myndum, kvikmyndum, ljóðum og söngvum við hæfi barna
- fengið og gefið samþykki og leyfi
- lýst atvikum, áhuga og hugmyndum sem tengjast sérstökum viðfangsefnum
- prófað, æft og leikið sér með málið með því að herma eftir, með endurtekningu og endursögn
- spurt um og fengið útskýringu á orðum og orðatiltækjum
- notað samhengi í máli til að auka skilning
- notað málvenjur við réttar aðstæður (formlegt og óformlegt mál, talað og ritað mál)
- brugðist rétt við hrósi, gagnrýni, kveðjum og boðum
- samið um lausnir og greitt úr vandamálum, misskilningi og ágreiningi
- notað orðatiltæki og götumál við réttar aðstæður
- áttað sig á íslenskri kímni
- notað síma og símsvara
- áttað sig á hvaða umræðuefni eiga við hverju sinni
- notað viðeigandi raddhæð og látbragð, s.s. augntillit og fjarlægð frá viðmælanda

Áfangamarkmið 2

Nemandi geti

- Skólamál og námsfærni**
- notað íslensku til að stunda nám til jafns við jafnaldr í öllu skólastarfi, m.a. að
 - geta skilið tjáskipti í kennslustund, s.s. fyrir-mæli og leiðbeiningar kennara og samskipti nemenda og kennara
 - geta tjáð eigin hugmyndir og tekið virkan þátt í skólastarfi
 - geta aukið leshraða og lesskilning í samræmi við aldur og þroska
 - geta aflað sér þekkingar, skoðað og skilið orðaforða og stíl námsgreina og tjáð sig um það bæði á töluðu og rituðu máli
 - hafa eftt gagnrýna hugsun og eigin námsþroska
 - geta nýtt upplýsingatækni í tengslum við lestur og ritun
- Tal, hlustun og skilningur**
- borið fram íslenskt mál án áberandi áhrifa frá móðurmáli
 - tekið þátt í umræðum um námsefni á viðeigandi hátt, m.a. með því að nota eigin reynslu til að auðga umræðuna
 - farið eftir munnlegum og skriflegum leiðbeiningum
 - spurt og svarað spurningum sem tengjast einstökum námsgreinum og skólastarfi almennt
 - beðið um skýringu, aðstoð og endurtekningu
 - leiðrétt eigið mál, ritað og talað
 - lýst atvikum, persónum og hlutum
 - skilið og endursagt atburðarás sögu, röð atvika og verkþátta
 - gert sér grein fyrir aðalatriðum í munnlegum og skriflegum frásögnum
 - látið í ljós skilning með myndum

Nemandi geti

- Lestur og ritun**
- notað íslenskt stafróf og áttað sig á íslenskum ritstíl námsgagna og sögubóka
 - áttað sig á samhengi til að túlka texta og talað mál
 - skráð athugasemdir og tekið nótur
 - notað íslenskan ritstíl
 - skrifað og lesið stiklutexta
 - tekið þátt í hóplestri
 - tengt tölur, orð og myndir við texta
 - rýnt í og spáð fyrir um atburði í textum
- Námsgreinar**
- notað og skilið orð og hugtök sem tengjast einstökum námsgreinum
 - tengt nýjar upplýsingar fyrri þekkingu
- Námstækni og gagnrýnin hugsun**
- fundið gögn og upplýsingar, t.d. á bókasafni, á tölvu og með viðtölum, til að ljúka verkefni
 - tekið þátt í hópvinnu og/eða paravinnu
 - byrjað, viðhaldið og lokið samvinnu og samskiptum í lausn verkefna
 - tengt hugmyndir annarra við eigin hugmyndir
 - rökstutt mál sitt
 - greint, skýrt og flokkað upplýsingar
 - aflað upplýsinga og úrlausna hjá kennurum og félögum, kunnugum og ókunnugum
 - greint aðalatriði frá aukaatriðum í tal- og ritmáli
 - skýrt breytingar á formi, stærð, söguþræði og persónum í sögum
 - nýtt sér þekkingu og athafnir annarra og tengt og aðlagð eigin þekkingu og athafnir
 - metið eigin framvindu, mál og hegðun
 - tengt ritað mál orðum og tölum
 - flokkað, raðað og borið saman hluti eftir lit, formi, stærð og einkennum
 - valið bestu aðferðina við lausn einstakra verkefna
 - skoðað atriði frá ýmsum hliðum til að dýpka skilning

Áfangamarkmið í íslensku sem öðru tungumáli við lok 7. bekkjar

Með því að greina stöðu nemanda í læsi og í einstökum námsgreinum má auka líkur á því að sú þekking, sem við bætist, tengist á raunhæfan hátt fyrra námi og komi honum því að gagni. Á þessu stigi ber því að kenna undirstöðuatriði og orðaforða einstakra námsgreina. Námsefni íslensku sem annars tungumáls er því að stofni til náms-efni annarra námsgreina sem lagað er að íslenskukunnáttu nemenda. Íslenska er því að mestu kennd í gegnum aðrar námsgreinar. Auk þess þarf sérstaklega að huga að fram-
burði, lestrarfærni, eflingu námsþroska og menningar-
færni. Gæta þarf þess að málfræðikennsla sé í beinum tengslum við almenna málnotkun.

Áfangamarkmið 1

Við lok 7. námsárs á nemandi að

Mál og menningar-
færni	- geta notað íslenskt mál og menningarfærni sér til framdráttar í samskiptum við aðra, m.a. að- geta notað íslensku til að tjá hug sinn og þarfir í töluðu og rituðu máli og til að skilja aðra- geta notað íslensku til að tjá hug sinn til að taka þátt í umræðum og félags- og menningarlífi- hafa þroskað með sér menningarfærni sem auðveldar samskipti við fólk af báðum kynjum á mismunandi aldri- geta leikið sér með málið og reynt tilgátur um mál og málnotkun- geta lesið texta sér til gagns og ánægju og tjáð sig um þá í töluðu og rituðu máli í samræmi við íslenskar málvenjur- geta notað viðeigandi málsnið við réttar aðstæður, bæði formlegt og óformlegt mál, talað og ritað

Nemandi geti

- borið fram íslensk málhljóð og hljóðasambönd og notað íslenskar áherslur og hrynjandi í samræðum og ýmiss konar upplestri
- heilsað og kvatt, látið í ljós þakklæti
- náð athygli viðmælenda á viðeigandi hátt
- spurt og beðið um útskýringar á skoðunum og vilja jafnaldra og annarra
- gefið upplýsingar og lýst bókum, myndum, kvikmyndum, athöfnum og áhugamálum
- tjáð liðan og þarfir og persónulega reynslu í rituðu og töluðu máli, t.d. í dagbók og með bréfum
- fundið og skilið upplýsingar sem tengjast þátttöku í félagslífi og íþróttum
- notað rétt mál við réttar aðstæður, bæði formlegt og óformlegt, talað og ritað
- notað málvenjur og málhegðun í algengum samskiptum ungmenna og fullorðinna, karla og kvenna
- samið um lausnir og greitt úr vandamálum, miskilningi og ágreiningi í samræmi við aldur og þroska
- leiðrétt eigið mál og notað mál annarra sem fyrirmynd
- leitað að útskýringum í orðabókum, hjá félögum og kennurum
- byrjað og lokið samtölum, heilsað og kvatt, sýnt kurteisi
- tjáð vilja og ætlun
- brugðist rétt við hrósi, gagnrýni, kveðjum og boðum
- lýst atvikum og hugmyndum og persónum, kvikmyndum og áhugamálum
- prófað, þjálfað og leikið sér með málið með því að herma eftir, með endurtekningu og endursögn
- notað samhengi til að auðvelda skilning
- notað orðatiltæki og slanguryrði á viðeigandi hátt

Áfangamarkmið 2

Nemandi geti

- Skólamál og námsfærni**
- notað íslensku til að stunda nám til jafns við jafnaldr í öllu skólastarfi, m.a. að
 - geta skilið tjáskipti í kennslustund, s.s. fyrir-mæli og leiðbeiningar kennara og samskipti nemenda og kennara
 - geta tjáð eigin hugmyndir og tekið virkan þátt í skólastarfi
 - geta aukið leshraða og lesskilning á námsefni í samræmi við aldur og þroska
 - geta aflað sér þekkingar, skoðað og skilið orðaforða og stíl námsgreina og tjáð sig um það bæði á töluðu og rituðu máli og geta nýtt sér þá þekkingu
 - hafa eftir gagnrýna hugsun og eigin námsþroska
 - geta nýtt upplýsingatækni sér til framdráttar í námi
- Tal, hlustun og skilningur**
- borið fram íslenskt mál án áberandi áhrifa frá móðurmáli
 - tekið þátt í umræðum um námsefni á viðeigandi hátt, m.a. með því að nota eigin reynslu til að auðga umræðuna
 - farið eftir munnlegum og skriflegum leiðbeiningum
 - spurt og svarað spurningum sem tengjast einstökum námsgreinum og skólastarfi almennt
 - beðið um og gefið skýringu og aðstoð á viðeigandi hátt
 - leiðrétt eigið mál, ritað og talað
 - lýst atvikum, persónum og hlutum
 - skilið og endursagt atburðarás sögu, röð atvika og verkþátta
 - gert sér grein fyrir aðalatriðum í munnlegum og skriflegum frásögnum

Nemandi geti

- Lestur og ritun**
- notað efnisyfirlit, kaflaheiti, undirtitla og inngang til að auka skilning
 - nýtt sér yfirlitslestur
 - notað íslenskt stafróf og áttað sig á íslenskum ritstíl námsgagna og sögubóka
 - skráð athugasemdir og tekið nótur
 - notað mismunandi ritstíl
 - skrifað og lesið stiklutexta
 - rýnt í texta og áttað sig á samhengi og atburðarás
 - prófarkalesið og endurskrifað eigin texta
 - skrifað bréf og nýtt sér tölvusamskipti, bæði formlega og óformlega
- Námsgreinar**
- notað textaeinkenni og orðaforða sem tengist einstökum námsgreinum og skilið hann
 - notað og sýnt kunnáttu og leikni í töluðu og rituðu máli í tengslum við einstakar námsgreinar
 - tengt nýjar upplýsingar fyrri þekkingu
- Námstækni og gagnrýnin hugsun**
- fært rök fyrir máli sínu, sannfært og metið eigin hugmyndir og annarra
 - greint, skýrt, dregið saman og flokkað upplýsingar
 - greint aðalatriði frá aukaatriðum
 - notað orðabækur, alfræðibækur, efni í gagnabönkum og á Netinu og annað efni til verkefnavinnu og upplýsingaöflunar
 - tekið þátt í skólastarfi hvort sem er í hópvinnu eða paravinnu
 - byrjað, viðhaldið og lokið samvinnu og samskiptum í lausn verkefna
 - tekið á náminu með viðeigandi hætti og áttað sig á mikilvægi námstækni
 - tekið glósur og endursagt, m.a. innihald bóka, frásagna og kvikmynda
 - rannsakað og dregið saman, skilgreint efni og dregið ályktanir

Nemandi geti

- gert útdrátt, lista, myndrit og töflur
- borið saman og tengt hugmyndir annarra við eigin hugmyndir
- nýtt sér þekkingu og athafnir annarra og tengt og aðlagð eigin þekkingu og athafnir
- metið eigin framvindu, mál og hegðun
- valið bestu aðferðina við lausn einstakra verkefna
- skoðað atriði frá ýmsum hliðum til að dýpka skilning
- notað Netið til að afla sér upplýsinga um mál og menningu heimalandsins og komast í samband við fólk af sama þjóðerni hér á landi og erlendis
- fengið aðstoð frá félögum og kennurum
- metið eigin framvindu í námi, mál og menningar-
færni

Áfangamarkmið í íslensku sem öðru tungumáli við lok 10. bekkjar

Nemendur, sem koma í íslenska skóla á þessu aldurstigi og hafa notið eðlilegrar skólagöngu og eru vel læsir, flytja þá færni milli tungumála. Á þessu stigi ber að leggja megináherslu á framburð, orðaforða og kunnáttu í námsgreinum, námstækni og öflun upplýsinga. Við lok grunnskóla ber að huga sérstaklega að námsráðgjöf þar sem unglingar með annað móðurmál en íslensku þekkja ekki valkosti íslenska skólakerfisins með sama hætti og íslenskir jafnaldrar.

Áfangamarkmið 1

Nemandi geti

Mál- og menningarfærni

- notað íslenskt mál og menningarfærni sér til framdráttar í samskiptum við aðra, m.a. að
 - geta notað íslensku til að tjá hug sinn og þarfir í töluðu og rituðu máli og skilja aðra
 - geta notað mál sem hæfir stað og stund og tekur tillit til viðmælenda
- borið fram íslensk málhjóð og hljóðasambönd og notað íslenskar áherslur og hrynjandi
- heilsað og kvatt og látið í ljós þakklæti
- spurt og beðið um útskýringar
- gefið upplýsingar um sjálfan sig og fjölskyldu, upprunaland og menningu
- tjáð líðan og þarfir, reiði og ánægju
- notað málvenjur og málhegðun í algengum samskiptum við kunnuga og ókunnuga
- byrjað og lokið samtölum
- lýst atvikum og hugmyndum
- borið sig eftir algengri þjónustu, s.s. í bönkum, á heilsugæslustöð og í almenningsvögnum
- tekið þátt í leik, íþróttum og tómstundastarfi
- prófað, þjálfað og leikið sér með málið með því að herma eftir, með endurtekningu og endursögn

Nemandi geti

- notað samhengi til að auka skilning
- túlkað atburði og hegðun annarra við ýmsar aðstæður
- notað rétt málsnið, bæði formlegt og óformlegt, talað og ritað
- notað orðatiltæki og íslensk slanguryrði á viðeigandi hátt við ýmsar aðstæður
- notað viðeigandi mál í viðtölum, ræðum og fundarhöldum
- áttað sig á íslenskri kímni og kaldhæðni og hvenær slíkt er viðeigandi
- greint úr ágreiningi eða misskilningi
- áttað sig á hvaða umræðuefni og mál eiga við hverju sinni
- talað íslensku í síma og símsvara
- aflað sér upplýsinga og tekið þátt í íslensku þjóðlífi og menningarlífi sem tvítyngdur einstaklingur
- auðgað íslenskt mannlíf með eigin framlagi og innsæi
- tjáð og skilið samhengi menningar og sjálfsmyndar
- tjáð líðan og þarfir og persónulega reynslu í rituðu og töluðu máli, t.d. í dagbók, bréfum og með tölvusamskiptum
- gert sér grein fyrir viðeigandi raddhæð, augntilliti og fjarlægð frá viðmælanda
- styrkt sjálfsmynd sína sem tvítyngdur einstaklingur með innsýn í tvo menningarheima
- aflað sér upplýsinga sem sérstaklega snerta nýbúa
- aflað sér upplýsinga um menntunarmöguleika
- gert sér grein fyrir tengslum milli menntunar og starfsframa
- notað viðeigandi samskiptareglur á Netinu
- nýtt sér Netið til gagns og ánægju

Áfangamarkmið 2

Nemandi geti

- Skólamál og námsfærni**
- notað íslensku til að stunda nám til jafns við jafnaldr í öllu skólastarfi, m.a. að
 - geta skilið tjáskipti í kennslustund, s.s. fyrirmæli og leiðbeiningar kennara og samskipti nemenda og kennara
 - geta tjáð eigin hugmyndir og tekið virkan þátt í skólastarfi
 - geta aukið leshraða og lesskilning á námsefni, sögubókum, dagblöðum og texta með kvikmyndum í samræmi við aldur og þroska
 - geta aflað sér þekkingar, skoðað og skilið orðaforða og stíl námsgreina og tjáð sig um það bæði á töluðu og rituðu máli
 - efla gagnrýna hugsun og eigin námsþroska
 - geta nýtt upplýsingatækni sér til framdráttar í námi og einkalífi
 - hafa innsýn í möguleika til framhaldsmenntunar hér á landi
- Tal, hlustun og skilningur**
- farið eftir munnlegum og skriflegum leiðbeiningum
 - tekið þátt í hópvinnu eða paravinnu
 - komist að samkomulagi um verkaskiptingu í hópvinnu
 - byrjað, viðhaldið og lokið samvinnu og samskiptum í lausn verkefna
 - skilið og tengt hugmyndir annarra og borið saman við eigin hugmyndir
 - borið saman, túlkað og útfært eigin hugmyndir og annarra, munnlega og skriflega
 - beðið kennara og féлага, kunnuga og ókunnuga um skýringu og aðstoð á viðeigandi hátt
 - undirbúið og flutt munnlega greinargerðir, frásagnir og skýrslur
 - notað almennar samskiptareglur við lausn hópverkefna
 - notað íslenskt stafróf og mismunandi íslenskan ritstíl

Nemandi geti

Lestur og ritun	- nýtt sér yfirlitslestur til að auðvelda lesskilning með því að skoða efnisyfirlit, kaflaheiti, undirtitla og inngang- aðlagað ritstíl að munnlegum flutningi eftir aðstæðum og áheyrendum- nýtt sér athugasemdir kennara og nemenda í ritun og endurritun- greint og dregið saman aðalatriði og/eða viðeigandi upplýsingar úr texta- gert sér grein fyrir að framsetning upplýsinga getur verið menningarbundin- haft stafsetningu og frágang ritaðs máls í samræmi við íslenskar reglur- rökstutt breytingar og/eða vinnuaðferðir við lausn verkefna- skilið leiðbeiningar um vinnslu mismunandi ritunarverkefna- skrifað bréf og nýtt sér tölvusamskipti, bæði formlega og óformlega
Námsgreinar	- tjáð sig í ræðu og riti og skilið orðaforða, hugmyndir, hugtök og textaeinkenni sem tengjast einstökum námsgreinum- notað og sýnt kunnáttu og leikni í ýmsum námsgreinum- tengt nýjar upplýsingar fyrri þekkingu
Námstækni og gagnrýnin hugsun	- fært rök fyrir máli sinu, sannfært og metið eigin hugmyndir og athafnir annarra- greint, skýrt, dregið saman og flokkað upplýsingar- rannsakað skilgreint efni og dregið ályktanir- þekkt og notað rannsóknaraðferðir- rýnt í, spáð fyrir og áttað sig á menningarbundnum mismun texta og ritstíls

Nemandi geti

- tekið glósur, gert útdrætti, greint og metið, m.a. innihald bóka, frásagna og kvikmynda
- greint aðalatriði frá aukaatriðum
- tengt verkefni við eigin reynslu og áttað sig á því hvenær hún á við
- áttað sig á námstækni og leyst verkefni á viðeigandi hátt
- nýtt sér upplýsingatækni, bókasöfn, orðabækur og sérfræðinga, efni í gagnabönkum og á Netinu við öflun og miðlun þekkingar
- nýtt sér þekkingu og athafnir annarra og tengt og aðlagað eigin þekkingu og athafnir
- dregið beinar og óbeinar ályktanir af hegðun og orðum annarra og brugðist við á viðeigandi hátt
- notað Netið til að afla sér upplýsinga um mál og menningu heimalandsins og hafa samband við fólk af sama þjóðerni hér á landi og erlendis
- nýtt sér upplýsingar á móðurmáli við lausn verkefna á íslensku
- aflað sér upplýsinga um framhaldsnám og atvinnumöguleika, t.d. á Netinu
- sett sér markmið sem miða að farsælum starfsframa
- metið eigin framvindu í námi, kunnáttu, mál og menningarfærni
- valið bestu aðferðina við lausn einstakra verkefna
- skoðað atriði frá ýmsum hliðum til að dýpka skilning

Prep í námi

Skipulag íslensku sem annars tungumáls á einstökum skólastigum grunnskóla tekur mið af aldri, þroska og þörfum nemenda á hverju stigi, þ.e. í 1.-4. bekk, 5.-7. bekk og 8.-10. bekk. Áföngunum er skipt niður í þrep sem miðast við kunnáttu í íslensku, þ.e. í fyrsta lagi miðað við byrjendur, svo lengra komna, lengst komna og loks svo nefnda brú yfir í almennt nám. Nemendur geta verið staddir á ýmsum þrepum á hverju skólastigi óháð aldri og almennum þroska. Þrepin miðast við hvað nemandi, sem kemur í íslenskan skóla innan hvers áfanga, þarf að kunna sem byrjandi, lengra kominn o.s.frv. Áfangamarkmið allra námsgreina, þar á meðal í íslensku sem öðru tungumáli, má síðan laga að málfærni hvers hóps eða einstaklings.

Byrjendur

- Nemendur, sem hafa litla sem enga kunnáttu í íslensku, eru skilgreindir sem byrjendur.
- Á þessu stigi eru samskipti mjög takmörkuð og aðeins með hjálp látbragðs, sýnikennslu og mynda.
- Eftir því sem skilningur eykst fara nemendur að endurtaka og nota einstök orð og orðatiltæki til að tjá sig.
- Skilningur fæst með hjálp mynda og þýðinga yfir á móðurmálið.
- Nemendur geta byrjað að skrifa orð og stuttar setningar sem oftast bera mikinn keim af móðurmáli, bæði hvað varðar málfræði, framburð og textameðferð.
- Setningarnar eru mjög einfaldaðar (kyn- og fallendingum oftast sleppt o.s.frv.).
- Nemendur eru mjög misfljótir að geta tjáð sig og er langur „þögull tími“ eðlilegur hluti af máltökuferli margra barna.

Lengra komnir

- Nemandi skilur flóknara mál með útskýringum og endurtekningum.
- Orðaforði og málnotkun eykst, sérstaklega föst orðatiltæki sem notuð eru oft í daglegu lífi.

- Nemendur geta notað íslensku sér til framdráttar í dagsins önn en geta ekki tjáð allt sem þeim liggur á hjarta vegna takmarkaðs orðaforða og málfræði.
- Málnotkun vikur þó nokkuð málfræðilega frá viðurkenndri málnotkun.
- Nemendur eiga erfitt með að skilja skólamál og skilja texta námsbóka.
- Skilningur er mismunandi eftir bakgrunnsþekkingu og lestrarkunnáttu.
- Ritun einkennist af móðurmálinu og takmarkaðri málfræði.

Lengst komnir

- Nemendur geta bjargað sér á almennu, daglegu máli.
- Yngri börn geta talað nokkurn veginn hreimlaust.
- Málið er einfalt en nokkurn veginn villulaust.
- Nemendur eiga enn erfitt með að skilja langa texta sem þeir virðast lesa auðveldlega og talað mál sem slitið er úr samhengi og fjallar um huglæg efni.
- Sjaldgæf orð og orðasambönd, máltæki, huglæg hugtök og textar úr samhengi vefjast fyrir þeim, svo og flókin setningaskipan.
- Ritun nálgast markmálið, þó með einhverjum villum.

Brú yfir í almennt nám

- Nemendur skilja skólamál og texta, auka orðaforða jafnt og þétt og málnotkun á töluðu og rituðu máli nálgast málkunnáttu jafnaldra.
- Nemendur kunna nóg í íslensku til að auka málfærni upp á eigin spýtur og geta leiðrétt sig eins og við á.

ÍSLENSKA FYRIR HEYRNARLAUSA

Inngangur

Heyrnarlaus börn læra ekki íslensku (þjóðtunguna) á sama hátt og heyrandi börn, þau hafa ekki heyrn og heyra því ekki málið (íslensku) í umhverfinu. Hafi heyrnarlaust barn táknmálsfyrirmyndir strax frá upphafi, byggir það upp málþroska sinn á sama hátt og heyrandi barn. Í 90-95% tilvika fæðist heyrnarlaust barn inn í heyrandi fjölskyldu. Barnið þarf því að reiða sig á tilteknar aðstæður til að eignast sitt fyrsta mál. Því er afar brýnt að samfélagið gripi strax inn í og skapi þær aðstæður fyrir heyrnarlaust barn að það eignist sitt fyrsta mál og læri síðan þjóðtunguna á þeim grunni. Samfélagið verður að bjóða heyrnarlausum börnum upp á aðstæður í leikskóla og grunnskóla sem henta þeim best, þ.e. að fá að læra og þroskast á eigin forsendum. Eins þurfa foreldrar að eiga greiðan aðgang að táknmálsnámi. Mikilvægt er að traust samstarf sé á milli heimila og skóla um sérstaka íslenskukennslu heyrnarlausra og táknmálskennslu.

Á undanförunum árum hefur hér á landi verið fylgt svokallaðri tvítýngisstefnu. Forsenda tvítýngisstefnunnar er að ganga út frá táknmáli, þ.e. að öll kennsla fari fram á táknmáli og nemendur læri síðan önnur mál á þeim grunni. Vænta má betri árangurs þessara barna fái þau að læra annað mál á táknmáli. Það er mjög mikilvægt að borin sé jöfn virðing fyrir báðum málunum, þ.e. táknmálinu og íslensku.

Í íslensku samfélagi, þar sem langflestir eiga íslensku sem móðurmál og allar almennar upplýsingar eru gefnar á íslensku (sbr. dagblöð, tímatöflur strætisvagna, skilti hvers konar o.fl.), verður hinn heyrnarlausli að geta tileinkað sér þjóðtunguna. Skapa verður skilyrði til þess.

Skólinn verður að sjá fyrir metnaðarfullri íslenskukennslu sem hentar heyrnarlausum nemendum.

Hinn heyrnarlausni verður að læra annað tungumál í gegnum sjón en ekki heyrn og tal eins og þeir sem hafa fulla heyrn. Hann mun aldrei nota málið á sama hátt og hinir heyrandi, samskiptin byggjast á ritun og lestri, þ.e. á ritmálinu.

Kennsla heyrnarlausra í íslensku í grunnskólum á að veita nemendum möguleika til að þróa þekkingu sína á því hvernig íslenska ritmálið er upp byggt og hvernig það er notað. Einnig þarf að auka kunnáttu þeirra í að lesa, tjá sig og skrifa, veita þeim tækifæri til að lesa bókmenntir, tileinka sér góðar lestrarvenjur og kynnast íslenskri menningu.

Í íslensku ritmáli má finna ýmis menningarleg auðæfi þjóðarinnar. Ritmálið er samskiptamiðill manna og milli manna og samfélags. Þess vegna verður skólinn að ábyrgjast að nemendur læri ekki einungis að nota íslenskt mál í ritun, nemendur verða líka að öðlast öryggi í málnotkun sinni.

Nám og kennsla

Kennsla í íslensku fyrir heyrnarlaus börn verður að taka mið af því að börnin eru að læra sitt annað mál og aðaláherslan verður að vera á ritmálið því að sá heyrnarlausni lærir íslensku í gegnum sjón en ekki heyrn.

Forsenda þess að heyrnarlausir geti tekið virkan þátt í samfélaginu er að þeir geti notað íslenskt ritmál til viðbótar við táknmálið. Hlutverk skólans er að stuðla að því að nemendur verði tvítyngdir við lok grunnskóla, þ.e. með táknmál sem fyrsta mál og íslensku sem annað mál.

Í þessari námskrá eru sett sérstök lokamarkmið fyrir íslenskukennslu heyrnarlausra. Lokamarkmiðin eru sett í nánnum tengslum við lokamarkmið táknmálakennslu fyrir

heyrnarlausu og lokamarkmið íslensku almennt. Einnig eru sett áfangamarkmið fyrir þrjú stig grunnskóla, þ.e. 1.-4. bekk, 5.-7. bekk og 8.-10. bekk. Ekki eru sett sérstök þrepamarkmið fyrir þessa kennslu en ætlast er til þess að áfangamarkmiðin verði útfærð í skólum í ljósi áfangamarkmiða og þrepamarkmiða námskrár í íslensku eftir því sem kostur er miðað við þroska og aðstæður nemenda. Þrepamarkmið námskrár í íslensku gilda einnig fyrir heyrnarlausu eftir því sem við verður komið, en í þessari námskrá eru einkum sett sérstök markmið í íslensku fyrir heyrnarlausu nemendur.

Námsmat

Námsmat heyrnarlausra í íslensku byggist á símati á verk-efnavinnu og frammistöðu nemenda og formlegum prófum í 5.-10. bekk í samræmi við markmið og inntak námsins og skal taka til sem flestra þátta í námi nemandans.

Æskilegt er að leggja fyrir greinandi próf af ýmsu tagi í byrjun skólagöngu og oftár ef þurfa þykir. Mat á stöðu barns í upphafi skóla á að miklu leyti að byggjast á athugun og persónulegu mati kennara og annarra sérfræðinga.

Í 1.-4. bekk er hægt að meta

- lestur, lesskilning, orðaforða
- tjáningu
- ritun
- áhorf

Í 5.-7. bekk er hægt að meta

- lestur, lesskilning, orðaforða, lestraráhuga, myndlestur
- bókmenntir
- ritun, skrift, frágang, stafsetningu og frjálsa ritun
- málfræði
- tjáningu
- áhorf

Í 8.-10. bekk er hægt að meta

- lestur, lesskilning, orðaforða, lestraráhuga, myndlestur, nákvæmnis- og leitarlestur
- ritun, stafsetningu, greinarmerki, frjálsa ritun og sérstök ritunarverkefni þar sem fara á eftir ákveðnum fyrir mælum
- bókmenntir
- málfræði
- tjáningu
- áhorf

Lokamarkmið í íslensku fyrir heyrnarlausu

Í almennum hluta aðalnámskrár kemur fram að eðli lokamarkmiða sé að gefa heildarsýn yfir stefnu í einstökum námsgreinum sem kenndar eru í grunnskóla. Lokamarkmið í íslensku fyrir heyrnarlausu tilgreina almennan tilgang námsins í öllum námsþáttum greinarinnar. Áfangamarkmiðin fylgja svo í kjölfarið þar sem fram kemur útfærsla á einstökum skólastigum. Markmiðin í táknmáli og íslensku fyrir heyrnarlausu mynda ákveðna heild. Markmiðin eru leiðarvísir í öllu skólastarfi og liggja til grundvallar skólanámskráargerð, áætlunum um nám og kennslu og námsmat. Markmiðin eru einnig grundvöllur undir mat á gæðum skólastarfs.

Nemandi

Lestur

- geti lesið og skilið að mestu leyti það fjölbreytlega efni sem nauðsynlegt er í einkalífi, atvinnulífi eða frekara námi, svo sem upplýsingaefni af ýmsu tagi, bækur, dagblöð, dreifibréf og opinber eyðublöð
- geti lesið nokkuð flóknar leiðbeiningar, t.d. handbækur og leiðbeiningabæklinga af ýmsu tagi
- geti fylgst með og lagt sjálfstætt mat á ýmiss konar áróðursefni, s.s. auglýsingar, stjórn mála-áróður og fréttáflutning og greint hann frá mál-efnalegum rökum
- tileinki sér notkun bókasafna og gagnabanka, þar með taldar upplýsingar sem hægt er að nálgast á Netinu
- geti lesið ritað mál og þýtt skýrt og eðlilega yfir á táknmál þannig að áhorfendur fylgist með

Nemandi

- Tjáning, umræður, rökræður og endursögn**
- geti tjáð sig skipulega á táknmáli og ritaðri íslensku
 - geti tjáð skoðanir sínar og reynslu og fært rök fyrir máli sinu og gagnrýnt skipulega málflutning
 - geti tekið þátt í flóknum umræðum og spurt við-eigandi spurninga
 - geti tekið tillit til þeirra sem hann ræðir við og virt skoðanir þeirra
 - geti sagt frá efnisinnihaldi og lagt mat á það
 - geti nýtt sér af öryggi textasíma/tölvu til sam-skipta, tjáningar og upplýsingaöflunar

- Áhorf**
- tileinki sér ýmis flókin fyrirmæli á táknmáli og spyrji viðeigandi spurninga til skýringar og fylgi fyrirmælum
 - geti fylgst með umfangsmiklum skýringum eða umræðum á táknmáli
 - geti fylgst vel með táknmálstúlki túlka mismun-andi efni, skilið það, skilgreint og metið
 - öðlist leikni í því að skoða hvers kyns myndrænt efni á gagnrýninn og uppbyggilegan hátt
 - geti nýtt sér bókmenntaverk og annað efni á táknuðum myndböndum
 - þjálfist í að vera góður neytandi menningarlegs efnis í sjónrænu formi
 - geti tekið saman aðalatriði þess sem horft var á

- Ritun**
- nái góðum tókum á stafsetningu og frágangi ritaðs máls
 - móti sér persónulega og skýra rithönd
 - þekki og geti nýtt sér þau málfræðihugtök sem koma við sögu í umfjöllun um stafsetningu og frágang ritaðs máls
 - geri sér grein fyrir helstu reglum um orðaröð í íslensku og átti sig á þeim mun sem þar er miðað við orðaröð í táknmáli

Nemandi

- geri sér grein fyrir því í hverju munur á mismunandi málsniði og ólíkum stíltegundum getur verið fólgin
- geri sér grein fyrir mikilvægi þess að nota orðtök og málshætti rétt
- þekki helstu reglur um stafsetningu og greinarmerkjasetningu og geti beitt þeim
- geti nýtt sér handbækur og leiðréttingarforrit við frágang ritaðs máls þegar það á við
- geti sett ritað efni upp á tölvutæku formi í dálka, töflur eða vefsíður eftir því sem þörf krefur
- öðlist hæfni til að hafa margvísleg tölvusamskipti við jafnaldra á Íslandi, bæði heyrnarlausu og heyrandi, t.d. með notkun á tölvupósti, þátttöku í netráðstefnum og spjallrásum á Netinu

Bókmenntir

- lesi fjölbreytta íslenska bókmenntatexta, bæði forna og nýja
- fái nokkra innsýn í íslenska bókmenntasögu frá miðri 19. öld og til nútímans og tengsl bókmennta við mismunandi menningarstrauma og tísku á þessu tímabili og helstu þjóðfélagsbreytingar
- lesi og læri utanbókar a.m.k. tíu ljóð frá síðustu 150 árum
- hafi lesið og rætt um úrval ljóða, hefðbundinna og óhefðbundinna, eftir íslenska höfunda síðustu 150 ára
- öðlist innsýn í ólík einkenni í skáldskap höfunda síðustu 150 ára og hvernig þau tengjast mismunandi stefnum og straumum í menningu og listum
- átti sig á því hvernig skáldskapur getur aukið skilning okkar á mannlegu eðli og eigin tilfinningum og annarra
- lesi og ræði um a.m.k. eina langa Íslendingasögu eða sem því svarar af styttri sögum eða þáttum
- sjái a.m.k. eina túlkaða leiksýningu á sviði eða myndbandi og ræði um hana og eðlismun leikrits og sögu

Nemandi

- lesi og ræði a.m.k. fimm bóksögur fyrir unglinga og fullorðna, gjarna einhverja þýdda úr erlendu máli
- lesi og ræði um fjölbreytta stutta lausamálstexta, einkum eftir helstu íslenska höfunda frá síðustu 150 árum
- geti skýrt og greint texta sem nemandi hefur ekki séð áður

Málfræði

- þekki meginskiptingu orðaforðans í fallorð, sagn-orð og óbeygjanleg orð
- átti sig á mun opinna og lokaðra orðflokka
- hafi fengið yfirlit yfir meginatriði málkerfisins og sé kunnugur öllum helstu beygingarformum íslenskrar tungu
- átti sig á mun reglulegrar og óreglulegrar beygingar
- þekki og geti nýtt sér þau málfræðihugtök sem notuð eru við lýsingu á mismunandi málsniði og stíl ritaðs máls
- kannist við helstu breytingar íslensks máls frá fornmáli til nútímamáls
- þekki það sem er líkast og ólíkast með íslensku og táknmáli og málum nágrannaþjóða
- kannist við málfræðilegan mun talmáls og ritmáls
- hafi innsýn í mállýskumun í íslensku hvað varðar m.a. framburð, orðaforða og beygingar
- átti sig á hugtökunum rétt mál og rangt, gott og vont, formlegt og óformlegt
- skilji tengsl orðtaka og málshátta við ólíka þjóð-félags- og atvinnuhætti

Áfangamarkmið í íslensku fyrir heyrnarlausra við lok 4. bekkjar

Á þessu skólastigi er lagður grunnur að íslenskukennslu og lestrarnámi heyrnarlausra nemenda.

Nemendur kynnast bókmenntum af ýmsu tagi, þjóðsögum, ævintýrum, goðsögnum, stuttum sögum, skopsögum, vísum og ljóðum með upplestri sem er þýddur yfir á táknmál fyrir þau, ef til vill á myndbandabók.

Nemendur vinna með þessar bókmenntir fyrst á táknmáli. Markmiðið er að þeir geti endursagt á táknmáli og svarað spurningum um innihald og læri vísur og ljóð sem hafa verið þýdd á táknmál. Einnig er leikræn tjáning mikið notuð. Á þessu stigi er þeim jafnframt gerð grein fyrir grunninum að táknmálmálfræði sem hentar þessum aldurshópi, t.d. hugtökunum táknmálsrammi, hlé, próform og staðsetning.

Síðan er þessi bókmenntatexti notaður í íslenskukennslunni og lestrarnáminu þar sem nemendur þjálfast í því að þýða íslenskan texta yfir á táknmál. Þeir bera saman íslenskar setningar og táknmálssetningar og læra þannig að aðgreina málin og öðlast skilning á því að hægt er að tjá það sama á íslensku og á táknmáli. Á sama tíma æfast þeir í því að skrifa niður endursagnir og eigin frásagnir og byrja að lesa einfalda texta.

Við lok 4. námsárs á nemandi að

- Lestur**
- hafa aðgreint málin, táknmál og íslensku, bæði í skólanum og á heimilum
 - skilja að hægt er að segja það sama á íslensku og táknmáli
 - skilja að texti hefur ákveðið innihald
 - þekkja stafina í íslenska stafrófinu, á táknmáli (fingrastafróf) og á íslensku (framburður, vara-lestur)
 - geta stafað sjálfur á táknmáli (fingrastafróf) helstu mannanöfn og staðarnöfn sem tengjast honum persónulega
 - geta lesið af stöfun á táknmáli (fingrastafróf) og sett sömu upplýsingar niður á blað eða endurtekið sjálfur (stafað á táknmáli)
 - vera skiltalæs á helstu upplýsingar í nánasta umhverfi sínu
 - geta lesið og þýtt af íslensku yfir á táknmál einföld skilaboð
 - geta lesið og þýtt yfir á táknmál og skilið í heild sinni einfaldan íslenskan texta og sögur þar sem koma fyrir algeng orð og stuttar setningar
 - vita hvað helstu greinarmerkin standa fyrir
- Tjáning, umræður, rökræður og endursögn**
- geta tjáð sig á táknmáli og lítillega á ritaðri íslensku
 - geta sagt frá atburðum
 - geta svarað spurningum
 - geta skipst á skoðunum við aðra
 - hafa kynnst textasíma/tölvum til samskipta
- Ahorf**
- geta lesið af stöfun á táknmáli
 - geta lesið af og skilið einfaldar upplýsingar, sögur eða ljóð sem sögð eru á táknmáli, beint eða af myndbandi
 - geta farið eftir einföldum fyrirmælum á táknmáli

Við lok 4. námsárs á nemandi að

- Ritun**
- geta ritað stóra og litla stafi í íslenska stafrófinu
 - geta ritað mannanöfn og staðarnöfn úr nánasta umhverfi með stórum upphafsstaf og kunnri almennar reglur um stóran staf
 - geta ritað einföld skilaboð
 - geta ritað einfaldar setningar, að minnsta kosti eftir setningafræði táknmálsins
 - hafa kynnst þeirri upplýsingatækni sem hentar heyrnarlausum (t.d. tölvum og textasíma, myndböndum og bókasafni) og þjálfast í að nota hana
- Bókmenntir**
- hafa kynnst völdum þjóðsögum, ævintýrum, gaman-sögum, vísu, ljóðum, leikritum og öðrum sögum í gegnum upplestur á táknmáli sem seinna er tengt íslenskukennslunni
 - hafa lært að nýta sér myndbanda- og bókasafn og gagnasöfn á Netinu
 - hafa tekið þátt í leikrænni tjáningu bókmennta-verka
 - geta endursagt á táknmáli innihald úr sögum
 - hafa lært nokkur algeng ljóð og söngtexta og geta flutt þá á táknmáli
- Málfræði**
- þekkja íslenska stafrófið
 - þekkja nöfn og orð í nánasta umhverfi í ýmsum beygingarmyndum
 - kunna einhver skil á sérnöfnum og samnöfnum, andheitum og samheitum, samsettum orðum, eintölu og fleirtölu

Áfangamarkmið í íslensku fyrir heyrnarlausra við lok 7. bekkjar

Í íslenskunámi heyrnarlausra er táknmálið grundvöllur allrar vinnu, bæði við kennslu og sem það mál sem nemendur tengja íslenskukunnáttu sína við. Eftirfarandi umfjöllun um nám og kennslu miðast við 5.-10. bekk.

Málfræði tákn máls er meginforsenda þess að nemendur geti lært íslenska málfræði. Þar með hafa þeir þann grunn sem þarf til að byggja á og hægt er að vísa í til samamburðar. Æskilegast er að nota merkingarríkan texta sem nemendur þekkja og skilja og hafa jafnvel samið sjálfir til að leiða þeim fyrir sjónir að málfræðin er órjúfanlegur hluti rit máls og kunnáttu í henni eykur færni í rit máli.

Í bókmenntum eru markmiðin mjög svipuð og í almennri námskrá í íslensku. Leiðirnar hljóta þó alltaf að vera frábrugðnar, þ.e. byrjað er á að leggja innihaldið fyrir á tákn máli, góðum tíma er eytt í umræður um efnið til að dýpka skilning og ýta undir gagnrýna hugsun. Þá er tekið til við lesturinn og þess gætt að lesskilningur sé ávallt fyrir hendi og að lokum hefst sjálft ritunarferlið. Þar er að mörgu að hyggja, nemendur þurfa að koma hugsunum sínum í orð og hér skal enn og aftur bera saman uppbyggingu íslensks rit máls og tákn máls. Námsþættirnir áhorf og ritun eru vel til þess fallnir að tengja saman íslensku og tákn mál undir handleiðslu bæði tákn máls- og íslenskukennara.

Leggja ber áherslu á að nemendur nái viðunandi færni í rit máli þar sem framtíðarnám og -starf getur krafist þess að þeir geti skrifað skýrslur, ritgerðir, bréf, atvinnuumsóknir, lesið námsbækur, fræði- og menningarrit.

Mikilvægt er að lesnir séu textar frá ýmsum tímum og með merkingarríku innihaldi. Með aðstoð kennara geta bókmenntir aukið viðsýni og upplifun nemenda og mætt þörf þeirra fyrir gott mál, ýtt undir forvitni og áhuga á lífi fólks

í samtímanum. Kennarar þurfa að ráða miklu um val lesfnis en jafnframt að hvetja nemendur til að velja bækur. Markmiðið með frjálsum lestri er einkum að örva lestrargleði nemenda og glæða máltilfinningu þeirra. Veita skal nemendum innsýn í bókmenntasögu Íslendinga, m.a. smásögur og ljóð en auk þess sýnishorn fornbókmennta, þjóðsagna, ævintýra, gamansagna og þýddra bókmennta. Verk eftir heyrnarlausu höfunda geta aukið áhuga og vídd í bókmenntanámi. Einnig ber að sinna myndefni og efla skilning nemenda á boðskap þess og áhrifamætti. Eins og áður segir getur bókmenntavinna auðveldlega fléttast inn í táknmálaskennslu, bæði í umræðum um verk og persónulega túlkun á því.

Í ljóðakennslu ber fyrst og fremst að leggja áherslu á innihald og túlkun ljóðsins en kynna líttillega fyrir nemendum reglur bragfræðinnar og þróun í íslenski ljóðlist.

Mikilvægt er að tengja bókmenntakynningu við aðra þætti íslenskukennslunnar á markvissan hátt. Í því felst m.a. að nemendur fái þjálfun í mismunandi lestri með því að lesa suma texta af nákvæmni en aðra hraðar, endursegja texta á táknmáli, fara með ljóð á táknmáli sem þeir hafa lært, að nemendur þjálfist í ritun með því að reyna að skrifa texta af svipaðri gerð og þeir lesa, bæði með útdrætti og með því að semja sjálfir bókmenntalega texta og setja upp stutta leikþætti úr innihaldi textans.

Persónuleg ritun er einnig veigamikill þáttur í að auka orðaforða og lesskilning. Markvisst má auka orðaforða nemenda með því að nota reynsluheim og áhugasvið þeirra. Auk frumsaminna ritverka er nauðsynlegt að nemendur æfist í að skrifa endursagnir þar sem reynir á athygli þeirra og úrvinnsluhæfni sem og að þeir öðlist innsýn í heimildavinnu með notkun handbóka, uppfléttirita, gagnasafna og Netsins.

Við lok 7. námsárs á nemandi að

- Lestur**
- geta lesið á viðunandi hraða og skilið texta af ýmsu tagi, jafnt sögur, ævintýri, ljóð og fræðandi texta
 - geta lesið upp frumsaminn texta eða texta eftir aðra um margvíslegt efni sem kemur fyrir í ýmsum námsgreinum
 - geta dregið ályktanir út frá texta og rökstutt þær og svarað spurningum úr honum
 - kunna að nota orðabók, handbækur, gagnasöfn og Netið til upplýsingaöflunar
 - geta lesið bækur/blöð sér til gagns og ánægju
 - geta þýtt innihald úr léttum lesnum texta yfir á táknmál
- Tjáning, umræður, rökræður og endursögn**
- hafa þjálfast í að skiptast á skoðunum við aðra um ólík viðfangsefni, svo sem bókmenntir, námsefni og dægurmál
 - gera greinarmun á orsök og afleiðingu og skoðunum og staðreyndum
 - geta sagt skýrt og skipulega frá
 - geta nýtt sér að einhverju leyti textasíma og tölvu til samskipta og upplýsingaöflunar
 - vera fær um að taka þátt í samræðum
 - geta táknað frumsaminn texta eða texta eftir aðra um margvíslegt efni í ýmsum námsgreinum
- Áhorf**
- hafa þjálfast í að nýta sér táknmálstúlk
 - geta nýtt sér ýmiss konar fræðslu og affreyngar efni, sögur/ljóð á léttu máli sem sögð eru á táknmáli eða textuð, t.d. á myndböndum eða í sjónvarpi
 - geta fylgst með samræðum á táknmáli
- Ritun**
- geta skrifað um persónulega reynslu og staðreyndir
 - geta tekið gagnrýni á ritverk sín og unnið úr henni á jákvæðan hátt

Við lok 7. námsárs á nemandi að

- geta notað hjálpargögn við ritun, svo sem orðabækur og leiðréttingarforrit
- hafa tileinkað sér grundvallarreglur í stafsetningu, t.d. reglur um n, nn, y, ý, ey, og j
- geta skrifað útdrætti, endursagnir, póstkort, bréf og tölvupóst
- geta notað greinarmerki og gera sér grein fyrir helstu atriðum greinarmerkjasetningar
- geta notað rétta orðaröð í eigin ritsmíðum
- hafa náð tökum á rétri fingrasetningu og ritvinnslu á tölvum
- geta gagnrýnt markvisst eigin verk og annarra
- geta skrifað skýrt og vandað allan frágang

Bókmenntir

- geta lesið og skilið ólíka texta og haft lestrarlag á táknmáli í samræmi við efnið
- gera sér grein fyrir aðalatriðum í texta, jafnt á táknmáli sem rituðum texta
- draga ályktanir og rökstyðja þær
- hafa lesið bækur reglulega sér til ánægju
- þekkja ýmis hugtök tengd bókmenntum
- taka afstöðu til texta sem hann les
- geta aðgreint meðvitað íslenskan texta og táknmál
- hafa unnið með og lært ljóð utanbókar og algenga söngtexta
- hafa fengið tækifæri í skólanum til að lesa bækur að eigin vali
- hafa þjálfast í að tjá sögur og ljóð á táknmáli og í upplestri á táknmáli
- hafa lesið úrval þjóðsagna, ævintýra, skopsagna og sagna úr goðafræði
- geta gert sér grein fyrir nokkrum meginhugtökum sem tengjast bókmenntum, t.d. aðal- og auka-persónum og ljóðstöfum

Við lok 7. námsárs á nemandi að

Málfræði

- hafa unnið með ýmis hugtök í málfræði, t.d. eintölu og fleirtölu nafnorða, fallbeygingu, lýsingarorð og stigbreytingu þeirra, fornöfn og sagnir, samsett orð, viðskeyti, samheiti og andheiti
- hafa borið saman íslensku og táknmál að einhverju leyti málfræðilega
- hafa fengist við orðmyndun
- hafa unnið með orðflokka

Áfangamarkmið í íslensku fyrir heyrnarlausar við lok 10. bekkjar

Við lok 10. námsárs á nemandi að

- (Sjá umfjöllun um áfangamarkmið bls. 120-121)
- Lestur**
- vera orðinn góður lesandi bókmennta og afþreyingarefnis
 - geta lesið smásögur og ýmiss konar frásagnir og metið þær
 - geta lesið leikrit (eða brot úr þeim), íslensk eða þýdd
 - geta áttað sig á því sem er ekki sagt berum orðum í ýmsum textum, þ.e. „lesið á milli línanna“
 - geta lesið ljóð og þýtt innihald á táknmál þannig að merking skili sér og form nái að njóta sín að einhverju leyti (það komi fram á táknmáli að þetta sé ljóð en ekki annars konar texti)
- Tjáning, umræður, rökræður og endursögn**
- geta tjáð skoðanir sínar
 - geta tekið þátt í umræðum á táknmáli og spurt viðeigandi spurninga til skýringar
 - geta gagnrýnt og fært rök fyrir máli sínu
 - vera gagnrýninn á áróður og greina hann frá mál-efnalegum rökum
 - geta gefið fyrirmæli
 - geta endursagt efnisinnihald á táknmáli og lagt mat á innihald
 - geta tjáð sig í textasíma/tölvu af öryggi
- Áhorf**
- hafa tileinkað sér töluvert löng og flókin fyrirmæli á táknmáli
 - geta fylgst með umfangsmiklum skýringum eða umræðum á táknmáli
 - geta tekið saman aðalatriði þess sem horft var á
 - geta horft með gagnrýnum augum á fréttir, auglýsingar, umræðuþætti (á táknmáli) í sjónvarpi eða af myndbandi
 - geta nýtt sér táknmálstúlk við ýmsar aðstæður

Við lok 10. námsárs á nemandi að

- vera fær um og áhugasamur um að nýta sér menningarlegt efni í myndformi
- hafa þjálfast í að meta gildi og gæði listræns efnis og afþreyingarefnis (á táknmáli eða textaðs efnis) í leikhúsi, kvikmyndahúsi, á myndböndum og sjónvarpi

Ritun

- hafa náð leikni í ritun margvíslegra texta og geta notað viðeigandi hjálpargögn, s.s. orðabækur og leiðréttingarforrit
- geta skipt í efnisgreinar og kafla á viðeigandi hátt
- geta skrifað formlegt bréf og atvinnuumsókn með æviágripi
- geta sagt frá sama atburði / lýst sama hlut á mismunandi vegu eftir því hver viðtakandinn er
- geta skrifað skýrt og skilmerkilega um eigin reynslu og viðbrögð við henni
- átta sig á mismunandi stílgildi samheita og geta valið á milli þeirra eftir því sem við á
- hafa náð leikni í að endursegja munnlega frásögn í rituðu formi
- geta skrifað hjá sér athugasemdir um aðalatriði þess sem hann sér eða les, t.d. í kennslustundum
- geta samið ritgerð og skýrt skoðanir sínar þar sem hann er fær um að rökstyðja mál sitt
- hafa skrifað lausamálstexta og gert nokkrar tilraunir með mismunandi stíl
- geta nýtt sér tölvu markvisst í samskiptum við jafnaldra og hafa tekið þátt í netráðstefnum og spjallrásum

Bókmenntir

- hafa lesið a.m.k. eina Íslendingasögu í fullri lengd og fjallað um hana
- hafa lesið bókmenntir frá 19. og 20. öld, þýddar og frumsamdar
- geta lesið hefðbundin ljóð og óhefðbundin og gert greinarmun á þeim

Við lok 10. námsárs á nemandi að

- þekkja og geta notað hugtök eins og smásaga, skáldsaga, ævisaga, heimildasaga, viðtal, þula
- þekkja og geta nýtt sér hugtök á borð við rithöfundur, söguhöfundur, sögumaður, ljóðmælandi
- þekkja og geta nýtt sér í bókmenntagreiningu hugtök eins og myndlíking, viðlíking, andstæður, persónusköpun, timi og umhverfi, sjónarhorn, bein og óbein ræða o.s.frv., án þess að greiningin sjálf verði aðalatriði
- átta sig á mismunandi málfari og stíl bókmenntatexta
- kannast við hvernig breytingar á þjóðfélagsháttum endurspeglast í skáldskap síðustu 150 ára

Málfræði

- geta nýtt sér ýmis málfræðihugtök til að lýsa máli
- geta notfært sér handbækur, orðabækur, gagnasöfn á Netinu og kennslugögn í íslensku og táknmáli
- hafa fengið innsýn í mismunandi málsnið í íslensku eftir ólíkum hópum og aldri
- hafa áttað sig á íslenskri málstefnu
- geta borið saman íslensku og táknmál málfræðilega
- geta greint á milli hjálparsagnar og aðalsagnar og skilja hlutverk hjálparsagnar
- þekkja mun á sögnum í persónuhætti og fallhætti
- gera sér grein fyrir merkingarlegum mun nútíðar og þátíðar
- átta sig á merkingarlegu hlutverki viðtengingarháttar
- þekkja hlutlaus orð og gildishlaðin

TÁKNMÁL FYRIR HEYRNARLAUSA

Inngangur

Táknmál hefur grundvallarþýðingu fyrir málþroska, persónuleika og hugsun heyrnarlausra nemenda. Það er bæði samskiptatæki og merki þess hvað nemandinn er. Hjá heyrnarlausum er táknmálið mikilvægasta uppspretta þekkingar og leið til að taka þátt í íslenskri menningu og í menningu heyrnarlausra. Kennslan í þessari grein miðar að því að nemendur þroski mál sitt þannig að þeir fái sterka sjálfsmynd og skýran skilning á sjálfum sér og stöðu sinni í lífinu sem heyrnarlausir einstaklingar í heyrandi íslensku meirihlutasamfélagi. Kennslan á að stuðla að þroska þeirra sem tvítyngdra einstaklinga með táknmál sem fyrsta mál og íslenskt ritmál sem annað mál.

Táknmál gegnir lykilhlutverki í skóla fyrir heyrnarlausa og heyrnarskerta. Það þroskar hugsun nemenda og sköpunargáfu. Í málinu verður þekking sýnileg og meðfærileg. Málið hefur mikla þýðingu fyrir alla vinnu í skólanum og fyrir líf og starf nemendanna síðar. Skólinn ber ábyrgð á því að uppfylla þörf nemenda fyrir ríkulegt málumhverfi og góðar fyrirmyndir í táknmáli.

Þar sem táknmál hefur ekki ritmál er samræðan mikilvægasta vinnuaðferðin. Nemendur þroskast málfarslega í samræðum um mismunandi málefni, við ólíkar persónur og við mismunandi aðstæður. Í samræðum geta nemendur líka út frá reynslu sinni byggt upp þekkingu á því hvernig málið virkar í samskiptum fólks og gert sér betur grein fyrir eigin færni í málinu. Myndbönd/tölvur eru mikilvæg tæki til að skrá, varðveita og greina texta. Þekking á byggingu málsins gefur málþroska nýjar víddir; málin tvö, íslenska ritmálið og táknmál, má skoða hvort út frá öðru. Vítteskja

um eigin málnotkun, beiting þessarar vitneskju og ný þekking á málinu er allt samverkandi og stuðlar að auknum málþroska nemenda. Það styrkir líka vitundina um málið að gera sér grein fyrir að táknmál og raddmál eru að nokkru leyti háð sömu skilyrðum og að vita hvernig best er að notfæra sér táknmálstúlk. Nauðsynlegt er fyrir kennara að fylgjast stöðugt með þroska nemenda og vinnu þeirra. Miklu máli skiptir að bregðast fljótt við ef einhver nemandi þarf sérstaka aðstoð til að taka framförum.

Nám og kennsla

Aðalviðfangsefni greinarinnar er þekking á hlutverki, stöðu og byggingu táknmáls. Málþroski þýðir að hugtakaheimur nemenda víkkar, þeir verða öruggari í því að nota málið á tjáningarríkan hátt, en líka að ímyndunarafli þeirra þroskast. Táknmál er minnihlutamál á Íslandi en það miðlar fyrst og fremst íslenskri menningu. Íslenskar bókmenntir, sem nemendur kynnast ýmist í þýðingum eða í íslenskukennslunni, tilheyra einnig táknmálskennslunni. Bókmenntir í venjulegri merkingu eru ekki til á táknmáli. Mikilvægt er að nemendur fái aðgang að efni af ætt fagurbókmennta eða öðru efni þar sem lögð er áhersla á fræðslu því að slíkt efni hjálpar þeim að skilja heiminn og sjálfa sig og stuðlar að eigin þroska í notkun málsins.

Kennslan þarf að uppfylla þörf nemenda til að tjá hugsanir sínar og skynjun og til að fá hlutdeild í reynslu og upplifun annarra. Hún á líka að fræða um menningararfinn og umheiminn, um menningu heyrnarlausra og um þjóðleg og alþjóðleg samtök heyrnarlausra. Meginábyrgðin á málþroska nemenda hvílir á táknmálskennslunni, en þó bera allir kennarar sameiginlega ábyrgð og verða að vera sér meðvitaðir um þýðingu málsins fyrir námið. Nemendur, sem koma í skóla fyrir heyrnarlausa og heyrnarskerta, með áberandi galla í táknmáli, skulu fá einstaklingsbundinn stuðning við málþroska sinn. Markmiðin í kennslu táknmáls eru þó sameiginleg fyrir alla nemendur.

Mikilvægt er að traust samstarf sé milli heimila og skóla um táknmálskennslu.

Í þessari námskrá eru sett lokamarkmið fyrir táknmálskennslu fyrir heyrnarlausu í grunnskólum. Lokamarkmiðin eru síðan útfærð í sérstökum áfangamarkmiðum fyrir þrjú stig grunnskóla, þ.e. 1.-4. bekk, 5.-7. bekk og 8.-10. bekk. Loks eru sett sérstök þrepamarkmið sem miðast nokkurn veginn við hvert námsár grunnskólans. Þrepamarkmiðin eru nákvæmust og draga fram áhersluatriði í táknmálsnáminu á sviði munnlegrar samhæfingar, tungumála- og menningarþekkingar og bókmennta og textagerðar. Þrepamarkmiðin eru síðan útfærð nánar í skólanámskrám og einstaklingsnámskrám. Náin tengsl þurfa að vera milli táknmálskennslu og sérstakrar íslenskukennslu fyrir heyrnarlausu í grunnskóla sem nánar er skilgreind í sérstökum kafla.

Námsmat

Mat í táknmáli fer eftir því hversu langt nemandinn er kominn í málþroska, þ.e. hæfileika nemanda við að

- tjá eigin skoðanir, tilfinningar, þekkingu og hugmyndir með blæbrigðaríku móti og nákvæmlega, beita til þess mismunandi tækjum málsins og þeirri tilbreytingu sem sérhvert samhengi krefst
- auka við reynslu sína, bæði upp á eigin spýtur og í samvinnu við aðra, með því að lesa ólíkar tegundir táknmálstexta ásamt því að prófa aðra miðla með táknmáli
- íhuga markvisst reynslu sína og tjáningarmiðla

Námsmatið fer því eftir vaxandi færni nemandans í að beita táknmáli við að tjá sig, til að fá hlutdeild í því sem aðrir tjá og færni í að íhuga samhengi og skilja heiminn. Matið byggist einnig á því hvort nemandinn geri sér grein fyrir möguleikum táknmálsins. Það fer líka eftir því hversu sjálfstæður hann er í því að prófa og nota margvíslega tækni og því hversu örugglega hann nær málfarslegu valdi

á ýmsum aðstæðum. Einnig skal taka tillit til þekkingar á sögu og menningu heyrnarlausra.

Með táknmálstexta er átt við samfellda röð af táknmáli á myndbandi eða öðrum miðli.

Nemandi

Viðmiðanir fyrir ágætis- einkunn

- vinnur markvisst að því að gera mál sitt tjáningarrikt, rétt og skýrt
- getur greint innihald og form ólíkra texta og gerir sér grein fyrir mikilvægi þess að beita við það fræðiheimum og algengum hugtökum
- hagar lesmáta sínum eftir tilganginum með lestrinum og eftir innihaldi
- veitir athygli og hefur nokkurn skilning á því hvernig tjáningarmáti fólks er breytilegur eftir áttögum, kyni og félagslegum og menningarlegum bakgrunni
- notfærir sé mismunandi heimildir til að afla sér þekkingar á þróun táknmáls út frá sögu heyrnarlausra
- tekur frumkvæði í samræðum og hópvinnu og spyr viðeigandi spurninga
- getur bæði rökstutt eigin skoðanir, hlustað á aðra og rannsakað röksemdir þeirra
- finnur einkenni til að bera saman við skoðun á mismunandi táknmálstextum
- notar táknmál sitt til þess að læra og til þess að tjá hugsanir, skoðanir og tilfinningar
- prófar mismunandi aðferðir til að kynna vinnu sína
- vinnur nokkuð sjálfstætt að verkefnum og getur með lítilli aðstoð tekið til við nýja þætti
- vinnur að eigin verkefnum með því að nota bókasafn/myndbandasafn
- hefur þekkingu á margmiðlun og getur notað myndbönd/margmiðlun og aðra tækni til upplýsinga og við skráningu þeirra
- hefur staðgóða þekkingu á menningu heyrnarlausra

Lokamarkmið í táknmáli

Í almennum hluta aðalnámskrár kemur fram að eðli lokamarkmiða sé að gefa heildarsýn yfir stefnu í einstökum námsgreinum sem kenndar eru í grunnskóla. Lokamarkmið tákn máls tilgreina almennan tilgang námsins í þremur aðalþáttum greinarinnar. Áfanga- og þrepa-markmiðin fylgja svo í kjölfarið þar sem fram kemur útfærsla á einstökum skólastigum og námsárum. Markmiðin í táknmáli og íslensku fyrir heyrnarlausu mynda ákveðna heild. Markmiðin eru leiðarvísir í öllu skólastarfi og liggja til grundvallar skólanámskrágerð, áætlunum um nám og kennslu og námsmat. Markmiðin eru einnig grundvöllur undir mat á gæðum skólastarfs.

Nemandi

Munnleg samhæfing

- nái góðu valdi á táknmáli og geti tjáð sig við ólíkar aðstæður og með virðingu fyrir öðrum, vilji það og sýni áráði
- taki virkan þátt í umræðum um almenn málefni, fagleg mál og málefni líðandi stundar
- læri að laga táknmál að mismunandi aðstæðum
- læri að notfæra sér markvisst túlk við mismunandi aðstæður

Tungumála- og menningar- þekking

- greini bæði sjálfstætt og í samvinnu við aðra eigið mál, vinni með það og bæti
- þroski ímyndunarafl sitt með því að skapa með táknmáli
- þroski löngun til að læra táknmál
- læri að nota myndbönd, margmiðlun og aðra tækni til sköpunar og til að afla upplýsinga og skrá þær
- öðlist þekkingu á málinu og mikilvægi þess fyrir einstakling og samfélag
- þjálfist í táknmáli annarra landa og alþjóðlegu fingrastafrófi

Nemandi

- skilji grundvallarform og málfræðibyggingu tákn- máls
- geri sér grein fyrir að heyrnarlausir nota táknmál misjafnlega eftir aldri, kyni, menntun og aðstæðum
- greini það sem er líkt og ólíkt í byggingu og hlut- verki tákn máls og íslensku til að skoða eigið tví- tyngi í samhengi
- læri um sögu tákn máls
- læri um menningu heyrnarlausra eins og henni er miðlað í munnlegri geymd
- læri um sögu heyrnarlausra
- læri að nota eigin reynslu, hugsun og færni í mál- inu til að afla nýrrar þekkingar og festa hana í minni

Bókmenntir og textagerð

- skilji mismunandi tegundir tákn málstexta
- öðlist þekkingu á helstu íslenskum bókmennta- verkum af ýmsum toga og höfundum og völdu erlendu bókmenntaefni, m.a. eftir heyrnarlausa rithöfunda

Áfangamarkmið í táknmáli við lok 4. bekkjar

Börn á þessum aldri eiga í daglegu lífi að hafa náð þeirri færni að eiga samskipti við alla aldurshópa, geta skilið og tjáð sig. Markmiðið er að nemendur þjálfist í að nota málið við mismunandi aðstæður. Þá öðlast þeir færni í að tileinka sér ólík málsnið sem eykur vald þeirra og öryggi bæði í tjáningu og skilningi. Byggð er upp grunnþekking nemendanna í að átta sig á mismunandi mállýskum.

Táknmál og íslenska eru aðskilin mál og lögð er áhersla á notkun táknmáls í samskiptum við aðra. Þannig öðlast nemendur þá þekkingu frá samfélaginu sem er einstaklingnum nauðsynleg til að þroska félagslega hæfni.

Til að nemandinn nái að þroska jákvæða sjálfsmynd þarf að hann kynnast táknmáli og máli á ýmsu formi, í samskiptum, leiklist og myndformi. Sú upplifun veitir honum tækifæri til að skapa eigin texta og tækifæri til að tjá eigin hugsanir og tilfinningar.

Við lok 4. námsárs á nemandi að

- Munnleg
samhæfing**
- geta sagt frá og útskýrt athafnir daglegs lífs og eigin reynslu á táknmáli
 - geta endursagt á táknmáli frásagnir, sögur og greint frá upplýsingum
 - geta tekið þátt í samtölum og umræðum um mál-efni daglegs lífs
- Tungumála-
og menningar-
þekking**
- geta skilið innihald í frásögnum, sögum og upplýsingum á táknmáli
- Bókmenntir
og textagerð**
- geta nýtt sér almenn hjálpartæki til samskipta
 - hafa kynnst ýmsu bókmenntaefni, einkum sögum og ljóðum

Prepamarkmið í táknmáli fyrir 1. bekk

Nemandi

Munnleg samhæfing

- þroskist með ýmsum leikjum og spilum þar sem málið er mjög virkt
- auki orðaforða sinn með markvissum hætti og sæki reynslu utan skólans, ræði hana og örvi málnotkun með leik og leikrænni tjáningu
- þjálfist í að láta hlusta á sig í föstum frásagnartímum og þjálfist í að endursegja í samhengi, setja hluti í rétta röð, útskýra og lýsa
- æfist í að bíða eftir að komið sé að honum, taka orðið og gefa það frá sér í stærri hópum og fylgja fyrir mælum
- uppgötví og kynnist reglum í samtölum, t.d. hvernig á að byrja, halda áfram og enda samtal á táknmáli
- leiki sér með tákn- og handform
- hlusti á ævintýri, munnmæli og aðrar sögur
- leiksetji frásagnir og ævintýri
- þroski skilning á hugtökum með leik sem grunn að hugtakaskilningi í ýmsum námsgreinum

Tungumála- og menningar- þekking

- leiki og geri tilraunir með undirstöðuatriði, handform, myndunarstöðu, hreyfingu og látbrigði, uppgötví og kynnist því hvernig tákn verða til með samsetningu handa og látbrigða
- kynnist reglum um að bíða eftir að röðin komi að honum
- leiksetji og skoði mörkin milli hermíleiks, látbragðs og tákn máls
- kynnist því hvað textar og táknmyndir, t.d. af skiltum, þýða á íslensku og uppgötví að hægt er að þýða tákn mál yfir á íslensku
- leiki sér með og uppgötví tölutákn og kynnist ýmsum möguleikum til að gefa upp tölur, t.d. klukkutíma, dagsetningu, vikudag, mánuð, ár og aldur og kynnist tímatáknum
- leiki sér með stafrófið

Nemandi

- uppgötvi þau tilboð sem eru fyrir heyrnarlausu, t.d. Félag heyrnarlausra, félagsmiðstöð unglinga, Íþróttafélag heyrnarlausra og samfélag heyrnarlausra
- vinni með menningarlega sjálfsmynd sína og skoðanir með áherslu á þemu, t.d. „ég og fjölskylda mín“ og „ég og vinir mínir“

Bókmenntir og textagerð

- þjálfist í að hlýða á frásagnir á hverjum degi og geri tilraunir með það að búa til smásögur
- æfist í að lesa frumsamda táknmálstexta
- kynnist nokkrum norrænum frásögnum, munnmælum og goðsögum, t.d. sögunni um dauða Baldurs og epli Iðunnar
- kynnist fjölbreyttu úrvali texta eftir þekkta íslenska höfundu þar sem bæði stelpur og strákar eru í aðalhlutverkum

Prepamarkmið í táknmáli fyrir 2. bekk

Nemandi

Munnleg
samhæfing	- rannsaki og fái reynslu í leik- geri tilraunir með tákn- og handform- kynnist ævintýrum og öðrum textum með sögu-
mönnum og myndböndum- hlusti á norrænar goðsögur, t.d. um hamar Þórs,
Óðin og Valhöll- flytji einfalda hlutverkaleiki/leiksetningar í bekknum,
fyrir aðra nemendur eða fyrir foreldra- flytji eigin texta og annarra- fái tækifæri til að ræða um það sem hann undrast,
er hræddur við eða gleðst yfir- segi öðrum nemendum frá því sem hann er upp-
tekinn af- taki þátt í samtölum og láti í ljós eigin skoðanir- fái hvatningu til að spyrja um það sem hann skilur
ekki eða undrast og taki við og komi skilaboðum
áfram- horfi á og ræði um kvikmyndir- vinni með hugtök í öðrum námsgreinum á þessu
skólastigi
Tungumála-
og menningar-
þekking	- haldi áfram að vinna með leikrænt form og búi til
ný tákn- leiki tvítyngda spurningaleiki og finni hvað er líkt og
hvað ólíkt með íslensku og táknmáli- læri samskiptareglur, s.s. að bíða eftir að röðin
komi að honum sjálfum- kynnist ýmsum möguleikum til að gefa upp tölur,
t.d. klukkutíma, dagsetningu, vikudag, mánuð, ár
og aldur og læri um notkun á tímatáknum- þjálfist í að nota og lesa fingrastafrófið- uppgötvi hvað er líkt og hvað ólíkt með handformi
bókstafa og útliti þeirra á prenti- kynnist táknflokkum með því að skoða t.d. hlut-
verk lýsingarorða, nafnorða og sagnorða
vinni með einföld ummæli, spurningar, skipanir og
neitanir

Nemandi

- kynnist athafnasögnum, t.d. uppgötvum hvernig nokkur tákni breyta hraða til að sýna eðli verknaðarins
- uppgötvum og læri hvernig aðlögun á sér stað
- kanni hvernig spurningar eða undrun er látin í ljós
- skoði táknrýmið, viðmiðunarpunkta þess og uppgötvum hvernig einstök staðsetning fer fram
- geri sér grein fyrir hvernig hægt er að nota táknmálstúlk
- kynnist sögu skóla fyrir heyrnarlausu á Íslandi
- vinni með ákveðin þemu til að geta þroskað eigin sjálfsmynd út frá persónu, tungumáli og menningu, t.d. „ég og tungumálin mín, þú og tungumálin þín“ og „tjáskipti við ólíkar aðstæður“

Bókmenntir og textagerð

- upplifi sögur sagðar á táknumáli og barnabókmenntir á myndböndum/tölvu þar sem strákar og stelpur eru í hlutverkum sem börn geta samsamað sig
- búi til táknumálstexta, t.d. tilkynningar/skilaboð og frásagnir
- ræði við aðra nemendur um mun þeirra stíllagðra sem þeir vinna með og læri um hið sorglega og hlægilega í stíllögðum
- kynnist einföldum reglum í textabyggingu, t.d. hvernig á að skipuleggja texta varðandi tíma, stað, persónu og atburð

Prepamarkmið í táknmáli fyrir 3. bekk

Nemandi

Munnleg samhæfing

- hlusti á þjóðsögur, norrænar goðasögur, helgisögur og aðrar frásagnir
- hlusti á útdrátt úr barnabókmenntum fyrri tíma og ræði um textana við aðra nemendur
- hlusti af einbeitni á aðra nemendur, fylgi eftir með spurningum og endursegi aðalatriði í einhverju sem hann hefur lesið eða heyrt
- kynnist reglum í samtölum og fái reynslu í þeim svo að hann geti tekið þátt í samtölum og hópumræðum
- þjálfist í að tjá eigin skoðanir og sýna skoðunum annarra umburðarlyndi
- segi frá og flytji texta sem hann hefur sjálfur búið til, t.d. taki þátt í leikriti, búi til tilsvör og taki þátt í uppsetningu
- þjálfist í að gera tilraunir með ýmsa miðla í uppsetningu og samskiptum
- vinni með hugtök sem tengjast öðrum námsgreinum á þessu skólastigi

Tungumála- og menningar- þekking

- geri tilraunir með og sýni hvernig tákn verður til með samsetningu handa og látbrigða, haldi áfram með tungumálaleiki, geri tilraunir og setji saman tákn svo að úr verði setningar
- reyni samspilið milli myndunar tákna og aflesturs, læri hvaða þýðingu bendingar og líkamstjáning hefur fyrir það sem er sagt eða flutt
- leiki með látbragði og átti sig á látbragði
- rannsaki eigið mál og beri það saman við mál foreldranna
- kanni hvað er líkt og hvað ólíkt með táknmáli og ritmáli
- rannsaki þýðingu og uppruna eigin tákns (nafns) og annarra
- kynnist táknrýminu og því hvernig einstök staðsetning fer fram, t.d. bendingar, hlutverkaskipting og sviðsetning

Nemandi

- kynnist því hvernig málið var áður, af sögum eldra fólks
- kynnist táknflokkunum og því hlutverki sem þeir gegna í málinu og vinni með frásagnarsetningar og hendur og látbragð til að ákvarða setningarleit, upphrópun og spurningu
- vinni með og kynnist athafnasögnum og aðlögun
- komist með ævintýrum og frásögnum að því að norrænu táknmálin eru ólík
- kanni hvernig heyrnarlausir nemendur annars staðar á Norðurlöndum hafa það
- vinni með þemu eins og t.d. „að lifa sem heyrnarlaust barn“ og „heyrnarlausir/heyrandi — líkt og ólíkt“

Bókmenntir og textagerð

- fái reynslu í að nota myndbandstækni til að verða meðvitaður um viðtakanda og samspil milli aflestrar og táknmálsmyndunar
- vinni með einfaldar reglur varðandi uppbyggingu texta, t.d. byggingu í sambandi við tíma, stað, persónu og atburð
- fái reynslu í táknmálsljóðum, kynnist eldri bókmenntum, meðal annars þjóðsögum, dæmisögum og norrænni goðafræði
- kynnist heyrnarlausum sögumönnum og verkum þeirra
- hafi samband við nemendur í öðrum skólum í gegnum t.d. myndbandabréf og tölvupóst og fái reynslu í að hafa samskipti í gegnum myndbands-tæki og/eða tölvu

Prepamarkmið í táknmáli fyrir 4. bekk

Nemandi

Munnleg samhæfing

- vinni með texta sem fjallar um deilur sem hann getur þekkt sjálfur, kanni vináttu, réttlæti og misrétti, ágreining og sættir með umræðum, spuna og hlutverkaleik
- skipuleggi og framfylgi samtölum og hópumræðum í samræmi við reglur í samtölum
- kynnist og segi frá ævintýrum, dæmisögum, goðasögum og þjóðsögum, einnig frá fjarlægum löndum
- endurtaki og búi til leiksýningar úr frásögnum og miðli þeim með myndbandi
- þjálfist í að flytja einfaldar ræður frammi fyrir bekknum
- horfi á kvikmyndir og ræði við aðra nemendur um inntak þeirra og boðskap
- vinni með hugtök og hugtakaskilning í öðrum námsgreinum á þessu skólastigi

Tungumála- og menningar- þekking

- tali um til hvers hægt er að nota mál og um það hversu mismunandi tungumál geta verið
- vinni með og lýsi hvernig mál hans hefur þróast frá því að hann var yngri
- ræði við aðra nemendur um það hvernig þeir láta í ljós spurningar og undrun
- kanni til hvers mismunandi athugasemdir og táknu eru notuð, t.d. spurnarsetningar, frásagnarsetningar og táknflokkar
- kynnist því kerfi sem notað er á hverjum stað og notkun á viðmiðunarpunktum kerfisins
- læri frekar um handvirka og óhandvirka þætti og um táknflokka og hvaða hlutverki þeir gegna í málinu
- læri hvaða séreinkenni eru í táknmálinu: einhandartákn, tveggjahandartákn með einföldum eða tvöföldum framburði

Nemandi

- þrói beygingu athafnasagna, t.d. uppgötvu hvernig tákn breyta um hraða til að sýna tegund aðgerðar og aðlögun
- læri meira um táknflokka og um notkun á sjónarhorni og hlutverk táknflokka í vinnu með textum til að fá fram hraða
- vinni með að skapa samhengi og mýkt í málið
- uppgötvu að hann geti borið málfræði tákn máls og íslensku saman og að hægt er að tjá hluti jafnvel á báðum málum
- láti eldri heyrnarlausu lesa fyrir sig
- vinni með þemu eins og t.d. „ég og samfélagið í kringum mig“ og „að færa sig á milli ólíkra samfélaga“

Bókmenntir og textagerð

- kanni reglur um uppbyggingu ólíkra textagerða, t.d. tilkynningar/skilaboð, frásagnir, leikgerð, ljóð og umræður
- búi til texta um hluti út frá eigin reynslu og vinni með uppbyggingu texta, t.d. inngang, meginmál og niðurlag og hvernig binda á textann saman, t.d. merki greinarskila
- kynnist íslenskum og þýddum bókmenntum á tákn máli, kynnist ævintýrum og sé hvattur til að nota ævintýraeinkenni í eigin textagerð
- vinni við að greina í sundur innihald ólíkra texta
- kynnist heyrnarlausum sögumönnum og verkum þeirra
- kynnist textum rithöfunda
- vinni með tilbúin ævintýri, bæði sem aflestrarefni og að búa þau til sjálfur, t.d. vinni með stílbrögð í ævintýrum
- vinni með sjónarhorn og blæbrigði
- skiptist á myndbandsbréfum og tölvupósti við heyrnarlausu nemendur erlendis

Áfangamarkmið í táknmáli við lok 7. bekkjar

Nemendur fái á þessum aldri þjálfun í að nota táknmál við úrlausn vandamála, upplifa gleði og sorg í gegnum málið í starfi og leik með öðrum. Nemendur eiga að þroska með sér virka hlustun og tjáningu með flutningi á málinu við mismunandi aðstæður. Þeir kynnast því hvernig munnlegur flutningur getur verið mismunandi eftir menningu og einstaklingum. Þeir eiga að upplifa drama og leiklist sem ákveðið tjáningarform til að tjá það sem þeim býr í brjósti. Nemendur eiga að öðlast ákveðna þekkingu á því hvernig málið tengist eigin menningu þeirra. Þeir eiga að kanna hvernig menning þeirra er upp byggð og læra að þekkja og nota hugtök þessu tengd og fá þjálfun í að nota málið við formlegar aðstæður. Nemendur eiga að öðlast þekkingu á því hvernig táknmál og rituð íslenska vinna saman, þ.e. hvernig hægt er að þýða táknmál yfir á ritað mál og öfugt. Þeir fá þjálfun í að nýta tækni í þess konar þýðingarvinnu. Nemendur eiga að þroska eigin sjálfsmynd í gegnum táknmálið og menningu sína. Það gera þeir einnig með því að kynnast heyrnarlausum annars staðar á Norðurlöndum, máli þeirra og menningu. Nemendur eiga að kynnast bókmenntum, ljóðum og frásögnum á táknmáli. Það gefur þeim tækifæri til að kynnast ákveðinni lestækni og lestri sér til ánægju, bæði á íslensku og táknmáli.

Við lok 7. námsárs á nemandi að

- Munnleg
samhæfing**
- geta sagt frá og útskýrt á táknmáli þannig að innihaldið sé viðmælandanum skiljanlegt
 - geta endursagt á táknmáli eigin frásagnir og annarra og sögur og greint frá upplýsingum og gert útdrætti
 - geta tekið virkan þátt í samtölum og umræðum um málefni líðandi stundar
- Tungumála-
og menningar-
þekking**
- geta tileinkað sér innihald í frásögnum, sögum og upplýsingum á táknmáli
- Bókmenntir
og textagerð**
- geta nýtt sér á markvissan hátt ýmis hjálpartæki til upplýsingaöflunar, miðlunar, sköpunar og samskipta
 - hafa kynnst bókmenntaverkum af ýmsu tagi og íslenskum og norrænum heyrnarlausum höfundum

Prepamarkmið í táknmáli fyrir 5. bekk

Nemandi

Munnleg samhæfing

- leggi fram eigin hugmyndir og námsefni og fréttafni á þann hátt að vekji áhuga annarra
- nýti hlutverkaleik og spuna til að lifa sig inn í aðstæður annarra, hvernig hægt er að komast að orði, noti leikræna vinnuhætti, t.d. leik og látbragðsleik, og fái möguleika á að þroska virðingu fyrir ólíkum tungumálahefðum
- þrói áfram málleik, t.d. með skopsögum, bröndurum og gátum
- fylgist með og meti raddmálið sem notað er í nánasta umhverfi hans og þjálfist í að lýsa því hvers konar mál er notað við t.d. ágreining og sættir, meðal annars fas og látbragð
- kynnist og komist að raun um hvaða reglur gilda í táknmáli um það sem er líkt og ólíkt í samtali og öðlist reynslu í að skynja talaða íslensku, t.d. í gegnum tónfall setningarinnar, þagnir og líkamstjáningu
- ræði við aðra nemendur um barna- og unglinga-bókmenntir og skoði persónu- og umhverfis-lýsingar
- búi til frásagnir og endurtaki frásagnir og þrói ákveðið samband við hlustanda
- ræði um eigin upplifun af myndum, horfi á og ræði um efni í sjónvarpi
- taki viðtöl, gjarnan á myndbönd
- vinni með hugtök og hugtakaskilning í öðrum námsgreinum á þessu skólastigi

Tungumála- og menningar- þekking

- vinni með reglur og staðla í táknmáli samhliða íslensku fyrir heyrnarlausar og geti tjáð sig á öruggan og mismunandi hátt við ýmsar aðstæður með réttum og margvíslegum táknum og tjáningarháttum
- kanni séreinkenni táknmálsnotkunar, t.d. augnsamband, handahreyfingar og líkamstjáningu

Nemandi

- vinni með ólíka texta og sjái hvernig táknmál hefur orðið til, frá þróun heimagerðra tákna til tákna sem notuð eru í dag
- greini einkennandi tákn í málinu: einhandartákn, tveggjahandartákn með einföldum og tvöföldum framburði
- kynnist og vinni með íslenska fingrastafrófið
- kanni hvernig hægt er að gera málið breytilegt með vali á táknum og setningaskipan, rannsaki nokkur séreinkenni við setningaskipan tákna og líki saman munnlegum og skriflegum tjáningarmáta, meðal annars í viðtölum, kanni nokkur sér-einkenni, t.d. í samsetningu og byggingu texta í textum sem hann vinnur með
- vinni með þema eins og t.d. „ég og samfélagið í kringum mig“ og „félagslíf heyrnarlausra á Íslandi“

Bókmenntir og textagerð

- hlusti á nærstadda sögumenn og deili á þann hátt bókmenntalegum upplifunum með öðrum nemendum
- þjálfist í að nota myndbandabækur
- upplifi táknmálsljóð, búi sjálfur til ljóð og vinni með stílbrögð, t.d. hljóðfall, myndir, samlíkingar, endurtekningu, uppbyggingu og tjáningarmöguleika
- kynnist táknmálstextum úr barna- og unglingsbókum eftir yngri höfunda og finni meðal annars hvernig spenna er byggð upp og persónur skapaðar
- kynnist íslenskum og norrænum heyrnarlausum rithöfundum og textum þeirra

Prepamarkmið í táknmáli fyrir 6. bekk

Nemandi

Munnleg samhæfing

- ræði við aðra nemendur um barna- og unglinga-bókmenntir og skoði persónu- og umhverfislýsingar
- taki út höfuðatriði í faglegu máli og leggi það fram, t.d. með fyrirlestri eða skýrslu
- taki viðtal upp á myndband með það í huga að það verði með skrifuðum texta á íslensku
- upplifi ævintýri, þjóðsögur og goðasögur frá öðrum löndum og segi yngri nemendum frá þeim
- þjálfist í að nota reglur og norm í táknmáli þannig að hann geti tjáð sig örugglega og á mismunandi hátt við ólíkar aðstæður
- vinni með ólíka frásagnarhætti, sjónarhorn og líkamstjáningu til að skapa spennu eða áhuga hjá hlustendum
- leiksetji frásögn og taki hana upp á myndband
- vinni með hugtök og hugtakaskilning í öðrum námsgreinum á þessu skólastigi

Tungumála- og menningar- þekking

- kynnist og upplifi texta sem eru lifandi í samfélagi heyrnarlausra og í nánasta umhverfi nemandans
- sjái dæmi um mállýskur og annan mismun í máli og líki því saman við eigið mál
- vinni með tákn með föstum munnhreyfingum og málfarslegum myndum
- vinni með ólík mállýskutákn
- kanni samhengi milli tjáningar og sjálfsmyndar
- kynnist textum sem eru lifandi í samfélagi heyrnarlausra og í nánasta umhverfi nemandans, t.d. „heyrnarlausir fyrir okkar tíma“
- þrói einföld, samsett tákn, styttingar og samsetningar í fingrastafrófi + tákn og tákn + fingrastafróf
- kanni hvernig hægt er að nota ólíka táknflokka til að láta í ljós hlutverk, t.d. tildrög/áhrif, samanburð/andstæður

Nemandi

- vinni með þemu, t.d. „ferðalag milli ólíkra samfélaga“, „eftirtektarverðar konur og menn í sögu heyrnarlausra á Íslandi“ og „saga menntunar heyrnarlausra á Íslandi“
- kynnist vinnu íslenskra heyrnarlausra listamanna

Bókmenntir og textagerð

- rannsaki uppbyggingu og stílbrögð í nokkrum venjulegum munnlegum textum, meðal annars í fyrirlesturum, viðtölum, frásögnum og samtölum
- búi til myndbönd með t.d. leikritum, viðtölum eða fréttum
- kynnist táknafræðingum frá ólíkum málsvæðum á Norðurlöndum, eins og frá Noregi, Svíþjóð og Danmörku
- þjálfist í að búa til frásagnir á táknafræðingum, vinni til dæmis með umhverfis- og persónulýsingar, deilur og lausnir og leggi áherslu á val á táknum, blæbrigði og fjölbreytileika í málinu
- geri tilraunir með að búa til nytjatexta á myndböndum, gjarnan tengt vinnu í annarri námsgrein og afli sér upplýsinga úr t.d. táknafræðingabókum, gagnasöfnum, myndbandsbókasöfnum og Netinu
- búi til upplýsingaskrá eða „táknafræðingablað“ sem gefið er út í skólanum og vinni með yfirskriftir „hugmyndasmíðar“ og samsetningu á efni
- kanni hvernig kaflar virka í textasköpun

Prepamarkmið í táknmáli fyrir 7. bekk

Nemandi

Munnleg samhæfing

- uppgötví og geri tilraunir með hvernig málið breytist með tímanum og eftir stöðum, aðstæðum og þátttakendum og skoði nokkur sérkenni annarra mállýskna, notkun stráka og stelpna á málinu og mál hópa
- kanni hvernig málfarslegt og innihaldslegt samhengi er skapað í samtölum, t.d. með því að kynna sér myndbandsupptökur
- afli upplýsinga um ólík þemu úr munnlegum heimildum
- láti í ljós og rökstyðji hvað honum finnst áhugavert, ánægjulegt eða erfitt í því sem hann upplifir og les, og noti textakunnáttu sína í samtölum um bókmenntir sem hann upplifir
- fái reynslu í að taka til máls á stærrí samkomum
- vinni ásamt öðrum nemendum með fagleg þemu með áherslu á virka hlustun og komist á þann hátt að niðurstöðu og kynni þema- og verkefnavinnu
- noti látbragð og táknmál í ólíkum leikrænum aðstæðum, kanni og þrói persónulegan leikrænan tjáningarmáta, geri tilraunir með að flytja texta á mismunandi vegu og noti myndbönd sem hjálpartæki og haldi sýningar og sýni revíur og leikrit fyrir aðra, t.d. foreldra, með heimatilbúnu efni
- safni saman leikjum og upplýsingum um barnahefðir meðal heyrnarlausra og beri ábyrgð á fram-söguerindi fyrir börn

Tungumála- og menningar- þekking

- átti sig á því hvernig mál breytist með tímanum og eftir stöðum, aðstæðum og þátttakendum
- vinni með táknflokka í tengslum við táknmálstexta, með áherslu á það hlutverk sem þeir gegna í málinu
- vinni með nám í setningum
- kynnist mismunandi táknmálum, fingrastafrófum og táknskriftarkerfum sem notuð eru á Norðurlöndum

Nemandi

- safni saman, setji í kerfi og raði bröndurum, lygasögum, sögum og flökkusögum úr samfélagi heyrnarlausra
- skoði nokkur séreinkenni annarra mállýskna, notkun stráka og stelpna á málinu og mál hópa
- kynnist verkum norrænna heyrnarlausra listamanna og starfi þeirra
- læri um aðstæður heyrnarlausra annars staðar á Norðurlöndum
- grafist fyrir um tákni sem hafa horfið úr málinu og hvernig ný tákni myndast
- safni upplýsingum um félagasamtök heyrnarlausra á Íslandi og um sögu samtakanna

Bókmenntir og textagerð

- noti ólíka stíla rétt í vinnu með mismunandi gerðir texta og aðstæður
- vinni með ólík form við að binda texta
- kynni sér séreinkenni við leikrænan stíl táknmáls
- líti yfir eigin textasköpun í ólíkum stílbrögðum
- kynnist unglingsögum á táknmáli
- búi til táknmálstexta fyrir lesendur utan kennslustofunnar og vinni bæði með hann fagurfræðilega á eigin máli og með réttu vali á táknum
- öðlist reynslu í að framleiða og gefa út táknmálstexta, t.d. með aðstoð rafrænna miðla
- hafi samband við skóla heyrnarlausra á Norðurlöndum í gegnum myndbandsbréf og tölvupóst

Áfangamarkmið í táknmáli við lok 10. bekkjar

Nemendur á unglíngastigi eiga að geta notað málið af öryggi, bæði venjulegan texta í daglegum samskiptum ásamt texta í bundnu máli og formlegu. Þeir eiga að geta tekið þátt í samskiptum við ýmsar aðstæður og rætt um ýmis málefni af öryggi og þroska með sér sjálfstæði í hugsun og skoðunum. Nemendur eiga að þroska hlustun og tjáningu og geta tekið ábyrgð á framvindu þess ferlis ásamt því að gefa öðrum tækifæri á að njóta eigin tjáningar. Nemendur eiga að þroska áfram eigin munnlega menningararfleifð. Einnig eiga þeir að kynnast þeirri tækni að nota skriflegan texta í flutningi á sviði og kynnast því hvernig hægt er að nota leiklist til að gæða texta nýju lífi. Nemendur eiga að öðlast innsýn í sögu táknmáls og uppbyggingu þess, bæði í gegnum nám á kenningum og með eigin notkun á málinu. Þeir eiga að hafa öðlast þekkingu á málfræði og uppbyggingu táknmálsins.

Nemendur eiga að vita hvað það þýðir að vera heyrnarlaus einstaklingur ásamt því að vera meðlimur í samfélaginu. Þeir eiga að læra að nota táknmál og ritaða íslensku samhliða og átta sig á mikilvægi þessara tengsla í samfélaginu og hvernig þessi mál fléttast saman í lífi þeirra. Þeir eiga að ná ákveðinni færni í að nálgast upplýsingar, t.d. úr myndböndum á táknmáli, greinum, upplýsingum á tölvutæku formi og með fleiri leiðum og geta metið og tekið á móti upplýsingum með gagnrýnu hugarfari og sjálfstæðri hugsun. Nemendur eiga að átta sig á hvernig bókmenntir geta gefið vitneskju og þekkingu sem eykur þroska þeirra og víðsýni ásamt því að veita ánægju. Nemendur eiga að ná ákveðinni færni í tjáningu á táknmáli frá því að hugmynd fæðist og þar til hún er komin í endanlegt form í flutningi.

Við lok 10. námsárs á nemandi að

- Munnleg samhæfing**
- geta tekið virkan þátt í samtölum og umræðum um ýmis almenn málefni, fagleg mál og málefni líðandi stundar
 - geta lagað málið markvisst að því sem mismunandi aðstæður samtalsins krefjast
 - geta notfært sér túlk við mismunandi aðstæður
- Tungumála- og menningarþekking**
- geta gert rækilega grein fyrir mismunandi upplýsingum þannig að innihaldið komi skýrt í ljós
 - hafa þekkingu á málinu og geta gaumgæft mismunandi málnotkun annarra til þess að þróa eigið mál
 - hafa öðlast vitneskju um sögu táknmáls, þróun þess og vitneskju um ólík fingrastafróf
 - geta borið saman byggingu og hlutverk táknmáls og íslensku
- Bókmenntir og textagerð**
- hafa öðlast þekkingu á helstu íslenskum bókmenntaverkum og höfundum og völdu erlendu bókmenntaefni

Þrepamarkmið í táknmáli fyrir 8. bekk

Nemandi

Munnleg samhæfing

- noti málið til að ræða við aðra nemendur, meðal annars um ábyrgð og frjálsræði, hreinskilni og svik, sælu og ógeðfældni og um deilur
- vinni með hlustun þar sem þarf að lifa sig inn í og vera gagnrýninn, m.a. með spuna og hlutverka-leikjum
- safni bröndurum og flökkusögum frá ólíkum samfélögum heyrnarlausra og skoði hvað það er sem fólk hlær að
- búi til ævintýrakenndar frásagnir og þjálfist í að flytja bæði myndna og alvarlega texta
- taki þátt í bókmenntalegum samræðum með eigin upplifun af texta og endurspegli og meti innihaldið í ólíkum myndbandatextum
- þjálfist í að taka virkan þátt í formlegum fundum og umræðum og kynnist hugtökunum framlag og tilsvor
- leggi fram efni í hóp eða í bekk og veiti og fái uppbyggjandi gagnrýni
- ræði innihald og stílbrögð í barna- og unglingsdagskrá fyrir heyrnarlausra í sjónvarpinu
- vinni með viðtalstækni, veiti líkamstjáningu eftirtekt og andrúmslofti
- þjálfist í því að skilja sænskt, danskt og norskt táknmál
- vinni með hugtök sem tengjast öðrum námsgreinum

Tungumála- og menningar- þekking

- vinni með sögu táknmálsins fram til 1880 og fái innsýn í þróun málsins með því að vinna með dæmi um táknmál
- geri sér grein fyrir því hvernig táknmál hefur breyst á Íslandi og hvað hefur haft áhrif á þróun í táknmáli og kynnist m.a. vinnu Abbe L'Eppe

Nemandi

- kanni byggingu setninga og form fyrir textabindingu á ólíkum stigum texta og geri tilraunir með að sameina einstakar setningar með samsettum orðum
- útvegi sér upplýsingar um eigin málpróun og sjái hana í samhengi við máltöku og málpróun barns
- þýði ólíka texta af táknmáli yfir á íslensku og öfugt, beri málin saman og átti sig á mismuninum á táknmáli og íslensku
- vinni með aðstæður heyrnarlausra í öðrum evrópskum löndum í gegnum upprunalegar bókmenntir og verkefnavinnu, t.d. „heyrnarlausir í Evrópu“, „táknmál í Evrópu“, „eftirtektarvert fólk í sögu heyrnarlausra í Evrópu“ og „saga menntunar heyrnarlausra í Evrópu“
- uppgötvu sambandið milli táknmáls og íslensku og ólíkra samskiptaleiða, meðal annars tákn með tali, tákn sem styðja varalestur og blandað táknmál

Bókmenntir og textagerð

- vinni með hlutverk sögumannsins í eigin menningu og annarra
- kynnist nokkrum erlendum ævintýrum, þjóðsögum, einstökum ævintýrum og þjóðsögum sem tengjast nánasta umhverfi
- lesi smásögur eftir þekkta rithöfunda
- lesi texta með áherslu á spennu og ímyndunarafli
- búi til táknmálssögur út frá eigin reynslu og upplifun og vinni með ólík stílbrögð
- kynni sér stílbrögð í textum með söguþræði á táknmáli og í skrifaðri íslensku
- meti hvað er líkt og hvað ólíkt í bókmenntalegri framsetningu texta á táknmáli og á íslensku og kanni breytileika innan hvers stils

Prepamarkmið í táknmáli fyrir 9. bekk

Nemandi

Munnleg samhæfing

- taki spurningar, sem eru efst á baugi, upp til gagnrýnnar umræðu og eftirbreytni, þrói hugmynd og rökstyðji og þjálfist í að halda fram og verja skoðun
- kynnist og kanni bókmenntalegt og fræðilegt efni í leiktjáningu og annarri framsetningu, kynni verk-efnavinnu og sé meðvitaður um hvað framsetning þýðir fyrir upplifun og skilning
- vinni með ólíkar aðferðir við að flytja ljóð
- geri sér grein fyrir upplýsinga- og umræðudag-skrá í sjónvarpinu
- vinni með hugtök sem tengjast öðrum náms-greinum

Tungumála- og menningar- þekking

- vinni með það hvernig táknmál og talmál á Íslandi hefur breyst frá fornri tíð og fram til dagsins í dag og meti hvað hefur haft áhrif á þróun máls
- vinni með aðstæður heyrnarlausra út frá alþjóð-legu sjónarhorni í gegnum upprunalegar bók-menntir og þemu, t.d. sögu fingrastafrófsins, táknmál, eftirtektarvert fólk og sögu menntunar heyrnarlausra, og tileinki sér og fái vitneskju um ólík fingrastafróf, t.d. hið gríska, pakistanska og hebreska, og læri alþjóðlega stafrófið
- vinni með sögu táknmáls fram til 1965, fái innsýn í þróun táknmálsins með táknmálsdæmum og útdrætti texta og geri sér grein fyrir hvernig mál og aðstæður samfélagsins geta haft áhrif hvað á annað
- sundurliði og geri sér grein fyrir sambandinu á milli táknmáls og íslensku og fyrir ólíkum samskipta-kerfum, t.d. tákn og tal, tákn sem stuðningur fyrir varalestur, alþjóðleg samskipti og Gestuno
- læri um máltöku barna og setji í samhengi við eigin tjáningu á yngri árum

Nemandi

Bókmenntir og textagerð

- kynnist textum nokkurra þekkra íslenskra rit-
höfunda og skoði myndir frá þeim tíma sem þeir
voru uppi á
- vinni með táknmálsljóðlist og ákveðin atriði varð-
andi hana, t.d. myndmál, margræðni, rík hug-
myndatengsl og önnur stílbrögð, og yrki eigin ljóð
- vinni með úrval skopbókmennta og geri tilraunir
með kímni og hæðni í eigin textasköpun
- rannsaki aðalatriði varðandi nytjatexta, t.d.
brennidepil og hugtakanotkun
- kynnist dæmum um ræður og fjalli um ólík stíl-
brögð

Prepamarkmið í táknmáli fyrir 10. bekk

Nemandi

Munnleg samhæfing

- ræði um fortíð og framtíð, t.d. í daglegu lífi eða stefnu
- vinni með öðrum nemendum í að skoða og komast að niðurstöðu í erfiðum fagmálum
- taki þátt í virkri umræðu um bókmenntatexta, um innihald, uppbyggingu og stílbrögð
- kynni verkefnavinnu og ræði kröfur um munnlegan flutning sem er undir móttakanda komið
- ræði við aðra nemendur um séreinkenni mála í ólíkri unglíngamenningu
- upplifi leikhús heyrnarlausra, hugsanlega myndbandsupptöku, ræði innihald og flutning
- fái tækifæri til að æfa leikrit og sýna/leiksetja/framsetja harmleikjatexta eftir rithöfunda eða texta sem hann hefur sjálfur samið, búi til hlutverk og tilsvör, vinni með notkun á táknum, þögnum og líkamstjáningu og fái reynslu í að nota raunverulega og ímyndaða leikmuni
- horfi á kvikmyndir og ræði innihald og stílbrögð kvikmynda
- setji í kerfi og raði upp hugtökum frá öðrum faglegum sviðum

Tungumála- og menningar- þekking

- ræði um séreinkenni mála í ólíkri menningu unglínga hjá heyrandi og heyrnarlausum
- sundurliði og lýsi eigin táknmáli og annarra og geri sér grein fyrir stéttamállyskum og sérmáli félagshópa
- lýsi og túlki stöðu og fjölbreytni máls á Íslandi í dag og kynni sér hvernig málið breytist, t.d. tölutákn, ný tákn, alþjóðanýtingu og áhrif frá öðrum málum
- kanni hlutverk sögumanns og stílbrögð í eigin og annarri menningu heyrnarlausra
- vinni með aðalatriðin í málfræði táknmáls og noti táknorðalista, uppflöttiverk og aðrar bókmenntir sem mælt er með

Nemandi

- vinni með þemu, t.d. „heyrnarlausir sem minnihluti í heiminum“ og „alþjóðlegt samband heyrnarlausra“
- læri um heyrnarlausa með ólíka fötlun og um ýmis félög fyrir heyrnarlausa
- vinni með gott málfar og formlega færni í táknmáli við eigin textagerð
- kunni sögu táknmálsins fram til dagsins í dag

Bókmenntir og textagerð

- leggi mat á bækur fyrir jafnaldra sem hann hefur lesið (horft á af myndböndum)
- kynnist útdráttum úr textum eftir þekktu höfunda
- vinni með harmleikjatexta
- vinni með stíl og stílbrögð í harmleikjatextum og leikritum
- búi til upplýsingatexta fyrir myndbönd fyrir mismunandi viðtakendur
- lesi bókmenntir að eigin vali eftir t.d. heyrnarlausa rithöfunda
- reyni að halda ræður fyrir aðra innan og utan skólastofunnar

ADALNÁMSKRÁ GRUNNSKÓLA 1999 ER GEFIN ÚT Í TÓLF HEFTUM

ALMENNUR HLUTI

ÍSLENSKA

STÆRÐFRÆÐI

ERLEND TUNGUMÁL

HEIMILISFRÆÐI

ÍÞRÓTTIR – LÍKAMS- OG HEILSURÆKT

KRISTIN FRÆÐI, SIÐFRÆÐI, TRÚARBRAGÐAFRÆÐI

LISTGREINAR

LÍFSLEIKNI

NÁTTÚRUFRÆÐI

SAMFÉLAGSGREINAR

UPPLÝSINGA- OG TÆKNIMENNT

